

Rekenkameronderzoek en de Wet dualisering gemeentebestuur

Een evaluatief en toetsend onderzoek naar het uitvoeren van de controlerende
onderzoeksdoelstelling

**Radboud
Universiteit**

Bob Smits, BSc.
S4469666

Begeleider: dr. P.J. Zwaan
Radboud Universiteit Nijmegen
Faculteit der Managementwetenschappen
Master Bestuurskunde, Specialisatie: Beleidsadvisering
Master Thesis

29 december 2020

Aantal woorden: 20464 (inclusief tekstreferenties)

Voorwoord

Eindhoven, december 2020

Geachte lezer,

Voor u ligt mijn master thesis, waarmee ik mijn masteropleiding Bestuurskunde met de specialisatie Beleidsadvisering afrond. Voordat ik aan deze thesis begon was de wondere wereld van de lokale rekenkamers een wat onbekend fenomeen voor mij. Samen met mijn medestudent Tries hebben we samen onder de begeleiding van Prof. Dr. Peters deze wereld leren kennen en ik kan oprecht zeggen dat het erg interessant is en nog veel te bieden heeft voor het functioneren van ons democratisch systeem. Ik hoop dat mijn interesse en waardering voor de lokale rekenkamers ook bij u als lezer wordt aangewakkerd (mocht dat nog niet het geval zijn) na het lezen van dit onderzoek.

Voordat u over gaat naar het onderzoek wil ik zeker nog wat mensen bedanken die mij hebben geholpen bij het schrijven van dit onderzoek in de voor iedereen lastige periode van corona. Om te beginnen mijn begeleider. Dr. Zwaan, hij heeft veel tijd in mijn afstuderen gestoken en daarvoor wil ik hem bedanken. U heeft het nooit opgegeven en zelfs toen het even vastliep konden we dat openhartig met elkaar bespreken. Dank voor alle tijd, advies en moeite die u in mij en dit onderzoek heeft gestoken.

Tot slot ook een woord van dank aan mijn familie en vrienden. Tijdens het schrijven kon het in mindere periodes even wat minder gezellig zijn, maar jullie hebben dat altijd geaccepteerd en naar mijn verhalen geluisterd. Met name dank aan mijn broers Nick en Thom die tijd hebben vrijgemaakt om in het begin te luisteren en te helpen. Maar ook dank aan mijn goede vriend Wybe van Vlokhoven die in de eindfase tijd voor mij heeft vrijgemaakt om mij door lastige momenten heen te halen.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Bob Smits

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
1. Inleiding	4
1.1 Doelstelling.....	6
1.1.1 Hoofdvraag.....	6
1.1.2 Deelvragen.....	6
1.1.3 Vooruitblik	7
1.2 Maatschappelijke en Wetenschappelijke relevantie	8
1.3 Leeswijzer	9
2. Theoretisch kader	11
2.1 Inleiding beoordelingskader.....	11
2.1.1 Typen onderzoeken.....	12
2.1.2 Literatuur over doelstellingen onderzoeken.....	12
2.1.3 Voorkeur doelstelling wet	14
2.1.4 Onderzoekmodellen horend bij de generaliserende doelstelling controleren.....	15
2.1.5 Samenvattend & schematische weergaven	17
2.2 Theorie aanwezigheid politieke interventie in wetenschappelijk proces.....	19
2.2.1 Directe lidmaatschap gemeenteraadsleden	21
2.2.2 Adviescommissie met raadsleden	21
2.2.3 Griffie ter ondersteuning.....	22
2.2.4 Interne uitvoering of externe uitvoering.....	23
2.3 Theorie ongeschiktheid beleidsthema	23
2.4 Verzameling hypothesen.....	25
3. Methode	27
3.1 Onderzoeksstrategie	27
3.2 Populatie & onderzoekseenheid	28
3.3 Case selectie	28
3.3.1 Schematische weergaven case selectie.....	30
3.4 Operationalisering variabelen	30
3.4.1 Afhankelijke variabele	31
3.4.2 Voorspellende variabelen.....	32
3.5 Meetniveau variabelen.....	35
3.6 Data verzameling en analyse.....	36
3.7 Statistische analyse	37
3.8 Betrouwbaarheid & validiteit	39
3.8.1 Betrouwbaarheid.....	39

3.8.2 Interne validiteit	40
3.8.3 Externe validiteit	41
4. Empirische en data-analyse.....	42
4.1 Beschrijving data	42
4.2 Logistische regressie aanwezigheid politieke interventie	47
4.2.1 Logistische model 1: elementen werkomgeving die politieke interventie meebrengen.....	47
4.2.2 Effect directe lidmaatschap leden.....	49
4.2.3 Effect aanwezigheid adviesorgaan	50
4.2.4 Effect aanwezigheid griffie	50
4.2.5 Effect interne uitvoering onderzoek	51
4.3 Interpretatie volledige model (Tweede logistisch model)	51
4.3.1 Toegevoegd effect thematiek	53
4.4 Samenvatting.....	54
5. Conclusie & aanbevelingen	55
5.1 Beantwoording onderzoeksvraag.....	55
5.2 Reflectie.....	58
5.3 Praktische aanbevelingen.....	59
6. Referentielijst	60
7. Bijlagen	66
I. Outliers in het logistische regressie modellen	66
II. Meegenomen rekenkameronderzoeken.....	66
III. Toegepaste gemeentelijke verordeningen.....	73
IV. No show rekenkamers in de database	91
V. Protocol data verzamelen & standaard opzet mail.....	92
VI. Codeerschema.....	98
VII. Kappa test.....	101

1. Inleiding

In het jaar 2006 veranderde er veel binnen de Nederlandse lokale politiek. In 2006 trad de Wet dualisering gemeentebestuur (nr. 27751) uit het jaar 2001 in werking. De invoering van de wet heeft ervoor gezorgd dat naast het creëren van een scheiding tussen de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders, de lokale rekenkamers verplicht werden gesteld als instrument ter ondersteuning van de gemeenteraad (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p.2). De wet stelt dat de noodzakelijkheid van een rekenkamer voor alle gemeenten zit in het ondersteunen van de controlerende taak van de gemeenteraad ten opzichte van het handelen van het College van Burgemeester en Wethouders (ibid.: p. 66; Hanemaayer, Wever & Berg, 2008: p. 9).

Hoewel de wet uit 2001 de lokale rekenkamers verplicht als instrument voor de gemeenteraad, laat de wet ruimte open voor een eigen invulling en is niet alles afgebakend (Dam & Vaan, 2016). Zo legt de wet niet vast hoe de samenstelling van een lokale rekenkamer eruit moet zien; legt het geen vast bedrag vast als budget voor de lokale rekenkamers en zegt het niets over het minimaal aantal rekenkamerrapporten die een lokale rekenkamer per jaar dient te publiceren.

Naast deze punten geeft de Wet dualisering gemeentebestuur ook geen verplichte taakomschrijving mee. De wet schrijft voor dat het primaire idee achter rekenkameronderzoeken is dat deze onderzoeken de controlerende taak van de gemeenteraad versterken door geleverde beleidsprestaties van het college van burgemeester en wethouders te onderzoeken (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p. 67; Peters & Castenmiller, 2020: pp. 22-23). Echter, een onderzoek mag hier ook van afwijken en zowel raadsleden als inwoners van de gemeente mogen voorstellen indienen en voordragen (idem.). Deze toevoeging zorgt ervoor dat er geen verplichting zit in de taakomschrijving, maar wel een duidelijke voorkeur.

Kritiek op de lokale rekenkamers

De invoering van de wet heeft ervoor gezorgd dat alle gemeenteraden in Nederland een rekenkamerfunctie hebben gekregen als instrument om hun controlerende taak te ondersteunen. Door de ruimte in de wet is dit niet op een uniforme manier gebeurd en er is kritiek ontstaan op het functioneren van de lokale rekenkamers in de praktijk. Voormalig minister Plasterk van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft meerdere malen aangegeven kritisch te zijn over onder andere het functioneren van de lokale rekenkamers en roept op om met een hernieuwde wet de regels aan te scherpen (Dam & Vaan, 2016). De kritiek van Plasterk richt zich op meerdere punten, zoals gemeenten die hun rekenkamers “slappend houden” of de beperkte uitvoering van rekenkameronderzoeken conform de wettelijke voorkeur (Dreef, Wesseling & Scholthof, 2019: pp. 19-20; Peters & Castenmiller, 2020: p. 23). Plasterk stelt dat de vaagheid in de huidige wetgeving en de wil van gemeenten om

autonomo beslissingen te kunnen nemen over hun instrumenten, ervoor heeft gezorgd dat er een pallet aan rekenkamers en rekenkamerhandelingen zijn ontstaan (Jong, Fogl & Haven, 2013a; VNG, 2019). Door de diversiteit wordt ook niet in alle gemeenten de onafhankelijkheid van de rekenkamer als wetenschappelijke adviesorgaan gewaarborgd (Polacheck, 2012; Koster 2013). De waarborging van de onafhankelijkheid wordt door de wet als noodzakelijk geacht om goed te functioneren, aldus de wet zelf en de Raad van Openbaarbestuur (ROB) (ROB, 2001: pp. 17-18; Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: pp. 67-68). Mede door een onvoldoende borging van die onafhankelijkheid stelde Plasterk dat rekenkameronderzoeken niet altijd conform de voorkeur van de regelgeving worden uitgevoerd (Koster, 2013).

Plasterk heeft in meerdere debatten aangegeven dat een goed functionerende rekenkamer, zoals het in de wet oorspronkelijk is bedoeld, belangrijk is voor het ondersteunen van de raad en daarmee het functioneren van het gemeentelijke democratische stelsel (Koster, 2013; Peters & Castenmiller, 2020). Zo zou niet alleen de controlerende taak van de gemeenteraad worden ondersteund, maar draagt het volgens Plasterk ook bij aan de waardering van de bevolking in de overheid (Koster, 2013; Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p.66). Dit komt doordat de bevolking, volgens Plasterk, het handelen van de overheid voornamelijk beoordeelt op geleverde prestaties (in de termen van doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtsmatigheid van het uitgevoerde beleid) (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p. 66).

Bestudering rekenkamers en hun onderzoeken in de wetenschap

Het is opmerkelijk dat in de hele discussie over het functioneren van de rekenkamers er geen systematisch onderzoek is gedaan naar de gepubliceerde rekenkamerproducten met betrekking tot het voldoen aan de voorkeursdoelstelling die de wet formuleert voor rekenkameronderzoeken: het uitvoeren van controlerend onderzoek richting geleverde beleidsprestaties en eerder gemaakte beloften rondom beleid. Tot nu toe is er in wetenschappelijk onderzoek voornamelijk gekeken naar de instrumentele meerwaarde (het gebruik) van de rekenkamerrapporten en verbeterpunten voor doorwerking, bijvoorbeeld via de betrokkenheid van raadsleden (Kosten & Tollenaar, 2016: p. 41). Daarnaast is er ook nog weinig bekend over factoren die, gedurende het onderzoeksproces, invloed hebben op het soort onderzoek en een verklaring kunnen geven voor het afwijken van de wettelijke voorkeur. Zoals hierboven is beschreven is er wel een assumptie over de onafhankelijkheid van het werkproces en in hoeverre dat bijdraagt aan controlerend onderzoek, maar deze is nog niet onderzocht. De redenen voor het afwijken zijn voornamelijk anekdotisch opgesteld, maar nog niet systematisch getest.

Dit onderzoek poogt dit wel te doen, door in kaart te brengen hoe het is gesteld met het naleven van de wettelijke voorkeur qua type onderzoek. Daarnaast onderzoekt het de invloed van verschillende variabelen (die te maken hebben met de aantasting van de onafhankelijkheid van het onderzoeksproces) op het afwijken van de wettelijke voorkeur, door toetsing van verschillende hypothesen. Hierbij zal het onderzoek vertrekken vanuit het standpunt dat de aantasting van de onafhankelijkheid van het onderzoeksproces door politieke interventies via organisatie kenmerken van het onderzoeksproces van invloed is op de keuze voor een afwijkend type onderzoek.

1.1 Doelstelling

De doelstelling voor dit onderzoek is dus om:

In kaart te brengen welke typen onderzoeksdoelstellingen worden gebruikt door de lokale rekenkamers en daarmee te evalueren in hoeverre de rekenkameronderzoeken worden uitgevoerd volgens de doelstelling die de wet uit 2001 prefereert. Daarnaast heeft dit onderzoek als doel om te toetsen welke factoren in relatie staan tot de afwijkende onderzoeken en in kaart te brengen in hoeverre het afwijken wordt verklaard door de aantasting van de onafhankelijkheid van het onderzoeksproces door organisatie kenmerken.

Onderstaand worden onderzoeksvragen ontwikkeld die moeten helpen bij het ontwikkelen van inzicht in deze kwestie. Daarnaast wordt er in dit hoofdstuk stil gestaan bij een vooruitblik over op welke manier er getracht wordt om de opgestelde onderzoeksvragen te beantwoorden.

1.1.1 Hoofdvraag

Om aan de doelstelling van dit onderzoek te voldoen dient de volgende hoofdvraag beantwoord te worden:

In hoeverre voldoen lokale rekenkameronderzoeken niet aan de voorkeur onderzoeksdoelstelling van de Wet dualisering gemeentebestuur uit 2001 én in hoeverre wordt dat verklaard door organisatie factoren die de onafhankelijkheid van het onderzoeksproces beïnvloeden?

1.1.2 Deelvragen

Om de hoofdvraag te beantwoorden, worden er verschillende deelvragen opgesteld die als doel hebben om de hoofdvraag te beantwoorden en structuur aan dit onderzoek te geven. De deelvragen vragen zijn ondergebracht in theoretische- en empirische deelvragen. De deelvragen luiden als volgt:

1.1.2.1 Theoretische deelvragen

- 1) Welke verschillende (generaliserende) onderzoeksdoelstellingen van rekenkameronderzoek worden benoemd in de wetenschappelijke literatuur?; Wat voor evaluatiemodellen horen bij deze doelstellingen?

- 2) Welke invloed heeft de aantasting van de onafhankelijkheid van het onderzoeksproces, volgens de theorie, op de onderzoeksdoelstelling?
- 3) Welke (organisatorische) factoren beïnvloeden die onafhankelijkheid?

1.1.2.2 Empirische deelvragen

- 4) Welke onderzoeksdoelstellingen worden in praktijk gehanteerd door rekenkamer?
- 5) In hoeverre voldoen de rekenkameronderzoeken aan de wettelijke voorkeur?
- 6) Welke factoren blijken in de praktijk van invloed te zijn op het afwijken van de voorkeursonderzoeksdoelstelling?

1.1.3 Vooruitblik

Kenmerkend voor deze thesis is dat het bestaat uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel staat gelijk aan het eerste deel van de hoofdvraag. Hierin wordt er (evaluatief) onderzocht of de geproduceerde lokale rekenkameronderzoeken worden opgezet volgens de doelstelling die de wettelijke voorkeur heeft en of de geproduceerde inzichten daarmee bijdragen aan de vorm van ondersteuning die de wet uit 2001 voor ogen heeft. Om een antwoord te kunnen formuleren op de vraag of de onderzoeken worden opgezet aan de hand van de geprefereerde generaliserende doelstelling, moet er eerst worden gekeken naar welke generaliserende doelstellingen dit type onderzoeken kunnen aannemen volgens de wetenschappelijke literatuur (Hansen, 2005; Vedung, 2010). Daarbij kan worden vastgesteld welke onderzoek modellen (manieren om onderzoeken op te zetten) passen bij- en werken aan de generaliserende doelstellingen (Stufflebeam, 2001; Hansen, 2005). Op deze manier wordt er een kader opgebouwd van onderzoekmodellen die volgens de wetenschappelijke literatuur bijdragen aan bepaalde generaliserende onderzoek doelstellingen.

Het tweede deel van het onderzoek zal ingaan op de opgestelde verwachting dat interventies in het onderzoeksproces (en daarmee aantasting van de onafhankelijkheid) impact heeft op de rekenkamers en hun onderzoeken daardoor eerder niet zullen voldoen aan de doelstelling die de wet prefereert. Het uitgangspunt zal zijn dat de aanwezigheid van politiek gemotiveerde interventie in het onderzoeksproces een negatieve relatie zal hebben op het voldoen aan de voorkeursdoelstelling en bijbehoren opzetten zoals de wet uit 2001 het voorschrijft.

Volgens de gevonden wetenschappelijke literatuur zullen politiek gemotiveerde interventies in het proces optreden als bepaalde elementen in het proces achter het onderzoek aanwezig zijn (Polacheck, 2012: p. 132). De genoemde elementen die overeenkomen met het proces achter een rekenkameronderzoek zullen worden uiteengezet in het theoretische kader. Daarna wordt er in de wetenschappelijke literatuur gezocht naar andere factoren die mogelijk de keuze verstoren. De

gevonden benadering wordt meegenomen in het onderzoek als een verwachting die ook is gevonden in de literatuur en het beeld van politieke interventies wat accurater maakt, maar zal in dit onderzoek geen primaire rol zal spelen. Door middel van een logistische regressieanalyse wordt er onderzocht of de opgegeven factoren een significante relatie hebben met lokale rekenkameronderzoeken die in de praktijk worden uitgevoerd.

1.2 Maatschappelijke en Wetenschappelijke relevantie

Na de invoering van de lokale rekenkamers in 2006 hebben alle Nederlandse gemeenten verplicht een rekenkamer toegevoegd als instrument voor de raad om hun controlerende taak beter uit te voeren (Jong et al., 2013b). Daarnaast heeft een andere ontwikkeling ervoor gezorgd dat de gemeentelijke politiek in belang is gestegen omdat haar takenpakket is vergroot door de decentralisering van overheidstaken (Castenmiller & Peters, 2013: p. 15). Door de decentralisering is het aantal beleidsterreinen waar de gemeentelijke politiek over gaat vergroot en kan er gesteld worden dat de ondersteuning van de controlerende taak van de raad ook belangrijker wordt, omdat de politieke context waarin ze werken belangrijker wordt (idem.; Accountant, 2013). Het is daarom relevant om kennis en begrip te creëren over het instituut die een grote rol kan spelen op het dagelijkse leven van de inwoners in de verschillende gemeenten. Dat er door de sociale wetenschap extra aandacht besteed moet worden aan de gemeentelijke rekenkamers wordt benadrukt door de Nederlandse Vereniging voor Rekenkamers en Rekencommissies (NVRK). In 2013 concludeert de NVRK dat de meeste rekenkamers wel naar tevredenheid van de raad functioneren, maar dat er toch ook kritische geluiden ontstaan omdat er te weinig duidelijk is over de werkingen van het fenomeen in de praktijk (Jong et al., 2013b: p. 4). De NVRK stelt daarom dat er meerdere onderzoeken plaats moeten vinden om de kritieken in de maatschappij tegemoet te komen. De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek is dan ook dat er, met behulp van de opgestelde vraagstelling, meer bekend wordt over het functioneren van het raadsinstrument die van invloed is op de gemeenteraad en daarmee ook de samenleving.

Naast het gegeven dat het belangrijk is voor de samenleving om meer te weten over de werkzaamheden van lokale rekenkamers, dient dit onderzoek ook het wetenschappelijke perspectief op meerwaarde van lokale rekenkamers te vergroten. Wanneer er in de sociale wetenschap wordt gesproken over een manier waarop de toegevoegde waarden van lokale rekenkamers kan worden onderzocht, wordt er vooral gekeken naar doorwerking (Hoekstra, 2013; Dam & Vaan, 2016). Dat wil zeggen dat wanneer de impact van een rekenkamerrapport groot is en leidt tot verandering in gedrag van individuen of de politieke agenda de lokale rekenkamers van toegevoegde waarden zijn (Leeuw & Gils, 2010). Dit rapport dient de wetenschappelijke discussie te verbreden door vanuit een andere invalshoek te kijken naar de werkzaamheden van de rekenkamers en daarmee de toegevoegde

waarden van het instrument de rekenkamer voor de gemeenteraad. Deze nieuwe invalshoek wordt onderbouwd vanuit een theorievorming die nog niet eerder is toegepast in het evalueren van de gepubliceerde rekenkameronderzoeken, namelijk door te kijken of het gebruikte evaluatie/onderzoekontwerp overeenkomt met de wettelijke verwachting over de werkzaamheden van lokale rekenkamers. Op deze manier is de hoop dat de discussie over de toegevoegde waarden van lokale rekenkamers breder getrokken kan worden in de toekomst.

Tot slot dient dit onderzoek ook bij te dragen aan de discussie over hoe de rekenkamers en hun werkproces eruit moeten komen te zien, door het effect van verschillende organisatorische keuzes in kaart brengen. Nu worden er wel claims gemaakt die inderdaad overeenkomen met bestaande wetenschappelijke artikelen. Echter is de connectie nog nooit specifiek onderzocht en hebben de wetenschappelijke artikelen allemaal te maken met bijvoorbeeld de Verenigde Staten van Amerika of de Europese Unie. In de hele discussie rondom het aanscherpen van de wet, zoals Plasterk voorstelt, is wetenschappelijke onderbouwing of bepaalde organisatorische keuzes wel of niet gemaakt moeten worden relevant (Koster, 2013). Dan zijn de assumpties die worden gemaakt op basis van literatuur over andere politieke instanties, ook bruikbaar voor de vormgeving op het lokale politieke niveau in Nederland waar het toch allemaal anders in elkaar steekt dan bij een grensoverschrijdende organisatie zoals de EU (Denters, 2005). Op deze manier kan dit artikel helpen sturing te geven in het debat over enkele organisatorische keuzen zoals het wel of niet toelaten van raadsleden (Koster & Tollenaar, 2016).

1.3 Leeswijzer

Het onderzoek zal er als volgt uitzien. Na dit inleidend hoofdstuk zal hoofdstuk 2 (het theoretisch kader) een weergave geven van wat voor typen onderzoeken de rekenkameronderzoeken zijn. Nadat het is vastgesteld wat voor type onderzoek de rekenkameronderzoeken zijn wordt er uiteengezet welke generaliserende doelstellingen bij dit type onderzoek hoort volgens de wetenschappelijke literatuur. Daarna zal in het theoretische hoofdstuk stil worden gestaan bij de organisatie elementen die kenmerkend zijn voor het werkproces van de lokale rekenkamer én die ook behoren tot de factoren waarvan de literatuur stelt dat het politiek gemotiveerde interventies activeert en toelaat tot het onafhankelijke werkproces. Tot slot zal ook nog een andere benadering (meer wetenschappelijke interventie) worden uiteengezet die het beeld over interventies kan versterken.

In hoofdstuk 3 (methode) wordt er stil gestaan bij wat voor type onderzoek dit is en welke onderzoeksmethoden hiervoor geselecteerd en toegepast moeten worden. Daarvoor wordt er eerst uiteengezet hoe het onderzoek wordt geconceptualiseerd en hoe de database is opgezet. Vervolgens wordt er uitgewerkt waarom er wordt gewerkt met een inhoudsanalyse en een logistische regressieanalyse en wat deze statistische toets inhoudt.

Hoofdstuk 4 zal de analyse van de inhoudsanalyse uiteenzetten. Daarna zal het ingaan op de gecreëerde statistische modellen en wat ze betekenen voor de opgestelde hypothesen. Er zal uitgebreid worden ingegaan op de gevonden effecten en wat deze effecten binnen het gecreëerde model betekenen.

Tot slot zal hoofdstuk 5 de conclusie en advies voor toekomstige onderzoeken bevatten. Hierin wordt ingegaan op de beperkingen van dit onderzoek en wat interessant is voor toekomstige onderzoekers om te bestuderen. Op deze manier hoopt dit onderzoek het debat rondom lokale rekenkamers te verbreden en interesse aan te wakkeren om dit relatief onbekende fenomeen beter te onderzoeken.

2. Theoretisch kader

Het theoretische kader heeft als doel om het fundament neer te zetten voor dit onderzoek. Het moet duidelijk maken wat voor type onderzoek de rekenkameronderzoeken zijn en welke generaliserende doelstelling daarbij horen. Daarnaast is het van belang dat er in dit hoofdstuk ook de link wordt gelegd met de wettelijke tekst uit 2001. Dat wil zeggen dat de Wet dualisering gemeentebestuur uit 2001 koppelt met uiteengezette generaliserende doelstellingen. Op deze manier kan er worden vastgesteld welke doelstelling de wet prefereert en welke onderzoek modellen daarbij horen. Vervolgens gaat dit hoofdstuk in op de theoretische benadering van de aanwezigheid van politieke interventie in het onderzoeksproces op het selecteren van de onderzoeksdoelstelling. Hierbij wordt er stilgestaan bij verschillende kenmerken van de organisaties die terugkomen in het onderzoeksproces van de lokale rekenkamer en vanuit de literatuur worden gekenmerkt als toegangspoort voor politieke interventie en de aantasting van de onafhankelijkheid. Vanuit deze theorie (aanwezigheid politieke interventie) wordt een hoofdhypothese opgesteld, waarna bij ieder uiteengezette organisatie element een gekoppelde (deel)hypothese is geformuleerd. Tot slot wordt er nog gekeken naar extra toegevoegde theoretische benadering over het thema van het onderzoek wat voor wetenschappelijke gemotiveerde interventie kan zorgen in het onafhankelijke proces. Deze benadering speelt een secundaire rol in dit onderzoek en is toegevoegd met de verwachting dat het zelf effect heeft op het selecteren van de onderzoeksdoelstelling, het bijdraagt met het aanscherpen van de resultaten van de hoofdbenadering en de verklaringskracht bevordert.

2.1 Inleiding beoordelingskader

Om het eerste deel van de hoofdvraag over het wel of niet voldoen van de rekenkameronderzoeken aan de wettelijke taakomschrijving wat betreft de doelstelling te kunnen beantwoorden, moet er eerst uiteen worden gezet hoe de literatuur kijkt naar de generaliserende doelstellingen die het type onderzoek kan aannemen. Dit is belangrijk omdat wanneer de generaliserende doelstelling bekend is, het duidelijk wordt welke onderzoekmodellen rekenkameronderzoeken kunnen gebruiken voor het opzetten van het onderzoek om wel of niet te voldoen aan de voorkeursdoelstelling.

Om deze reden wordt er eerst duidelijk gemaakt wat voor type onderzoek de rekenkameronderzoeken kunnen zijn. Wanneer dat bekend is kan er in de literatuur worden gezocht naar welke generaliserende doelstellingen achter deze typen onderzoeken kunnen zitten. Iedere type doelstelling van onderzoek heeft zijn “eigen” passende onderzoekmodellen waarmee de doelstelling uitgevoerd kan worden (Stufflebeam, 2001: p. 18; Hansen, 2005: p. 450; Garboan, 2008: p. 44). Vervolgens wordt hoofdstuk 2.1 afgesloten door naar de rechtmatigheidstoets te kijken. Deze valt niet onder de literatuur van evaluatieonderzoeken, maar wordt door de wet wel expliciet genoemd als mogelijkheid om een vraag vanuit de samenleving te beantwoorden en de voorkeur doelstelling van

de wet te bewerkstelligen (ROB, 2001: p. 44). Deze juridische toets hoort daarom, net zoals sommige onderzoekmodellen, bij de onderzoek benaderingen die de wet prefereert.

2.1.1 Typen onderzoeken

In de wetenschap zijn er vele verschillende vormen van onderzoek (Winter, 2014: p. 15). Onderzoeken kunnen bijvoorbeeld een verklarend, beschrijvend of evaluatief karakter hebben (idem.). Rekenkameronderzoeken kijken over het algemeen, net zoals vele overheid gebonden onderzoeken, terug op beleid of organisatorische interventies (Vedung, 1997). Dat leidt tot de stelling dat dit type onderzoek wordt gekenmerkt als evaluatief onderzoek (ibid.; Bovens, Schillemans & 't Hart, 2008: p. 229). Om deze reden wordt er in de wetenschappelijke literatuur naar verschillende (achterliggende) doelstellingen en bijpassende onderzoekmodellen gezocht die schuil kunnen gaan achter evaluatieonderzoeken.

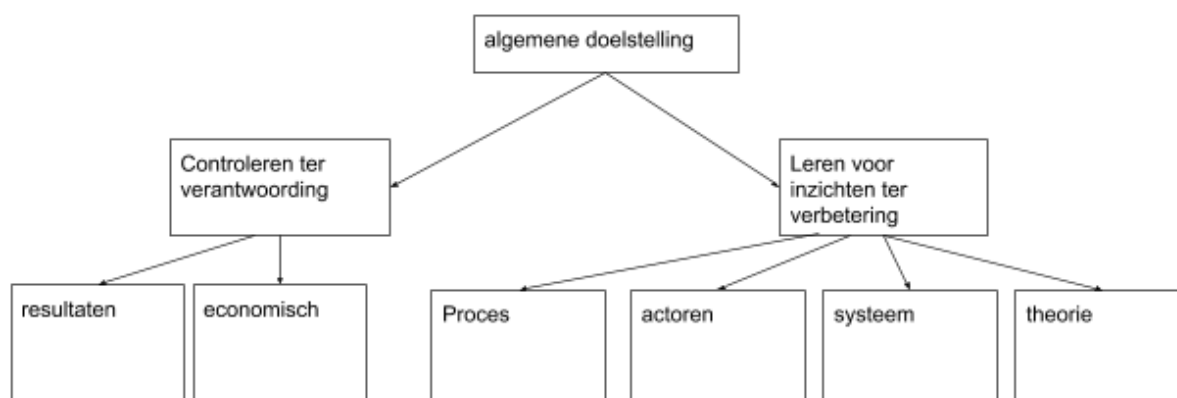
2.1.2 Literatuur over doelstellingen onderzoeken

Onder andere Hanne Hansen concludeert dat achter alle evaluatieonderzoeken uiteindelijk twee mogelijke generaliserende doelstellingen schuil kunnen gaan (2005: p. 451). Dat betekent dat ook rekenkameronderzoeken maar uit twee verschillende generaliserende doelstellingen voort kunnen komen. Een onderzoek wordt uitgevoerd met de doelstelling om puur de geleverde prestaties te controleren aan de hand van objectieve kennis en vooraf vastgestelde criteria óf om inzichten te verschaffen om te leren en meer opzoek te gaan naar de achterliggende mechanismen (zie figuur 1) (zie ook Scriven, 1991; Rossi et al., 2004: p. 34; Alkin, 2012; Stame, 2013: pp. 355-356). Bij onderzoeken die worden uitgevoerd vanuit een controlerende doelstelling is het de intentie van het onderzoek om objectieve inzichten te creëren over geleverde prestaties waarmee betrokken actoren ter verantwoording geroepen kunnen worden (Chouinard, 2013: pp. 237-238; Stufflebeam, 2001: p. 18). De kern van controlerende evaluatieonderzoeken is dat ze ex-post (achteraf) aan de hand van vooraf vastgestelde criteria die top-down worden gegeven naar een beleid of organisatie kijken (Stufflebeam, 2001: p. 18). Op deze manier moet het onderzoek onpartijdig en *evidence-based* bepalen of de verantwoordelijke actor aan de opstelde doelen en voorwaarden heeft voldaan die bij de invoering van het beleid zijn beloofd (Niiranen, 2008: p. 1216; Vedung, 2010: pp. 272-273). De onderzoeken hebben dan als taak om bijvoorbeeld volksvertegenwoordigers in staat te stellen om de bestuurders/machthebbers te beoordelen op de geleverde resultaten met vooraf opgestelde voorwaarden waaraan ze zouden voldoen (Bovens, Schillemans & 't Hart, 2008: p. 231).

Om volksvertegenwoordigers in staat te stellen om bestuurders te controleren op geleverde prestaties zijn objectieve inzichten over de geleverde resultaten en het financiële handelen van belang (Bovens et al., 2008: pp. 231-232.; Hansen, 2005: p. 452). Onderzoeken worden vanuit deze

doelstelling naar zogenaamde resultaten- en economische evaluatiemodellen gestuurd (Hansen, 2005: p. 451; Stufflebeam, 2001: pp. 18-19). De primaire nadruk ligt bij resultaten evaluatiemodellen en dan specifiek het doelbereikingsmodel (Stufflebeam, 2001: p. 18). Vanuit het oogpunt om financiële handelingen te beoordelen is een meer economisch model ook van toepassing (Chouinard, 2013: p. 239; Stufflebeam, 2001: pp. 18-19). Modellen die onder de resultaten evaluatiebenadering vallen, zoals het doelbereikingsmodel, zijn een opsommende evaluatie waarbij de focus wordt gelegd op de gegeven resultaten van een beleid, programma of organisatie (Stern, 2006; Garboan, 2008: p. 43). De resultaten modellen worden ook wel klassieke evaluaties genoemd waarbij de focus ligt op de uitkomst in samenhang met de vooropgestelde doelen (top-down) (idem.). Economische modellen zien het gehele proces ook als “black-box” en focussen zich ook op de resultaten vanuit een economisch oogpunt (Garboan, 2008: p. 44). Bij deze modellen wordt de resultaten van een beleid beoordeeld vanuit de betrokken kosten (idem.).

De tweede generaliserende doelstelling die te herkennen is in evaluatieve onderzoeken is de lerende doelstelling (Hansen, 2005: p. 451; Bovens et al., 2008: p. 232; Cousins & Chouinard, 2012). Waar controlerende onderzoeken worden gebruikt voor het beoordelen van de (eind) resultaten aan de hand van top-down criteria, hebben evaluaties uit de lerende doelstelling de taak om inzichten te geven in diverse organisatorische of beleidstechnische behoeften om het desbetreffende programma te verbeteren en werken ze hier met bottom-up criteria (Chouinard, 2013: p. 238). Deze typen evaluaties richten zich onder andere op informatie over culturele context, ervaringen van actoren, programma/beleid succes- en mislukningsfactoren, zodat de organisatie en de individuen kunnen leren en verbeteren (Cousins & Chouinard, 2012; Wollman, 2003: p. 5). Deze inzichten hebben dan niet het doel om de verantwoording te bevorderen door middel van afrekenen op geleverde resultaten, maar moeten de betrokken actoren helpen om meer bekend te worden met alles wat er achter de schermen speelt en hoe het leeft in de samenleving (Chouinard, 2013: pp. 239-240). De volgende evaluatiemodellen dragen volgens de literatuur het meest bij aan deze gegeneraliseerde doelstelling: proces-, actoren-, systeem- en programma gebaseerde evaluatiemodellen (Hansen, 2005: p. 452; Garboan, 2008: p. 45; Stufflebeam, 2001: p. 35; Stufflebeam & Cordyn, 2014: p. 120). De primaire focus wordt wel gelegd op procesevaluaties en de stakeholderbenaderingen binnen de actoren modellen (Hansen, 2005: p. 452). In onderstaand schema is weergegeven welke evaluatieve benaderingen en bijpassende modellen passen bij welke doelstelling.

Figuur 1: Schematische weergaven determinering evaluatiebenaderingen aan de hand van doelstelling

Deze harde scheidslijn is niet zo zwart wit als de theorie hierboven stelt (Hansen, 2005: p. 452). Dat wil zeggen dat het goed mogelijk is in de praktijk dat een onderzoek van beide doelstellingen wat wegheeft (idem.). In dergelijke gevallen worden er meerdere evaluatiemodellen toegepast in het onderzoek. De vaagheid wat betreft het onderscheid van evaluatieonderzoeken wordt in de wetenschappelijke literatuur als hinderlijk ervaren (Alkin, 2012). Het maakt het namelijk lastig om precies bij de passende modellen uit te komen wat dit onderscheid wel tracht te bewerkstelligen (idem.). Dit onderzoek staat toch stil bij dit onderscheid, omdat het goed de twee kampen weergeeft waarbinnen de rekenkameronderzoeken zich kunnen begeven. Het is namelijk of helemaal vanuit de controlerende doelstelling geschreven, of helemaal vanuit de lerende doelstelling geschreven, of het zit ertussenin en maakt gebruik van modellen die horen bij beide perspectieven. Andere opties worden vanuit deze theorie uitgesloten (idem.).

2.1.3 Voorkeur doelstelling wet

De wettelijke tekst waar de rekenkamers uit voortkomen is de Wet dualisering gemeentebestuur uit 2001. De wet vermeldt ook een voorkeur voor hun handelen (doelstelling). Er wordt gesteld dat lokale rekenkamers noodzakelijk zijn omdat het de controlerende functie van de gemeenteraad dient te versterken en burgers en politici inzichten willen hebben in de geleverde prestaties en resultaten van hun overheid (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: pp. 66-70; Hanemaayer, 2012: pp. 1-2). De rekenkamerrapporten moeten bijdragen aan het afleggen van rekenschap aan burgers en volksvertegenwoordigers over geleverde prestaties (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p. 66 & p. 70). Deze hoofdargumenten die de wet aandraagt voor rekenkamers wijst erop dat de algehele doelstelling van rekenkameronderzoek een controlerende is.

De wettelijke tekst geeft verschillende argumenten waarom er bij rekenkameronderzoek voor de controlerende doelstelling wordt gekozen. Met controlerende onderzoeken wordt een van de twee kerntaken van raadsleden (namelijk de controlerende taak) verstevigd (Wet dualisering

gemeentebestuur, 2001: p. 45 & p. 66; Jong et al., 2013a). De controlerende positie zou worden verbeterd als de onderzoeken focussen op het behalen van de voorgenomen resultaten (doeltreffendheid) en of de nagestreefde beleidsdoelen tegen zo gering mogelijke kosten zijn verwezenlijkt (doelmatigheid) (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p. 45; Hanemaayer et al., 2008: p. 11). Daarbij wordt door de wet ook gesteld dat de controlerende positie ter bevordering van de verantwoording kan worden versterkt als de rechtmatigheid van gemeentelijke beheer en uitvoering wordt gecontroleerd (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p. 41). Met deze toevoeging wordt de voorkeur uitgesproken dat rekenkamers ook kijken of de organisatie en het beleid binnen de wettelijke kaders blijft (Hanemaayer et al., 2008: pp. 11-12). Deze extra toevoeging valt niet binnen de standaard evaluatie literatuur en zal later (2.1.4) worden toegevoegd om het beoordelingskader compleet te maken.

2.1.4 Onderzoekmodellen horend bij de generaliserende doelstelling controleren

Na de constatering dat de voorkeur van wet uitgaat naar de controlerende doelstelling kan er worden vastgesteld welke evaluatiemodellen gebruikt kunnen worden voor rekenkameronderzoeken (en dus waar het naleven van de doelstelling aan herkend kan worden). Voor de controlerende onderzoeken komt primair het doelbereikingsmodel (*goal-attainment* model) naar voren (Stufflebeam, 2001: p. 18). Zoals bleek uit de literatuur, past deze opzet het beste bij de doelstelling om inzichten te creëren die het verantwoordingsproces kunnen helpen (idem.). Dat houdt niet in dat er geen ruimte is voor andere modellen die gebruikt kunnen worden (Stufflebeam, 2001: pp. 18-19; Hansen, 2005: p. 452; Bjornholt & Larsen, 2014: p. 34). Controlerende doelstellingen ter bevordering van het verantwoordingsproces hebben ook baat bij een meer economisch model waarbij de efficiëntie van de uitvoering van gevoerd beleid wordt onderzocht (Stufflebeam, 2001: p. 19; Bovens et al., 2008: p. 231; Chouinard, 2013: p. 238). Dan gaat het om de vraag of de uitkomst van het beleid tegen zo min mogelijke kosten is gerealiseerd (Stufflebeam, 2001: p. 19). Daarnaast hoeft het ook niet persé over de doelbereiking te gaan. Controleren voor het bevorderen van de verantwoording kan ook worden bewerkstelligd aan de hand van het resultaat-effecten model uit de resultaten categorie (Hansen, 2005: p. 451). Hierbij wordt de nadruk gelegd op de vraag of de gerealiseerde effecten overeenkomen met wat er vooraf werd gedacht (idem.). Tevens wordt ook de juridische invulling, zoals het in de inleiding van 2.1 is besproken, meegenomen als een van de evaluatiemodellen die de wet prefereert. Deze modellen worden hieronder verder uiteengezet:

Doelbereikingsmodel:

Het doelbereikingsmodel zoekt naar inzichten over in hoeverre beleidsdoelen zijn gerealiseerd zoals ze van tevoren waren vastgesteld (Balkin, 2013: p. 326; Garboan, 2018: p. 44).

Doelbereikingsonderzoek wordt in de literatuur ook wel *“goal-attainment”* genoemd (Balkin, 2013: p. 261). Dit model maakt gebruik van de opgestelde beleidsdoelen als evaluatiecriteria en daarmee worden de criteria top-down gegeven (Vedung, 2006: p. 401). Dat betekent dat de criteria (de oorspronkelijke beleidsdoelen) niet door de evaluatoren worden bedacht, maar worden overgenomen. Dit model is te herkennen in de doelstelling en/of de onderzoeksvraag van een onderzoek aan de hand van specifieke formulering die het onderzoek sturen naar doelbereiking (Balkin, 2013: p. 262). Over het algemeen zijn teksten als: “in welke mate zijn de vooraf opgestelde doelen gerealiseerd”, “wat is de doelbereiking/doeltreffendheid van het beleid”, “inzichten creëren in de doelrealisatie” kenmerkend voor een onderzoek dat het doelbereikingsmodel gebruikt (Balkin, 2013; Hanemaayer et al., 2008: p. 11).

Kosten-efficiëntie model:

Een evaluatieve studie, die wordt opgezet vanuit het model kosten-efficiëntie, vernauwt haar onderzoeksblik tot de output van het beleid (of de opzet van een organisatie) in relatie tot de gemaakte kosten (Stufflebeam, 2001: p. 31). In dit model wordt daarom de prestatie van de uitvoerende actor gezien als het wel/niet efficiënt omgaan met publieksgeld (idem.). Dit model staat bekend als een kwantitatieve procedure, die gebruikt wordt om inzichten te genereren over de kosten van beleid en het gebruik van publiek geld (idem.). Deze inzichten kunnen dan door het volk worden gebruikt om te bepalen of de investeringen goed zijn geweest, of dat het is misbruikt (idem.). Een kosten-efficiëntie evaluatie betreft in haar onderzoek de geraamde kosten aan het begin van het traject, waarmee wordt verwacht dat de doelen ermee verwezenlijkt kunnen worden (Hansen, 2005: pp. 449-450). Dan wordt er bestudeerd of de gemaakte kosten aan het einde van het traject overeenkomen met de verwachte kosten. Ook kan het zijn dat de kosten van het ene programma worden vergeleken met een soortgelijk beleidsprogramma (Stufflebeam, 2005: p. 31). Dit zijn allemaal manieren waarop dit model inzichten kan creëren waarmee de volksvertegenwoordigers en het volk tot een oordeel kunnen komen over het financiële gedrag van het dagelijkse bestuur. De vraagstellingen die het kosten-efficiëntie onderzoek typeren zijn bijvoorbeeld te herkennen aan: “is het beleid doelmatig uitgevoerd”, “Hoe efficiënt is het college omgegaan met het publieke geld” en “is er door het college doelmatig gehandeld”.

Resultaat effecten model:

Het effecten model heeft, in tegenstelling tot het doelbereikingsmodel, een bredere scope bij het kijken naar de eindresultaten van een beleidsprogramma of handeling van een instantie (House, 1973; Youker & Ingraham, 2014). Het effecten model heeft als doel om alle uitkomsten en effecten van een beleid te observeren en te meten (Youker & Ingraham, 2014: p. 51). Dit model probeert de effecten

van beleid over de volledige breedte te bestuderen en ze dan te evalueren aan de hand van de vooraf opgestelde verwachtingen wat betreft effecten (idem.). Op deze manier moeten er inzichten worden gecreëerd waarmee actoren te weten kunnen komen hoe de uitvoerende actoren presteren en ze daarop te kunnen beoordelen. Dit model is onder andere te herkennen aan de hoofdvraag: *“In welke maten hebben zijn de verwachte effecten gerealiseerd”*.

De kritiek bij dit model is dat het in de praktijk lastig blijkt om toe te passen (Hansen, 2005: p. 450). De focus op effecten blijkt lastig om uit te voeren, omdat in een niet gecontroleerde omgeving de effecten lastig in kaart zijn te brengen en daardoor niet het complete beeld wordt geschetst door het onderzoek (idem.). Des al niet te min streeft dit model wel naar de controlerende doelstelling die de wettelijke voorkeur heeft en hoort daarom wel in het overzicht thuis.

Rechtmatigheid

De juridische correctheid toets/ rechtmatigheidstoets moet worden gezien als de vraag of de handelingen van het gemeentelijke bestuur in overeenstemming zijn met de geldende wet- en regelgeving (Hanemaayer et al., 2008: p. 11). Het rekenkameronderzoek moet dan kijken of de handelingen niet in strijd zijn met de verschillende wetgevingen zoals de gemeentewet, de Nederlandse wet en/of bijvoorbeeld de Europese wetgeving (ROB, 2001: pp. 18-19). Ook kan het onderzoek kijken of het college heeft gehandeld naar de gemaakte afspraken met bijvoorbeeld de gemeenteraad (idem.). De rechtmatigheid vraag hoort niet thuis in evaluatiemodellen maar vervult, zoals de wet het zegt, ook een controlerende doelstelling waarmee het bestuur ter verantwoording kan worden geroepen voor haar handelingen (ibid.: p. 19). Om deze reden hoort het ook bij de manieren waarop rekenkamers volgens de wet kunnen handelen om aan de controlerende doelstelling te voldoen.

Inzichten over rechtsmatigheid worden verzameld door juridische toetsen (ROB, 2001: p. 18). Bij deze toetsen wordt het daadwerkelijke handelen langs de verschillende geldende wetgevingen gelegd. Dat wil zeggen dat de wetgeving als criteria geldt bij rekenkameronderzoeken die zich richten op deze pijler (idem.). Op deze manier kan de rekenkamer dan controleren of het beleid rechtsgeldig is en kan het hiermee de raadsleden (en de bevolking) ondersteunen in hun controlerende taak jegens de uitvoerende macht. Een (semi-)juridische toets is te herkennen aan onderzoeksvragen als: *“in hoeverre is het beleid/ het handelen in overeenstemming met de wetgeving”*.

2.1.5 Samenvattend & schematische weergaven

Uit bovenstaande blijkt dat de meeste passende modellen om de controlerende doelstelling van rekenkamers uit te kunnen voeren primair het doelbereikingsmodel is, maar ook het kosten-efficiëntie

model, het resultaat-effecten model en de juridische toevoeging de rechtmatigheidstoets. Deze modellen worden gebruikt om bij het empirische onderdeel van deze thesis de rekenkameronderzoeken te categoriseren en te beoordelen op het voldoen aan de taakstelling van de wet qua doelstelling. In de tabel hieronder (tabel 1) worden de modellen en hun herkenbare focuspunten en onderzoeksvragen uiteengezet.

	<i>Doelbereiking</i>	<i>Kosten- efficiëntie</i>	<i>Resultaat- effect model</i>	<i>Rechtmatigheids- toets</i>
<i>Onderzoeks- doel</i>	Onderzoeken in hoeverre de beloofde doelstellingen worden gehaald. Onderzoeken wat de doeltreffendheid is van het beleid.	Onderzoeken in hoeverre het beleid economisch gunstig is uitgevoerd. Onderzoeken of het beleid doelmatig is uitgevoerd.	Onderzoeken in hoeverre de verwachte effecten zijn behaald.	Onderzoeken of de organisatie binnen de kaders van de wet gehandeld.
<i>Onderzoeks- vraag</i>	In welke mate zijn de doelen bereikt? Hoe is het gesteld met de doelstellingen van het beleid Wat is de doeltreffendheid van het beleid? Is het beheer van de gemeentelijke organisatie doeltreffend?	Is de uitvoering van het beleid efficiënt gebeurd? In hoeverre was de uitvoering doelmatig?	In welke maten hebben zijn de verwachte effecten gerealiseerd?	Heeft de organisatie binnen de kaders van de wet gehandeld? Is het beleid rechtmatig?

Tabel 1: evaluatiemodellen die werken aan de controlerende doelstelling om het verantwoordingsproces te bevorderen (o.a. Stufflebeam, 2001; Hansen, 2005 & Garboan, 2008).

2.2 Theorie aanwezigheid politieke interventie in wetenschappelijk proces

Vanaf hoofdstuk 2.2 wordt er in het theoretisch kader gekeken naar twee verschillende benaderingen die vanuit theoretische logica een reden geven waarom rekenkameronderzoeken niet zullen voldoen aan de controlerende doelstelling zoals de wet het prefereert. Beide benaderingen spreken een verwachting uit over wat invloed kan hebben op het selecteren van de controlerende doelstelling bij het opzetten van het onderzoek in het onderzoeksproces. Dat wil zeggen dat beide benaderingen een verwachting uitspreken over wanneer (onder welke omstandigheden) er wordt verwacht dat de rekenkamerleden/ de onderzoekers afwijken van de generaliserende doelstelling controleren en zich richten op de generaliserende doelstelling leren. De twee benaderingen worden deductief uiteengezet en het vertrekpunt van dit onderzoek is de eerste benadering (aanwezigheid politiek (gemotiveerde) interventies in het onafhankelijke onderzoeksproces). Hiervoor is gekozen omdat, zoals bij de inleiding duidelijk wordt gemaakt, de maatschappelijke discussie en de wetgeving hier ook op hinten. Daarna zal de tweede benadering (thematiek), die in de wetenschappelijke literatuur is gevonden, worden uitgewerkt. De tweede benadering speelt zich voor dit onderzoek meer op de achtergrond af. Van deze benadering wordt er ook verwacht dat het invloed heeft op het selecteren van een controlerende doelstelling voor evaluatief onderzoek. Echter, omdat de focus voornamelijk wordt gelegd op politieke interventie via organisatie kenmerken is het doel van deze benadering in dit onderzoek om de resultaten van de eerste benadering accurater te maken en de verklaringskracht te verbeteren (een soort van controlerende variabele) (Jose, 2013).

Hoofdstuk 2.2 richt zich op de primaire benadering van waaruit dit onderzoek vertrekt om een verklaring te vinden voor het afwijken van de geprefereerde controlerende doelstelling. Er is niet zomaar voor deze benadering gekozen. Deze benadering wordt in de literatuur veel aangehaald als een mogelijke storingsfactor in het wetenschappelijke proces (wetenschappelijk proces ter advies politiek domein) en wordt ook kort benoemd in de wettelijke tekst van 2001 als een mogelijke storingsfactor (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p. 67; ROB, 2001: p. 41). Het gaat om de benadering dat wanneer politieke interventies (via bepaalde elementen in de organisatie) aanwezig zijn in het onafhankelijke wetenschappelijke proces, dit proces wordt verstoord (Polacheck, 2012: p. 132; Pedersen & Rieper, 2008: p. 9; Kundin, 2010). Politieke interventies doen zich voor als politiek gemotiveerde actoren zeggenschap krijgen in het proces en daarmee de vooringenomen neutraliteit van de wetenschappers ondermijnen (Pedersen & Rieper, 2008: p. 9). Politieke interventies worden gekenmerkt door (eigen) belang van de politiek gemotiveerde actoren en zullen het onderzoeksproces gaan domineren richting deze belangen (Chelimsky, 2007; Beyers, 2008: p. 1189; Goncalves, 2016: p. 8). De wetenschappelijke actoren (experts) hebben volgens deze theoretische logica een passieve rol

en doen wat politieke actoren van hen vraagt (qua soorten inzichten) om ze te helpen bij hun werk (Kundin, 2010: p. 357; Gluckman, 2014: p. 163; Lentsch & Weingart, 2011).

In het geval van de lokale rekenkameronderzoeken verwacht de literatuur dat de politieke actoren en hun interventies wegdrijven van de controlerende doelstelling en de bijpassende evaluatiemodellen als ze vanuit hun belang en wensen handelen (Denters, 2005: p. 5; Denters & Rose, 2005: p. 3; Dreef et al., 2019: p. 31). Samenvallend met de huidige bestuurlijke trend in de lokale politiek geven voornamelijk coalitie politici aan geen belang/interesse te hebben in controlerende inzichten (Denters & Rose, 2005: p. 3). Dit type inzicht draagt er volgens hen alleen maar aan bij dat het politieke proces een afreken proces wordt en hun eigen politieke positie alleen geschaad kan worden (Lynn jr., 2001: pp. 144-146; Dreef et al., 2019: pp. 30-32). Om deze reden wordt er aangegeven dat ze de onderzoeken sturen naar een lerende doelstelling en weg van de controlerende modellen. De lerende inzichten helpen volgens de politieke actoren ook meer bij het luisteren naar de wensen van de bevolking en kunnen helpen bij het overbruggen van de kloof tussen overheid en samenleving (Denters, 2005: p. 5).

Daar tegenover staat de veronderstelling die de ambtenaren hebben opgesteld bij het schrijven van deze wet. Namelijk, dat wanneer politieke belangen niet betrokken raken, het onderzoeksproces goed zal functioneren en er een onderzoek uitkomt die aan de voorkeur taakstelling voldoet (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p. 67; ROB, 2001: p. 40). Dat wil dus zeggen dat wanneer de werkomgeving achter het onderzoek de politieke actoren en hun belangen buiten het onderzoeksproces kunnen houden de wet verwacht dat er wel oog is voor de controlerende evaluatiemodellen (en er wel wordt voldaan aan de taakstelling).

Alles bij elkaar kan er vanuit deze theoretische logica de verwachting worden uitgesproken dat wanneer politieke interventies door bepaalde organisatie elementen worden toegelaten tot het werkproces, het een positief effect zal hebben op het niet voldoen aan de controlerende taakstelling. Dat leidt tot de volgende algemene hypothese:

H1: Als de werkomgeving achter het onderzoek politieke interventies toelaat, dan zullen de rekenkameronderzoeken eerder niet voldoen aan de controlerende taakstelling dan wanneer politieke interventie niet toegelaten worden.

Vanuit de literatuur kunnen een aantal organisatie elementen van de werkomgeving worden benoemd die (bij een bepaalde vorm) kenmerkend zijn als een manier waarbij een politieke interventie optreedt in het onafhankelijke proces en ook in de praktijk van de lokale rekenkamer organisatie terug kunnen komen (Polacheck, 2012: p. 139; Chelimsky, 2007). Deze elementen worden opgesteld als voorspellende variabelen. Deze verschillende voorspellende variabelen kunnen namelijk allemaal

politieke interventies op een eigen manier toelaten en ondersteunen en zo volgens de theoretische verwachting invloed hebben op het afwijken van de controlerende taakstelling. Deze voorspellende variabelen met betrekking tot de vormgeving van de werkomgeving achter het onderzoek bij lokale rekenkamers zijn: *Directe lidmaatschap politieke leden, aanwezigheid politieke adviescommissie, aanwezigheid griffie en het intern of extern laten uitvoeren van het onderzoek*. Voor deze factoren worden hieronder meer specifieke hypothesen opgesteld.

2.2.1 Directe lidmaatschap gemeenteraadsleden

De eerste variabele is de wel of niet directe toegang van gemeenteraadsleden in de rekenkamer. Het direct toevoegen van raadsleden aan de onderzoekscommissie geeft politieke actoren een directe mogelijkheid om te interveniëren en het proces richting hun belang te sturen (Goncalves, 2016: p. 8; Kundin, 2010: p. 357). Wanneer hier spraken van is, zal er naar verwachting politieke interventie plaatsvinden en zal het effect hebben op het niet voldoen aan de geprefereerde taakstelling. Bij een directe plek in de onderzoekscommissie hebben de raadsleden en hun politieke beweegredenen een directe en zwaarwegende stem in het gehele onderzoeksproces (Bijker, Bal & Hendriks, 2009: p. 14). Dat betekent dat er verwacht kan worden dat zij gedurende het hele onderzoeksproces sturing geven aan het onderzoek en daarmee ook directe inspraak hebben op doelstelling en evaluatiemodellen waarmee het onderzoek moet worden opgezet (Pedersen & Rieper, 2008: p. 8; Beyers, 2008: p. 1189). Aan de hand van de theoretische redenering zoals het hierboven is weergegeven valt hiermee ook te verwachten dat wanneer politieke actoren een directe plek hebben in het proces achter het onderzoek, ze het onderzoek weg willen houden van de controlerende doelstelling en modellen. Om deze reden kan er worden verwacht dat hun directe plaatsing effect zal hebben op de voldoening van de taakstelling. Deze beredenering levert de volgende deelhypothese op:

H1a: Rekenkameronderzoeken waarbij gemeenteraadsleden een directe zetel hebben in de commissie zullen in de algemene setting van de werkomgeving achter het onderzoek eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek waar gemeenteraadsleden niet direct bij zijn betrokken.

2.2.2 Adviescommissie met raadsleden

Volgens Polacheck (2012) en Chelimsky (2007) is niet alleen het direct toevoegen van politieke actoren tot de werkomgeving een variabele waarbij politieke invloed toegang krijgt tot het proces en daarmee invloed heeft op het selecteren van de onderzoeksdoelstelling. Politieke actoren kunnen ook de mogelijkheid krijgen in het onderzoekstraject om indirect, via een officiële adviesgroep, hun belangen en motivaties kenbaar te maken en daarnaar te sturen (Polacheck, 2012: p. 139; Chelimsky, 2007: p. 13). Met het instellen van een gebonden klankbordgroep of adviescommissie kan het onderzoeksproces ervoor zorgen dat politici op een indirecte manier alsnog een of meerdere

momenten krijgen om hun belangen en wensen te verwoorden (Polacheck, 2012: pp. 139-140). Vanuit deze redenatie is het mogelijk dat politici op een indirecte manier alsnog kunnen sturen naar andere typen evaluatieonderzoeken. Daarom is het de verwachting dat wanneer een dergelijke adviesgroep in het proces aanwezig is, het onderzoek eerder zal kiezen voor een lerende doelstelling. Dit leidt tot de volgende deelhypothese:

H1b: Rekenkameronderzoeken die tijdens het proces te maken hebben gehad met een politieke klankbordgroep zullen in de algemene setting van de werkomgeving achter het onderzoek eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek die geen klankbordgroep hebben doorstaan.

2.2.3 Griffie ter ondersteuning

Een andere variabele die betrekking heeft tot toelaten van politieke interventies tot het proces, is de vorm van ondersteuning die de wetenschappelijke commissie krijgt (Hoffman & Rottingen, 2014: p. 189). Sturing vanuit politieke motivaties en belangen in het onderzoeksproces kan ook plaatsvinden als de ondersteuning niet onafhankelijk is maar gebonden aan politieke actoren (idem.). Dat wil zeggen dat wanneer de ondersteuning gebonden is aan politieke actoren de verwachting ontstaat dat er politieke invloed binnen het onafhankelijke proces komt en dat effect zal hebben op het selecteren van de onderzoeksdoelstelling. Bij de lokale rekenkamers is er altijd een ondersteunende actor aanwezig (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p. 67). De achtergrond van deze actor heeft ook invloed op het selectieproces van de onderzoeksdoelstelling (Hoffman & Rottingen, 2014: p. 190). Wanneer de ondersteuning is gebonden aan een andere betrokken instantie is de ondersteuning niet onafhankelijk en objectief en speelt ook het belang van de betrokken instantie een rol (idem.). In het geval van de lokale rekenkamers kan het voorkomen dat de griffier van de gemeenteraad de ondersteunende rol vervult. In dergelijke gevallen is het de verwachting dat de lerende doelstellingen een voorkeur hebben en worden gepromoot in de rekenkamer (Denters, 2005: p. 3; Hoekstra, 2013). Dit komt doordat de ondersteuning dan naar verwachting ook redeneert vanuit de uitvoerende macht, of een deel van de coalitie die liever geen pure afrekenende onderzoeken op basis van gegeven resultaat produceert en zo onderzoeken publiceert die iedereen wil gebruiken (Dreef et al., 2019: p. 31). Aan de andere kant kan de ondersteunende actor ook onafhankelijk zijn. Dan is de verwachting dat het puur de administratieve rol vervult en geen rol speelt in het selectieproces (Hoffmann & Rottingen, 2014: p. 190). In dit geval is het de verwachting dat de controlerende doelstelling wordt gebruikt omdat de wet het prefereert en er geen andere motieven aanwezig zijn om het te veranderen. Dit leidt tot de volgende deelhypothese:

H1c: Rekenkameronderzoeken waar de griffier zitting neemt in de onderzoekscommissie zullen in de algemene setting van de werkomgeving achter het onderzoek eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek waar deze actor niet in mee participeert.

2.2.4 Interne uitvoering of externe uitvoering

Een ander kenmerk van het werkproces van de lokale rekenkamer die politieke actoren en hun belangen van toegang kan voorzien is het intern of extern laten uitvoeren van het onderzoek (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p. 67; Eichbaum & Shaw, 2008). Hierbij is de verwachting dat onderzoeken die intern worden uitgevoerd een grotere kans hebben om niet te voldoen aan de taakstelling door de controlerende doelstelling en de modellen te ontwijken. Dit wordt gebaseerd op het gedachtegoed van Eichbaum en Shaw (2008) waaruit afgeleid kan worden dat interne onderzoeken niet geïsoleerd zijn voor de politieke actoren en daarom vatbaar voor politieke beweegredenen om alternatieve inzichten te produceren (Eichbaum & Shaw, 2008: p. 351). Zodra het binnen het politieke systeem blijft is het laagdrempeliger voor politieke actoren om hun wensen kenbaar te maken en voor de uitvoerders van het onderzoek om kennis te nemen met de politieke wensen (idem.; Gluckman, 2014: p. 89). Zodra het onderzoek of de onderzoekscommissie buiten het systeem worden geplaatst zijn ze veel beter afgesloten van de politieke beweegredenen en is de onafhankelijkheid ten opzichte van de politiek meer gewaarborgd (Eichbaum & Shaw, 2008: p. 352). Dit leidt tot de volgende deelhypothese:

H1d: Rekenkameronderzoeken die intern worden uitgevoerd zullen in de algemene setting van de werkomgeving achter het onderzoek eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek die extern worden uitgevoerd.

2.3 Theorie ongeschiktheid beleidsthema

Een meer specifieke overweging om niet te voldoen aan de omschreven taakstelling is de ongeschiktheid van het onderwerp dat wordt onderzocht (March & Olsen, 2004; Hansen, 2005: p. 459; Braas in Peters en Castenmiller, 2014: p. 18). Deze benadering wordt als een meer controlerend effect toegevoegd aan de bovengenoemde benadering en de daarbij opgestelde variabelen.

De literatuur stelt dat er onder de wetenschappers een consensus is over het gegeven dat niet elk thema geschikt is voor evaluaties die de geleverde prestaties controleren (Braas in Peters en Castenmiller, 2014: p. 18). Wanneer er weinig kennis beschikbaar is of het (werk)proces en het door vaagheid wordt omgeven is een “harde” prestatie controle niet gepast en geschikt voor de situatie (Hansen, 2005: p. 452). Harde prestatie evaluaties kunnen bij onderwerpen waar weinig procedurele kennis over is, situaties veroorzaken waarbij het controleren en het verantwoordelijk houden van

actoren meer kwaad doet dan goed (Hansen, 2005: p. 452). Daarnaast blijken deelnemende wetenschappers in dergelijke situaties de houding aan te nemen dat alleen naar de geleverde prestaties kijken niet voldoende toevoegt aan het bevorderen van het werk van volksvertegenwoordigers (Denters, 2005: pp. 22-24; Denters & Klok, 2005: p. 67). Een onderzoekscommissie is dan meer geneigd naar het produceren van inzichten die helpen bij het vormen van kennis over de totale gang van zaken en standpunten om het proces te verbeteren (Braas in Peters & Castenmiller, 2014; p. 19; Goldson, Gluckman & Allen, 2014: pp. 7-8). Dat wil zeggen dat, volgens deze invalshoek, lerende evaluatiemodellen worden gestimuleerd door de onderzoekscommissie zelf als het onderwerp niet als geschikt wordt geacht voor prestatie controle vanuit consensus onder de wetenschappers.

Kenmerkende onderwerpen/thema's waarvan de wetenschappelijke literatuur stelt dat ze niet geschikt zijn voor prestatie evaluaties zijn onderwerpen die door decentralisering naar gemeentelijke niveau zijn verplaatst (Braas in Peters en Castenmiller, 2014) en gemeentegrens overstijgende samenwerkingen of beleid (Denters, 2005: p. 5; Meer & Hakhverdian, 2017: p. 82). Bij deze onderwerpen is het de verwachting dat er binnen de onderzoekscommissies vragen opkomen over of een harde evaluatie op prestatie nu gepast is, of dat het de voorkeur verdient om politici te helpen bij het ontwikkelen van standpunten en inzichten middels meer lerende evaluatiemodellen (Braas in Peters & Castenmiller, 2014: p. 19; Goldson & Gluckman & Allen, 2014: pp. 7-8).

Gedecentraliseerde onderwerpen worden specifiek genoemd, omdat bij deze onderwerpen een grote kennisachterstand aanwezig is bij de gemeenteraadsleden ten opzichte van de procedurele werkingen (in vergelijking met het college) (Braas in Peters & Castenmiller, 2014: pp. 18-19). Dit komt doordat het niet eerder een gemeentelijke taak was en er daardoor ook geen ervaring en kennis bestaat over het beleid en hoe die het beste uitgevoerd kan worden (idem.). In het geval van onderzoeksonderwerpen die specifiek naar gemeentelijke samenwerking kijken is er volgens de literatuur ook sprake van grote mate aan vaagheid en kennisgebrek (Denters, 2005: p. 5). De reden hiervoor is vaak omdat bij deze thema's meerdere verschillende (handeling)procedures naast elkaar werken zodat het overzicht is verdwenen (idem.).

Door de vaagheid rondom deze onderwerpen is het volgens deze benadering te verwachten dat de betrokken onderzoekers (politiek of niet) zullen afwijken van de controlerende doelstelling en bijpassende methode, omdat het een verkeerd beeld zou geven door het te kort aan inzichten. Naar verwachting zouden de wetenschappelijke adviseurs zich bewust zijn van de taken en voorkeur vanuit de wet, maar stuurt het gevoel van gepastheid sterker naar andere evaluatiemodellen om zo onderzoeken te doen die zinvol worden geacht voor de politiek voor wie ze uiteindelijk werken

(Gluckman, 2014: p. 163). Vanuit deze redenatie wordt de volgende hypothese met het oog op afwijken in de praktijk opgezet:

H2: Rekenkameronderzoeken die gaan over thema's zoals gemeentegrens overschrijdende samenwerkingen en thema's die recent zijn gedecentraliseerd, zullen eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek die niet over deze typen onderwerpen gaan.

2.4 Verzameling hypothesen

Hierboven zijn enkele voorspellende variabelen uiteengezet, waarvan theoretische logica stelt dat het een positieve impact heeft op het onderzoeksproces om niet te voldoen aan de wettelijk beschreven taakstelling. Voor de overzichtelijkheid worden alle geformuleerde hypothesen onder elkaar weergegeven.

H1: Als de werkomgeving achter het onderzoek politieke interventies toelaat, dan zullen de rekenkameronderzoeken eerder niet voldoen aan de controlerende taakstelling dan wanneer politieke interventie niet toegelaten worden.

H1a: Rekenkameronderzoeken waarbij gemeenteraadsleden een directe zetel hebben in de commissie zullen in de algemene setting van de werkomgeving achter het onderzoek eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek waar gemeenteraadsleden niet direct bij zijn betrokken.

H1b: Rekenkameronderzoeken die tijdens het proces te maken hebben gehad met een politieke klankbordgroep zullen in de algemene setting van de werkomgeving achter het onderzoek eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek die geen klankbordgroep hebben doorstaan.

H1c: Rekenkameronderzoeken waar de griffier zitting neemt in de onderzoekscommissie zullen in de algemene setting van de werkomgeving achter het onderzoek eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek waar deze actor niet in mee participeert.

H1d: Rekenkameronderzoeken die intern worden uitgevoerd zullen in de algemene setting van de werkomgeving achter het onderzoek eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek die extern worden uitgevoerd.

H2: Rekenkameronderzoeken die gaan over thema's zoals gemeentegrens overschrijdende samenwerkingen en thema's die recent zijn gedecentraliseerd, zullen eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek die niet over deze typen onderwerpen gaan.

3. Methode

Na het opstellen van het theoretische kader en hypothesen is het van belang dat er duidelijk wordt gemaakt hoe deze getoetst gaan worden. In hoofdstuk 3 (methode) wordt er stapsgewijs uiteengezet welke onderzoeksmethode er worden gebruikt, waarom hiervoor is gekozen en wat deze methoden inhouden. Dit hoofdstuk sluit af met een visie op de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek.

3.1 Onderzoeksstrategie

Voordat er een antwoord gezocht kan worden op de onderzoeksvraag is het van belang om duidelijk te maken *hoe* dit onderzoek dat van plan is om dit te doen. Met andere woorden: wat voor type onderzoek is deze thesis en via welke strategie wordt er naar antwoorden gezocht. Om te beginnen valt dit onderzoek onder de typering evaluierend- en toetsend onderzoek (Baarda & De Goede, 2001). Dat wil zeggen dat dit onderzoek uit een frequentie-onderzoeksvraag (“in welke mate”) bestaat en een toetsende onderzoeksvraag (“wat is de relatie”) (idem.). Daarbij zal de aard van het onderzoek kwantitatief zijn, waarbij eerst een dataset wordt gemaakt aan de hand van observaties en daarna de dataset statistisch wordt getoetst (Gerring, 2006: p. 11). De observaties zullen plaatsvinden bij cases die worden geselecteerd aan de hand van een *Cross-case studie* waarbij met een relatief grote N (N=300) wordt gewerkt (Gerring, 2006: p. 12). Het selecteren van cases wordt in hoofdstuk 3.3 verder uitgelegd.

Om tot cijfers te komen moet een van de strategieën en methodes, die de sociale wetenschap rijk is, worden gebruikt (Bahari, 2010: pp. 18-20). Het eerste deel van dit onderzoek zal voornamelijk worden uitgevoerd (kwalitatief) aan de hand van een inhoudsanalyse van de rekenkamerrapporten en de verordening van de desbetreffende gemeente/ lokale rekenkamer (Verschuren & Doorewaard, 2007: p. 179). Een kwalitatieve aanpak is geschikt voor onderzoeken waar nog weinig (cijfermatige) informatie over bekend is en daarom eerst gekeken moet worden hoe het in elkaar steekt (Vennix, 2011). Vanuit de inhoudsanalyse kan er gericht worden gezocht naar de benodigde informatie en deze informatie kan vervolgens (vanuit een coderingsschema, zie bijlage VI) worden omgezet in cijfers. Zo leent de inhoudsanalyse zich om talige gegevens om te zetten naar numerieke gegevens (ibid.). Het gebruik van een inhoudsanalyse zal verder worden toegelicht in hoofdstuk 3.7.

De cijfers die uit de inhoudsanalyse volgen zullen worden samengevoegd in een speciaal voor dit onderzoek opgerichte database. Met deze database wordt het kwantitatieve onderdeel uitgevoerd en wordt er statistisch getoetst of de opgestelde hypothesen significant zijn en dus een verklaring kunnen bieden. Een relatie tussen verschillende variabelen in de praktijk vinden gaat het beste aan de hand van een passende statische toets die kan bepalen of een hypothese aangenomen of verworpen dient te worden (McClace, 2011). Hiervoor wordt er gemeten of de opgestelde variabelen in hoofdstuk 2.2 en hoofdstuk 2.3 in verband staan tot de afwijkende onderzoeken en of dat verband significant is.

Alle statistische toetsen zullen worden uitgevoerd aan de hand van het meetprogramma Stata versie 16.1 en verder worden uitgewerkt in hoofdstuk 3.7.

3.2 Populatie & onderzoekseenheid

De onderzoekspopulatie of onderzoekseenheid zijn termen die worden gebruikt om vast te stellen wat de focus van het onderzoek is en zijn in dit onderzoek gelijk aan elkaar (Gerring, 2006: p. 22). De onderzoekspopulatie die hoort bij de geformuleerde onderzoeksvragen is het fenomeen rekenkameronderzoek (het uiteindelijke onderzoek rapportage). Dit onderzoek heeft als doel om causale verbanden te vinden tussen enkele factoren en het wel of niet afwijken van de voorkeursdoelstelling die de wet formuleert. Bij deze onderzoekseenheid horen alle onderzoeksrapporten die de lokale rekenkamers in Nederland hebben gepubliceerd in de kalenderjaren 2017, 2018 en 2019. Door de focus op onderzoeksrapporten vallen op zichzelf staande rekenkamerbrieven en Quickscans van de lokale rekenkamers af. Hiervoor is gekozen omdat de instrumenten rekenkamerbrief en Quickscans een ander proces doorgaan dan een volledig onderzoeksrapport en vaak ook een minder grondig onderzoek zijn (Rekenkamer Venlo, 2016).

Al deze onderzoeksrapporten van lokale rekenkamers moeten uit 2017, 2018 en 2019 komen en worden per lokale rekenkamer gezocht. Over het algemeen wordt er gezocht op de desbetreffende website van de lokale rekenkamer, maar bij enkele gevallen moest er contact worden gezocht met de desbetreffende rekenkamer of gemeente. In totaal zijn er 979 rekenkameronderzoeken uit de periode 2017 tot en met 2019 gevonden.

3.3 Case selectie

De onderzoeksgroep bestaat uit 979 rekenkamer onderzoeksrapporten uit de jaren 2017, 2018 en 2019. Al deze rapporten kunnen als case dienen waarbinnen observaties plaats kunnen vinden om iets over de onderzoekseenheid “de rekenkamer onderzoeken” te zeggen. Zoals ook al in hoofdstuk 3.1 is duidelijk gemaakt, wordt er aan de hand van een cross-case selectie een groot aantal cases geselecteerd om de opgestelde hypothesen te toetsen. Een cross-case selectie (cross-case analyses) is net iets anders dan een onderzoek zonder caseselectie én is de tegenhanger van een casestudie (Gerring, 2006: p. 33; Seawright & Gerring, 2008). Waar bij een casestudie een (zeer) beperkte steekproefomvang (N) wordt gebruikt en bij een onderzoek zonder cases alles wordt gebruikt om de onderzoeksvraag mee te beantwoorden, wordt bij een cross-case studie een grote N gehanteerd (Gerring, 2006: pp. 21-33). Bij een cross-case analyse (met een grote N) worden vele cases met elkaar vergeleken (*Cross case variation*) om verbanden te ontdekken en wordt er niet gedetailleerd naar de dieperliggende verschillen van de cases bekeken (idem.). Aangezien er uit 2017, 2018 en 2019 veel

rapporten zijn gevonden is een onderzoek zonder caseselectie tijd-technisch niet mogelijk en moeten er toch bepaalde cases worden geselecteerd. Verder is het relevant om naar het grotere geheel te kijken, omdat er nog niets over bekend is en het dus lastig wordt om te bepalen waar de casestudie op moet letten voor een verdiepend onderzoek. Aan de hand van de resultaten in dit onderzoek is het wel mogelijk om bij toekomstige onderzoeken dieper op de wel/niet gevonden verbanden in te gaan door middel van een casestudie (Gerring, 2006: p. 33).

Voor het selecteren van de cases is de eerste stap die genomen moet worden, dat er bepaald moet worden hoe het beste een selectie gemaakt kan worden binnen de 979 onderzoeksrapporten. Wanneer er naar alle rekenkamers wordt gekeken die een rapport hebben gepubliceerd of later toegestuurd blijft er een N van 300 over. Naast het gegeven dat een N van 300 een fatsoenlijke steekproefgrootte is bij deze totale onderzoekspopulatie, wordt met deze strategie er ook voor gezorgd dat alle verschillende onderzoeksprocessen binnen gemeenten een keer worden meegenomen (Benders, 2020).

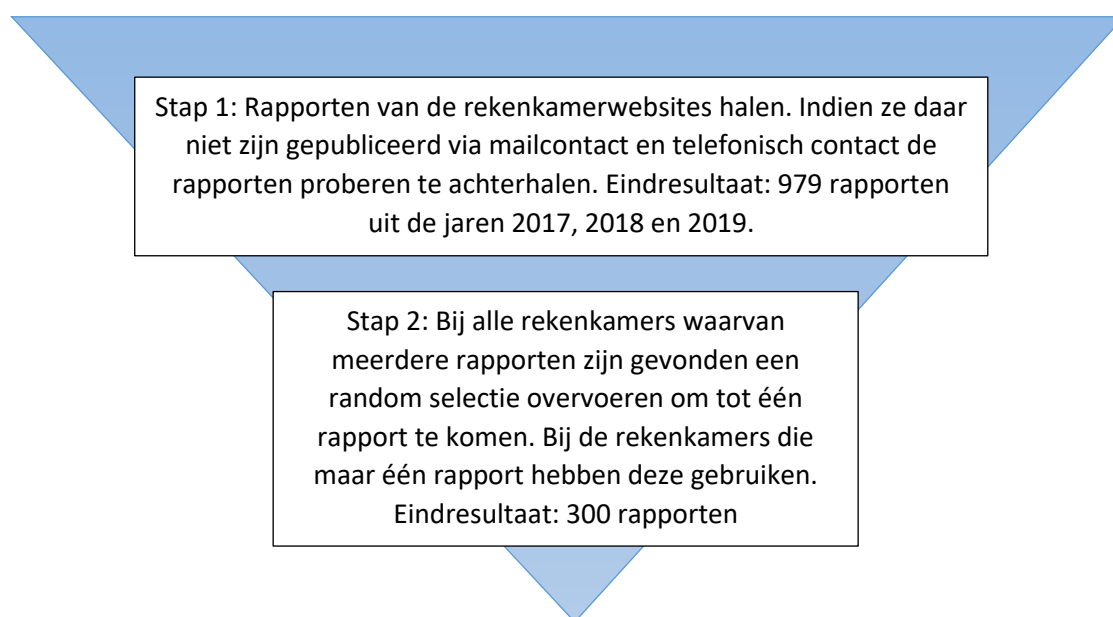
Dan zijn er nog steeds meerdere onderzoeksrapporten te selecteren binnen een lokale rekenkamer. Daarom bestaat de tweede stap in het selectieproces van de cases eruit dat er random een selectie wordt gemaakt binnen iedere lokale rekenkamer waar meerdere rapporten gevonden zijn. Deze random selectie heeft als doel om ervoor te zorgen dat de bias van de onderzoeker wordt verkleind en de generaliseerbaarheid van de resultaten wordt verstevigd (Tubbing, n.d.; Swaen, 2014a). Voor het maken van een random selectie zal iedere keer gebruik worden gemaakt van het programma "Research Randomizer" van de website <https://www.randomizer.org/>. Dit programma claimt een veel gebruikt platform te zijn voor random selectie te creëren in wetenschappelijke onderzoeken. Bij dit programma is het de bedoeling dat de rapporten, waaruit de random selectie moet plaatsvinden, worden genummerd als 1, 2, 3 enz.. De nummering zal plaats vinden op basis van jaartal en wanneer er binnen het jaartal meerdere rapporten zijn, zal er op basis van alfabetische volgorde de nummering worden vastgesteld. Dat wil zeggen dat een rapport uit 2017 nummer 1 wordt en als er twee rapporten uit 2017 zijn het rapport waarvan de eerste letter van de titel alfabetisch gezien het eerst aan bod komt nummer 1 krijgt toegewezen. Dit programma zal iedere keer worden toegepast om uiteindelijk bij iedere lokale rekenkamer één rapport over te houden.

Indien er niets was gepubliceerd op internet is er op drie verschillende momenten nog contact gezocht met de desbetreffende gemeente en rekenkamer (zie bijlage V voor het data verzamel protocol). De eerst twee contactmomenten, na de internet zoektocht, waren via de mail. Deze mail actie heeft ervoor gezorgd dat 64 extra documenten nog wel toegevoegd konden worden aan de database. Indien er na de tweede mailing nog steeds geen contact was geweest, is er geprobeerd

telefonisch contact op te nemen. Ondanks de eerst zoektocht online, de twee pogingen via de mail en de vierde telefonische ronde ontbreken enkele rekenkamers in het onderzoek. Hiervoor zijn verschillende redenen aan te dragen. Zo staan een groot aantal van de missende rekenkamers bekend als “slapende rekenkamers” (Mark & Wal, 2015). Daarnaast is er een enkele keer de reactie gekomen dat de griffier door de heersende Covid-19 crisis het te druk heeft om de archieven door te spitten. In totaal missen er rapporten van 55 van de 355 lokale rekenkamers. In de bijlagen (bijlage II en bijlage III) worden lijsten toegevoegd met alle rekenkamerrapporten (en rekenkamers) die wel gebruikt zijn in dit onderzoek en de rekenkamers die ontbreken in de database (bijlage IV). Hiermee moet de betrouwbaarheid van dit onderzoek positief worden beïnvloed.

3.3.1 Schematische weergaven case selectie

Om het selectieproces te verduidelijken is er een schematische weergaven opgesteld waarin de case selectie wordt weergegeven zoals het heeft plaatsgevonden in dit onderzoek. Dit schema is weergegeven in figuur 2.

Figuur 2: Schematische weergaven over hoe de cases uiteindelijk zijn geselecteerd in dit onderzoek.

3.4 Operationalisering variabelen

Het doel van de operationalisering is om de abstracte variabelen die zijn opgesteld in het theoretisch kader concreter te maken. Hiervoor moeten de onderzoekmodellen die behoren tot de afhankelijke variabele worden toegelicht (paragraaf 3.5.1). Vervolgens moeten ook de onafhankelijke variabelen worden geoperationaliseerd (paragrafen 3.5.2). Het concretiseren houdt in dat er een duidelijke definitie wordt gegeven van de variabelen (Lane et al., 2003). Vervolgens worden de verschillende

categorieën uitgemaakt binnen deze variabelen. Tot slot worden de indicatoren genoemd waaraan de categorieën te herkennen zijn. In het geval van afhankelijke variabele als de onafhankelijke variabele houdt dat in dat er indicatoren deductief worden opgesteld.

3.4.1 Afhankelijke variabele

Zoals is uitgelicht in hoofdstuk 2.1 stelt de wetenschappelijke literatuur dat enkele evaluatiemodellen kenmerkend zijn voor controlerende onderzoeken. Deze modellen zijn: het doelbereikingsmodel, het effecten-model en de kosten-efficiëntie model. De wet dualisering gemeentebestuur uit 2001 voegt hier ook de juridische rechtmatigheidstoets aan toe. Al deze modellen verwijzen naar het gebruik van de controlerende doelstelling zoals de wet het goede functioneren van de rekenkamer omschrijft. Deze modellen en de indicatoren worden in tabel 2 verder uitgewerkt. Zoals te zien in de tabel zijn er verschillende indicatoren gebruikt om in de onderzoeksrapporten vast te stellen over wat voor soort onderzoek het gaat. In geval de indicatoren aanwezig waren, is het onderzoek als controlerend gecodeerd. In geval de indicatoren ontbraken is het onderzoek als niet controlerende gecodeerd. De indicatoren per categorie zijn aan elkaar gekoppeld en zullen ook samen optreden (of ontbreken), maar de aanwezigheid van één categorie is voldoende voor het label voldoen in dit onderzoek (Stufflebeam, 2001: pp. 18-20; Hansen, 2005).

Variabele	Definitie	Categorieën	Model te herkennen aan de volgende hoofdvraag:	Model te herkennen in de doelstelling door:	Model te herkennen in het methode hoofdstuk
Evaluatiemodellen die kenmerkend zijn voor de controlerende doelstelling ter bevordering verantwoordingsproces	Evaluatiemodellen die door de literatuur als kenmerkend worden aangemerkt voor de generaliserende doelstelling "controleren". Deze doelstelling en daarmee deze modellen genieten van de wettelijke voorkeur zoals het uit de wet van 2001 blijkt.	Doelbereikingsmodel	In welke mate zijn de doelen bereikt? Hoe is het gesteld met de doelstellingen van het beleid Wat is de doeltreffendheid van het beleid? Is het beheer van de gemeentelijke organisatie doeltreffend?	- Onderzoeken in hoeverre de beloofde doelstellingen worden gehaald. - Onderzoeken wat de doeltreffendheid is van het beleid.	- Prestatie beleid focuspunt - Bestaande criteria overgenomen
		Effecten-model	In welke mate zijn de verwachte effecten gerealiseerd?	- Onderzoeken in hoeverre de verwachte effecten zijn behaald.	- Voor en na analyse - Nulmeting

		Kosten-efficiëntie model	Is de uitvoering van het beleid efficiënt gebeurd? In hoeverre was de uitvoering doelmatig?	- Onderzoeken in hoeverre het beleid economisch gunstig is uitgevoerd. - Onderzoeken of het beleid doelmatig is uitgevoerd.	- Geraamde kosten als onderzoekcriteria - Kosten vergelijkbare projecten/beleid als nulmeting
		Rechtmatigheidstoets	Heeft de organisatie binnen de kaders van de wet gehandeld? Is het beleid rechtmatig?	- Toetsen aan de gemeente-, Nederlandse- of Europese wetgeving	- De gemeente-, Nederlandse- en/of Europese wet als onderzoek criteria.

Tabel 2: conceptualisering evaluatiemodellen die kenmerkend zijn voor de controlerende doelstelling

3.4.2 Voorspellende variabelen

Zoals uit de wetenschappelijke literatuur blijkt worden er meerdere voorspellende variabelen opgesteld, waarvan wordt verwacht dat ze invloed hebben op het wel/niet voldoen aan de controlerende doelstelling die de wet prefereert. Al deze variabelen worden hieronder in tabel 3 uitgewerkt.

Lidmaatschap niet wetenschappelijke leden (politiek)

De factor lidmaatschap niet wetenschappelijke leden (politieke actoren) heeft betrekking op de aanwezigheid van gemeenteraadsleden in lokale rekenkamer. In het geval van lokale rekenkamers is het mogelijk dat raadsleden officieel zitting mogen nemen in de lokale rekenkamer en zo direct betrokken zijn bij het onderzoeksproces (Hanemaayer et al., 2008 p. 11). In de wetenschappelijke literatuur wordt er gesproken over verschillende organisatiemodellen die gekozen kunnen worden bij het opstellen van de gemeentelijke verordening die bepaalt hoe de rekenkamer eruit komt te zien (Mark & Wal, 2015: p. 5). Bij de organisatievormen *alleen interne leden* en *gemengde rekenkamer* hebben raadsleden een officiële plek in het werkproces (idem.). Bij de overige vormen (*alleen externe leden*, *directeursmodel* en *presidium model*) hebben de gemeenteraadsleden geen directe plek in het onderzoeksproces (ibid.: p. 6). De eerstgenoemde organisatievormen worden door de wet en de literatuur aangemerkt als de vormen waarbij de onafhankelijkheid van het proces het meest wordt aangetast (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p. 68; Mark & Wal, 2015: pp. 5-6). Dit element speelt een rol in de hoofdhypothese (H1) en wordt bekeken in de deelhypothese H1a.

Aanwezigheid griffie (ondersteuning)

Een andere opgestelde variabele is de aanwezigheid van de griffier als ondersteuning van de rekenkamercommissie. Rekenkamers worden bijgestaan door een ondersteunende actor die (vaak) geen stemrecht heeft maar deel uitmaakt van de vergaderingen en directe toegang heeft tot het wetenschappelijke proces (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p. 70; Chelimsky 2007: p. 13). In het geval van deze variabelen zijn er twee categorieën denkbaar. De categorie die het wetenschappelijke proces het minst aantast, onafhankelijke ondersteuning. Onder deze categorie valt de rekenkamerondersteuning die niet in dienst is van de rekenkamer zelf en niet is gebonden aan een andere gemeentelijke organisatie zoals de griffie. Daar tegenover staat de optie dat de ondersteuning wordt gefaciliteerd door een griffiemedewerker die is gebonden aan de gemeenteraad (Dreef et al., 2019: p. 32). Deze optie wordt vaak verdedigd vanuit het oogpunt dat bijvoorbeeld de griffie een brug kan zijn tussen de wensen van de raad en het onderzoeksproces, maar tast om deze reden ook de onafhankelijkheid aan en geeft het ruimte aan politieke interventies om plaats te vinden (Hoekstra, 2013). Dit element speelt een rol in de hoofdhypothese (H1) en wordt bekeken in de deelhypothese H1b.

Aanwezigheid adviseringsgroep

De factor aanwezigheid adviseringsgroep gaat niet over directe zitting in de onderzoekscommissie, maar indirecte facilitering van politieke meningen in de werkomgeving en aantasting van de onafhankelijkheid (Polacheck, 2012: p. 40). Deze factor is op te delen in twee categoriale categorieën. De categorie waarbij de onafhankelijkheid wordt aangetast door het instellen van een adviesgroep of klankbordgroep bestaande uit gemeenteraadsleden. De tweede categorie is de situatie waarbij de werkomgeving niet een dergelijke commissie faciliteert. Dit element speelt een rol in de hoofdhypothese (H1) en wordt bekeken in de deelhypothese H1c.

Interne uitvoering onderzoek

De factor interne of externe uitvoering zoals staat omschreven in hoofdstuk 2.2.4 is ook op te delen in twee categorieën. De theorie gaat er vanuit dat wanneer er sprake is van een intern uitgevoerd onderzoek de onafhankelijkheid van het werkproces wordt aangetast, doordat het niet is geïsoleerd van de andere gemeentelijke organisaties (Eichbaum & Shaw, 2008: p. 351). Daar tegenover staat de categorie externe uitvoering waarbij het proces uit de niet geïsoleerde omgeving wordt gehaald (idem.). Dit element speelt een rol in de hoofdhypothese (H1) en wordt bekeken in de deelhypothese H1d.

Consensus ongeschiktheid thema

Vanuit deze invalshoek worden er door de literatuur twee typen onderwerpen/thema's genoemd waarbij de experts van mening zijn dat ze niet geschikt zijn voor een controlerende doelstelling, omdat er te weinig kennis aanwezig is bij de politici. Door de consensus bij wetenschappers over het gebrek aan inzicht moeten bij deze thema's een lerende doelstelling worden geselecteerd wil het onderzoek zinvol zijn (Hansen, 2005). Deze twee thema's, gemeentelijke samenwerkingen en nieuwe onderwerpen (decentralisering), vormen samen de categorie waarbij rekenkamerleden controlerende onderzoeken vanuit hun wetenschappelijke opleiding als niet geschikt verklaren en naar verwachting van af zullen wijken. De andere categorie omvat dan de overige thema's die onder de gemeentelijke takenpakket vallen. Hierbij wordt verwacht dat de achterliggende procedurele werking beter bekend zijn, omdat het langer meegaat (Braas, 2014 in Peters en Castenmiller). Deze factor wordt uitgewerkt in tabel 3. Deze variabele is onderdeel van de toegevoegde controle benadering en zal worden getoetst aan de hand van hypothese H2.

Variabelen	Definitie	Categorieën	Te herkennen aan:
Lidmaatschap niet-wetenschappelijke leden (politieke actoren)	Het directe lidmaatschap voor gemeenteraadsleden in de lokale rekenkamer. Deze bepaling in de verordening bepaalt of politieke leden (gemeenteraadsleden) officieel onderdeel mogen uitmaken van de lokale rekenkamer.	Politieke leden	- Alleen raadsleden nemen zitting - Rekenkamercommissie wordt gevuld met raadsleden - In de rekenkamercommissie nemen zowel interne als externe leden zitting - Naast raadsleden ook experts
		Geen politieke leden	- Alleen externe leden - Leden die geen zitting nemen in de raad - Experts - Dubbele functie verboden - Een directeur door de raad aangesteld - Rekenkamer is een externe organisatie
Aanwezigheid griffier (ondersteuning)	Iedere rekenkamer heeft een ondersteunende actor in de rekenkamer. De voornaamste taak is administratief. Dit lid zit echter wel bij iedere vergadering en kan naar verwachting op deze manier invloed uitoefenen op het werkproces.	Gebonden ondersteuning	- De griffie ondersteunt de rekenkamer(commissie) - Contact met de rekenkamer loopt via de griffie
		Ongebonden ondersteuning (neutrale ondersteuning)	- Secretaris van de rekenkamer - Secretariaat rekenkamer - Niet verbonden aan een betrokken gemeentelijke organisatie
Aanwezigheid Adviesgroep	Een adviesgroep in het wetenschappelijke proces waarin politici de kans krijgen om de	Aanwezigheid (politiek) adviesgroep	- Klankbordgroep - Fractievoorzittersoverleg - Adviesgroep - Adviesraad

	onderzoekscommissie te adviseren.		- Adviesronde gemeentesecretaris
		Afwezigheid (politiek) adviesgroep	- Geen vermelding in de gemeentelijke verordening.
Intern/extern uitvoering onderzoek	De omgeving waar het onderzoek wordt uitgevoerd heeft invloed op de onafhankelijkheid en daarmee het naleven van de controlerende doelstelling.	Interne uitvoering onderzoek	- Geen vermelding - Onderzoek is intern uitgevoerd - Dit onderzoek is uitgevoerd door de lokale rekenkamer - Dit onderzoek is uitgevoerd door de lokale rekenkamer met behulp van een ingehuurde expert
		Externe uitbesteding onderzoek	- Dit onderzoek is uitbesteed aan een extern onderzoeksbureau -
ongeschiktheid thema	Onderwerpen die door betrokken actoren (wetenschappers en niet-wetenschappers) worden aangemerkt als onderwerpen waar geen pure controlerende onderzoeken bij uitgevoerd kunnen worden. De vaagheid stuurt de wetenschappers naar een lerende doelstelling (Hansen, 2005: pp. 451-452).	Onderwerpen waarbij er algemene consensus is het achterliggende proces te vaag of onbekend is dat controlerende doelstelling nooit plaats kan vinden.	Thema's volgens Rijksoverheid (n.d.A). - Jeugdzorg - Werk & inkomen - Zorg langdurige zieken en ouderen - Gemeentegrens overschrijdende projecten als onderwerp (Denters, 2005).
		Onderwerpen die al langer bij het gemeentelijke takenpakket horen. Waarbij generaliserend verwacht kan worden dat de procedure achter het resultaat bekend zijn.	Thema's die voor 2015 al bij de gemeente hoorde aldus de Rijksoverheid (Rijksoverheid, n.d. B): - Veiligheid & samenleving - Onderwijs (gebouwen) - Bestuur & Organisatie - Milieu/omgeving - Gemeentefinanciën - Huisvesting - Verkiezingen & Participatie Subsidiebeleid - Overige

Tabel 3: conceptualisering voorspellende variabelen

3.5 Meetniveau variabelen

Kenmerkend voor de variabelen in dit onderzoek is dat ze categoriaal zijn met een nominale indeling (InfoNu.nl, 2008). Dat wil zeggen dat de meeste variabelen verschillende categorieën hebben waarbinnen geen waardeverschil zit (Lane et al., 2003). Het verschil tussen de categorieën is dan aanwezig omdat het wordt benoemd in dit onderzoek (idem.). In het geval van de Y-variabele houdt dat in dat er geen waardeverschil zit tussen rekenkamer onderzoekrapporten die wel voldoen aan de controlerende doelstelling en onderzoeken die niet voldoen aan de controlerende doelstelling. Deze twee categorieën verschillen van waarde omdat het zo wordt genoemd in dit onderzoek (idem.). Bij

de voorspellende variabelen is er ook sprake van categoriale variabelen, waarbinnen verschillende categorieën slechts worden aangeduid omdat de theorie het benoemt. Een voorbeeld hiervan is bij de variabele over de betrokkenheid van niet-wetenschappelijke leden waarbij categorieën worden aangemerkt als wel directe zitting politieke leden en geen directe zitting politieke leden.

3.6 Data verzameling en analyse

Om het onderzoek uit te voeren moet er eerst met de informatie uit de onderzoeksrapporten en gemeentelijke verordeningen een database worden gemaakt. Deze database bevat per meegenomen onderzoeksrapport informatie over het wel of niet toepassen van de evaluatiemodellen die bij de doelstelling controleren horen en hoe de organisatie achter het onderzoek eruit ziet. Mocht een rekenkamer helemaal geen rapporten hebben gepubliceerd, dan worden ze uit de database gelaten en gekenmerkt als “no show” (in de bijlage IV wordt daar een lijst van bijgehouden). Indien de rekenkamer wel in 2017 en 2018 iets heeft gepubliceerd maar niet in 2019 heeft dat geen verder gevolgen behalve dat er dan waarschijnlijk minder rapporten zijn om uit te kiezen.

Data analyse

Zoals in paragraaf 3.1 werd duidelijk gemaakt, gebruikt dit onderzoek de strategie “inhoudsanalyse” om de talige informatie om te zetten in cijfers. In dit hoofdstuk wordt er nader ingegaan op deze strategie. Om een inhoudsanalyse te laten werken, moet er duidelijk zijn waarnaar gekeken moet worden in de rekenkamerrapporten en de gemeentelijke verordening over de lokale rekenkamers. De operationalisering en het codeerschema in bijlage VI geven weer naar welke aspecten en indicatoren zijn gekeken bij iedere opgestelde variabelen.

Bij de afhankelijke variabele is er aan de hand van een inhoudsanalyse informatie over het type onderzoek (welke generaliserende doelstelling wordt er nageleefd) uit de geselecteerde rekenkamer onderzoeksrapporten onttrokken (Bowen, 2009). In de documenten is gezocht welk evaluatie model is gebruikt voor het opzetten van het desbetreffende onderzoek. Een inhoudsanalyse is hiervoor een geschikte methode, omdat het de mogelijkheid geeft om in een document zeer gespecificeerd te zoeken naar aanwijzingen over welk onderzoek model is toegepast (Wester, 2006: p. 11; Elo & Kyngas, 2008). Een ander voordeel van werken aan de hand van een inhoudsanalyse is dat hierdoor bij het verzamelen van de data de praktijk niet wordt verstoord (idem.). Daarmee wordt bedoeld dat de observatie vrij is van “gewenst gedrag” (idem.). Wanneer er bijvoorbeeld met interviews of enquêtes wordt gewerkt kunnen de respondenten een gewenst antwoord geven en daarom niet de realiteit laten zien. In het geval van een inhoudsanalyse worden bestaande documenten gebruikt en kan het niet meer aangepast worden om een “beter” beeld te presenteren

(ibid.: pp. 11-12). De indicatoren voor de twee doelstelling en bijhorende evaluatiemodellen zijn opgesteld bij de operationalisering.

Voor de informatie van de onafhankelijke variabelen wordt er in zowel het onderzoeksrapport als de gemeentelijke verordening gezocht, waarmee de desbetreffende rekenkamer is opgericht. Op deze plekken is er gezocht naar informatie over de samenstelling, de achtergrond van de ondersteuning, de aanwezigheid van een adviesorgaan of klankbordgroep en of het rapport voortkomt uit een intern proces of is uitbesteed. Veelal is deze informatie inductief gevonden en toegevoegd aan de operationaliseringstabel in paragraaf 3.4.2.

3.7 Statistische analyse

De hypothesen zullen worden getoetst aan de hand van een logistische regressieanalyse. Op deze manier wordt er getoetst wat de invloed van de voorspellende variabelen is op de opgestelde afhankelijke variabele én wat hun verklaringskracht is (Field, 2013). Regressieanalyses worden in de sociale wetenschappen gebruikt om de invloed van variabelen op de afhankelijke variabele te meten (Field, 2013: p. 761). Hierbij bestaan er verschillende mogelijkheden zoals lineaire regressies, waarbij de afhankelijke variabele wordt gekenmerkt door haar ratio- of interval gekenmerkte meetniveau (idem.). Dat houdt in dat de variabele een waarde heeft die constant is en er een verschil in de waarden zitten, zoals leeftijd (Lane et al., 2003; Sieben & Linssen, 2009: p. 1). Daar is, zoals paragraaf 3.5 stelt, in dit onderzoek geen sprake van en wordt de afhankelijke variabele gekenmerkt als categoriaal. Hierdoor is een lineaire regressieanalyse niet meer mogelijk (Field, 2013: p. 761). Wanneer in de sociale wetenschappen wordt geprobeerd om de verbondenheid met een categorische afhankelijke variabele die twee uitkomst/waarden kent te voorspellen, moet er geanalyseerd worden aan de hand van een analyse die bekend staat als *logistic regression* (idem.). Dit is het geval in dit onderzoek. De afhankelijke variabele kent twee uitkomsten; namelijk (1) voldoet niet aan de doelstelling die wet prefereert en (0) voldoet aan de onderzoeksdoelstelling die de wet prefereert. De te behalen scores zijn dan ook 0 en 1 en daar kan niet van worden afgeweken.

Het principe achter de logistische regressie is dat het de waarde interpreteert als kans verhoudingen (*odd ratio*) (Field, 2013: p. 765; Sieben & Linssen, 2009: pp. 1-2). Dat wil zeggen dat er aan de hand van de logistische regressieanalyse wordt gekeken of de kans wordt beïnvloed dat de afhankelijke variabele wordt aangetast door de voorspellende variabelen (Field, 2013: pp. 765-767). De kans (uitgedrukt als p) dat een rekenkameronderzoek wel afwijkt en dus niet voldoet aan de taakstelling, wordt gedeeld door de kans dat een rekenkameronderzoek niet afwijkt en dus wel voldoet aan de taakstelling uit de wettelijke tekst (ibid.: p. 767; Sieben & Linssen, 2009: pp. 1-2). Een kans heeft een bereik van 0 (afwijken gebeurt niet) tot oneindig/ 1 (de kans dat een rekenkameronderzoek wel

afwijkt van de taakstelling) (Sieben & Linssen, 2009: p. 1). Uiteindelijk kan je meerdere onafhankelijke variabelen (X1, X2 enz.) laten meetellen om te berekenen wat de kans is wanneer de verschillende werkingen samen worden bekeken. De formule voor de logistische regressie ziet er dan als volgt uit:

$$\ln\left(\frac{P_{wel}}{P_{niet}}\right) = a + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots \quad (1)$$

De formule van de logistische regressie heeft veel weg van de formule van een normale regressie model (Sieben & Linssen, 2009: p. 2). Ook hier staat de a voor het intercept, b1 voor de parameter die het effect van X1 weergeeft enz. (idem.).

Het logistische model kan volgens Field (2013: p. 767) en Sieben & Linssen (2009: p 2) omgezet worden in twee verschillende kansmodellen die gaan over Pwel: de kans dat rekenkamers afwijken van de voorkeursdoelstelling (binnen het gecreëerde statistische model):

$$P_{wel} = \frac{e^{(a + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots)}}{e^{(a + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots)} + 1} \quad (2)$$

én Pniet: de kans dat de lokale rekenkamers niet afwijken van de voorkeursdoelstelling:

$$P_{niet} = \frac{1}{e^{(a + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots)} + 1} \quad (3)$$

Uit deze gesplitste modellen valt op te maken dat de kansen bij elkaar opgeteld altijd op 1 uitkomen (Field, 2013: p. 767). Daarnaast kan uit de formules worden afgeleid dat de kans afhankelijk is van de onafhankelijke variabelen, maar dat het niet lineair is omdat er sprake is van een e machtsfunctie (exponentiële functie) wat per definitie niet lineair is (Field, 2013: 770). Dat wordt ook duidelijk doordat de plot van deze formule geen rechte lijn vertoont, maar een s-curve laten zien (Sieben & Linssen, 2009: p. 2).

In dit onderzoek wordt er gebruik gemaakt van twee statistische logistische regressiemodellen. Het eerste model zal ingaan op de benadering die centraal staat in dit onderzoek, namelijk of bepaalde organisatie factoren in relatie staan met het afwijken van de doelstelling controleren die de wet prefereert. Met het eerste model worden hypothesen 1 tot en met 1d beantwoord. Het tweede model dat wordt gepresenteerd, gaat in op de situatie waarbij de extra benadering (thematiek) wordt toegevoegd. Hiermee wordt nogmaals naar het effect van de organisatie factoren gekeken, maar wordt ook hypothese 2 getoetst (Lammers, 2007).

Om te toetsen of de theoretische verwachtingen bij de uiteengezette voorspellende variabelen daadwerkelijk kloppen, is het belangrijk dat bij iedere toets de covariabelen worden meegenomen in het model (Moore & McCabe, 2008: p. 3). De covariabelen zijn de andere opgestelde voorspellende

variabelen die bij een toets van een voorspellende variabele op de afhankelijke variabele een secundaire rol speelt, maar toch meegenomen moeten worden omdat ze de invloed kunnen verstoren (idem.). Om deze reden moeten de gevonden data worden verwerkt in één logistische regressieanalyse model om een mogelijke relatie tussen de voorspellende variabelen en de afhankelijke variabele te toetsen. Deze logistische regressieanalyse wordt uitgevoerd aan de hand van het statische rekenprogramma Stata versie 16.1.

3.8 Betrouwbaarheid & validiteit

In deze paragraaf wordt er stil gestaan bij de uiteindelijke betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek zoals het nu is opgezet. Hiervoor wordt er gekeken naar de manier waarop de gegevens zijn verzameld en wat de keuze voor het selecteren van bepaalde gegevens betekent voor de generaliseerbaarheid van de uiteindelijke resultaten. Eerst wordt er aandacht geschonken aan de betrouwbaarheid en daarna aan de validiteit die wordt opgesplitst in interne en externe validiteit.

3.8.1 Betrouwbaarheid

Betrouwbaarheid gaat om de vraag of het duidelijk is hoe het onderzoek is uitgevoerd en of het kan worden herhaald, waarbij dezelfde resultaten worden geproduceerd (Meeusen- van Onna & Wijnands, 1995: p. 81). Het is voor de betrouwbaarheid belangrijk dat er transparantie wordt gegeven over de gemaakte keuzes en de gegevens waarmee wordt gewerkt (ibid.). Voor de herhaalbaarheid wordt er in de bijlage informatie verschaft over welke rapporten er meegenomen worden in de database. Ook is er een lijst toegevoegd van rekenkamers die ontbreken en als “no show” worden gekenmerkt. Deze rekenkamers ontbreken qua onderzoeken en informatie over de werkomgeving in de database omdat deze niet bestaan of gevonden zijn. Deze laatstgenoemde lijst is nodig om een volledig beeld te creëren over welke rekenkamers en onderzoeken zijn meegenomen in het onderzoek en welke ontbreken.

Betrouwbaarheid gaat ook over de mate waarin de metingen vrij zijn van fouten (Meeusen- van Onna & Wijnands, 1995: pp. 79-81). Het analyseren van de documenten is door één onderzoeker en op een zo consistente wijze via de tabellen van de conceptualisering gebeurt. Hierdoor moet er worden gekeken naar de intra-beoordelaarsbetrouwbaarheid, wat een robuuste indicatie geeft over de mate de meeting vrij is van fouten (Landis & Koch, 1977). De onderzoeker heeft zelf ook een test-hertest uitgevoerd (maand na de eerste test) waarbij de resultaten door de tijd heen vergelijkbaar waren. Dit is getoetst aan de hand van de Cohen's Kappa toets (ibid.: p. 165). Bij de afhankelijke variabele komt er een kappa waarde uit van 0,898 (zie bijlage VII, tabel 13). Dat houdt in dat er 89,8% overeenkomst is tussen beide metingen in alle 300 meegenomen cases. Bij de onafhankelijke variabele worden de volgende scores gemeten: 0,985 voor de variabele organisatiemodel; 0,960 voor de

variabele ondersteuning; 0,980 voor de variabele aanwezigheid adviesorgaan; 0,937 voor de variabele intern versus externe uitvoering onderzoek en 0,962 voor de variabele ongeschiktheid thematiek (zie bijlage VII, tabellen 14 tot en met 18). De kleine afwijkingen zijn waarschijnlijk te verklaren doordat bij de hertest de beoordelaar meer was gefocust en meer ervaring had met het beoordelen. Voor de verder toets is gewerkt met de resultaten van de hertest.

3.8.2 Interne validiteit

Met interne validiteit wordt er gekeken in hoeverre dit onderzoek meet wat het tracht te meten (Gerring, 2006: p. 217). Dit wil zeggen dat het onderzoek intern valide is als vanuit de gebruikte onderzoeksmethoden de juiste conclusie getrokken kunnen worden (Swaen, 2014b). In dit geval gaat het erom of een mogelijke relatie (effect) van de onafhankelijke variabelen op de afhankelijke variabele getoetst kunnen worden met de verzamelde data en gebruikte toetsen. In het geval van de verzamelde data is het van belang dat de opgestelde criteria voor het verzamelen van de data bij een variabele sluitend zijn (ibid.). Dat wil zeggen dat de bevinding altijd binnen de antwoordmogelijkheden valt (Gerring, 2006: p. 217). Dit wordt getracht te bewerkstelligen door ervoor te zorgen dat de categorieën bij de verklarende variabelen zo breed mogelijk worden gemaakt zodat alle antwoordopties zijn meegenomen. Tevens is door het toepassen van een inhoudsanalyse op de rekenkamerrapporten en de gemeentelijke verordeningen ervoor gezorgd dat de interne validiteit niet wordt aangetast door sociaal wenselijke antwoorden van respondenten (Swaen, 2014b). Hierdoor blijft de data gebonden aan hoe de praktijk eruit ziet en wat voor invloed dat mogelijk heeft op de keuze voor de onderzoeksdoelstelling in het werkproces.

Een ander punt wat betreft de verzamelde data, is de vraag wat de kwaliteit is van de verzamelde data (Swaen, 2014b). De kwaliteit van de database is wat beperkt. Het heeft de gegevens gevonden met betrekking tot de aanwezigheid of afwezigheid van bepaalde organisatie kenmerken en type doelstelling, maar geeft geen diepgaandere informatie. Het veronderstelde effect bij bijvoorbeeld de aanwezigheid van raadsleden komt voor uit de theoretische literatuur en veronderstelt het mechanisme. Achterliggende mechanismen die misschien voor een andere uitkomst zorgen, zoals raadsleden die niet uit eigen belang handelen maar puur de letter van de wet willen volgen, kunnen niet worden onderzocht met deze gegevens. De veronderstelde relatie tussen de onafhankelijke variabelen en de afhankelijke variabele mag wel worden verondersteld, omdat het ook wordt ondersteund door meerdere wetenschappelijke artikelen, maar is niet sluitend zoals hierboven blijkt. Het gevolg hiervan is dat bij het lezen van de resultaten in het achterhoofd wel rekening gehouden moet worden met externe gebeurtenissen die de resultaten beïnvloeden. Dat houdt niet in dat dit onderzoek niet uitgevoerd hoeft te worden. De resultaten van dit onderzoek geven alsnog weer of de

theorie ook geldt voor de lokale rekenkameronderzoeken en geeft een eerste indicatie in het onderzoeksgebied waar verder niet veel onderzoek naar is gedaan.

Bij het gebruik van logistische regressie is het voor de interne validiteit belangrijk dat het gecreëerde model voldoet aan vier aannames. Indien dat het geval is mag het model worden gebruikt (Stoltzfus, 2011). Allereerst moet voldaan worden aan *independence of errors* (Stoltzfus, 2011). Dat wil zeggen dat alle data onafhankelijk van elkaar moeten zijn en er geen herhaalde metingen gedaan mogen worden bij een enkele *sample group*. Als tweede aanname moeten alle continuerende variabelen lineair verdeeld zijn (Stoltzfus, 2011). De derde aanname is *absence of multicollinearity* (Stoltzfus, 2011). Bij de onafhankelijke variabelen mag geen sprake zijn van redundantie. Als deze variabelen hoog gecorreleerd zijn, zullen ze elkaar versterken en geven ze een vertekend beeld in het model (Moore & McCabe, 2001: p. 10). De laatste aanname is het gebrek aan invloedrijke *outliers* (Stoltzfus, 2011). Als er te veel meetpunten afwijken van het gemiddelde zullen deze de resultaten scheeftrekken en dit heeft een sterk negatieve invloed op de resultaten (Lammers, 2007). Bij het analyseren van de gecreëerde modellen (in hoofdstuk 4) wordt iedere keer het model beoordeeld aan de hand van deze punten.

3.8.3 Externe validiteit

Externe validiteit gaat over de generaliseerbaarheid van de gevonden resultaten naar de hele populatie (Rothwell, 2005: p. 82; Yin, 2013). Er zijn een aantal bedreigingen voor de externe validiteit (Rothwell, 2005). Voorbeelden hiervan zijn interactief testeffect (alleen mogelijk wanneer er bijvoorbeeld met een voormeting wordt gewerkt); selectie cases en locatie (ibid.; Swaen, 2014c). Van deze bedreigingen moet er in dit onderzoek voornamelijk rekening worden gehouden met de selectie van cases, omdat dit onderzoek hier ook gebruik van maakt. Zoals staat beschreven in het hoofdstuk over de random selectie is ervoor gekozen om toch een keuze te maken bij het selecteren van de cases. Hiervoor is gekozen om de generaliseerbaarheid te verhogen. Namelijk om er zeker van te zijn dat er niet per ongeluk de rekenkameronderzoeken uit bijvoorbeeld de grote steden een groter aandeel krijgen dan ze in de praktijk hebben. De poging om een evenwichtig beeld te krijgen, waarin alle verschillende omgevingen even zwaar worden meegenomen, kan een positief effect hebben op de generaliseerbaarheid van de resultaten (Swaen, 2014c). Verder probeert dit onderzoek aan de hand van een random selectie binnen de rekenkamers zelf, de bias van de onderzoeker te voorkomen (Tubbing, n.d.). Ook dit heeft een positief effect op de generaliseerbaarheid van de resultaten.

4. Empirische en data-analyse

Hoofdstuk 4 is het hoofdstuk waarin de empirische en data-analyse plaatsvindt. In dit hoofdstuk zullen de gevonden resultaten van de meegenomen onderzoeken worden gepresenteerd. Dat wil zeggen dat er wordt ingegaan op de vraag in welke mate lokale rekenkameronderzoeken (deels) voldoen aan de controlerende doelstelling die de wet prefereert. Ook wordt er ingegaan hoe het werkproces achter het onderzoek eruitziet. Hoeveel processen worden gekenmerkt door het direct toevoegen van raadsleden of het institutionaliseren van een politiek gemotiveerd adviesorgaan. In hoofdstuk 4.2 wordt er ingegaan op data-analyse en het toetsende onderdeel van deze thesis. Hier worden de logistische modellen gepresenteerd en besproken die bij de geformuleerde hypothesen horen. In hoofdstuk 4.3 wordt er ingegaan op het (volledige) logistische model waarbij de extra theoretische benadering over thematiek wordt toegevoegd aan primaire benadering. Vervolgens zullen de gevonden effecten opnieuw worden besproken (in vergelijking tot het eerste model) en wordt de laatste hypothese uit hoofdstuk 2 aangenomen of verworpen.

4.1 Beschrijving data

In totaal zijn er 300 rekenkameronderzoeken geanalyseerd om te beschrijven of de rekenkameronderzoeken in de praktijk voldoen aan de taakstelling die de wet voor ogen heeft. Met andere woorden is er gekeken of de rekenkameronderzoeken (ook deels) aan de generaliserende doelstelling van controlerende onderzoeken voldoen en daar de passende evaluatiemodellen voor gebruiken. Indien daarvan sprake is zijn er, in de ogen van de wet, goede onderzoeken uitgevoerd die het volk en de raadsleden helpen bij hun controlerende taak jegens het uitvoerende bestuur (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p. 67). Uit de verzamelde data (N=300) blijkt dat een meerderheid wel voldoet aan de taakstelling. Van de 300 meegenomen onderzoeken voldoen 177 onderzoeken wel aan de taakstelling en 123 rekenkameronderzoeken voldoen niet aan de taakstelling. Dat betekent dat 41% van de onderzoeken uit de steekproef niet voldoen. Uit de database blijkt dat van de onderzochte onderzoeken die niet aan de wettelijke voorkeur voldoen voornamelijk proces- en actoren evaluaties uitvoeren om inzichten te krijgen in het werkproces (en de stand van zaken daar) en hoe beleid wordt ervaren door de actoren. Slechts 33 van de 300 onderzoeken in de steekproef maken expliciet gebruik van de controlerende evaluatiemodellen.

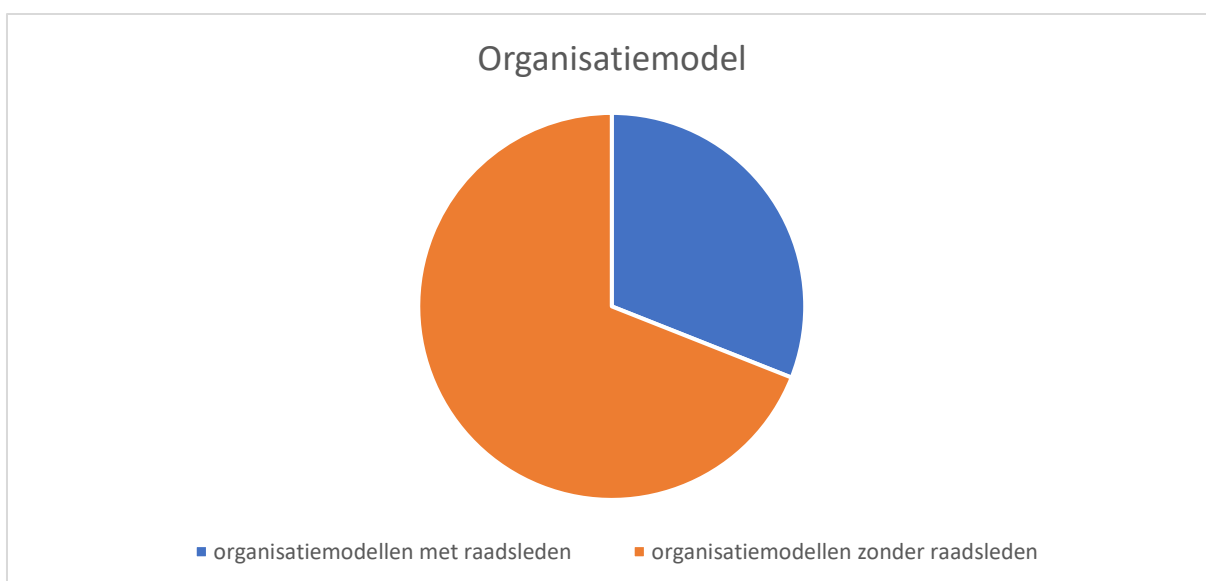

Figuur 3: Cirkeldiagram resultaat onderzochte rekenkameronderzoeken op voldoening aan controlerende doelstelling (N=300).

Onderzoeken voldoen	Onderzoeken voldoen niet
177	123

Tabel 4: Onderzoeken die wel of niet voldoen (N=300).

Naast het beschrijven van de status over de voldoening van de taakstelling kan er meer informatie uit de dataset worden gehaald. Zo blijkt dat van de 300 meegenomen rekenkameronderzoeken 93 uit een werkomgeving komen waar raadsleden een directe plek in de rekenkamer hebben zoals blijkt uit tabel 5. Dat betekent dat ongeveer 31% van de meegenomen rekenkameronderzoeken worden gevormd in de werkomgeving waar raadsleden directe toegang hebben tot het gehele proces.

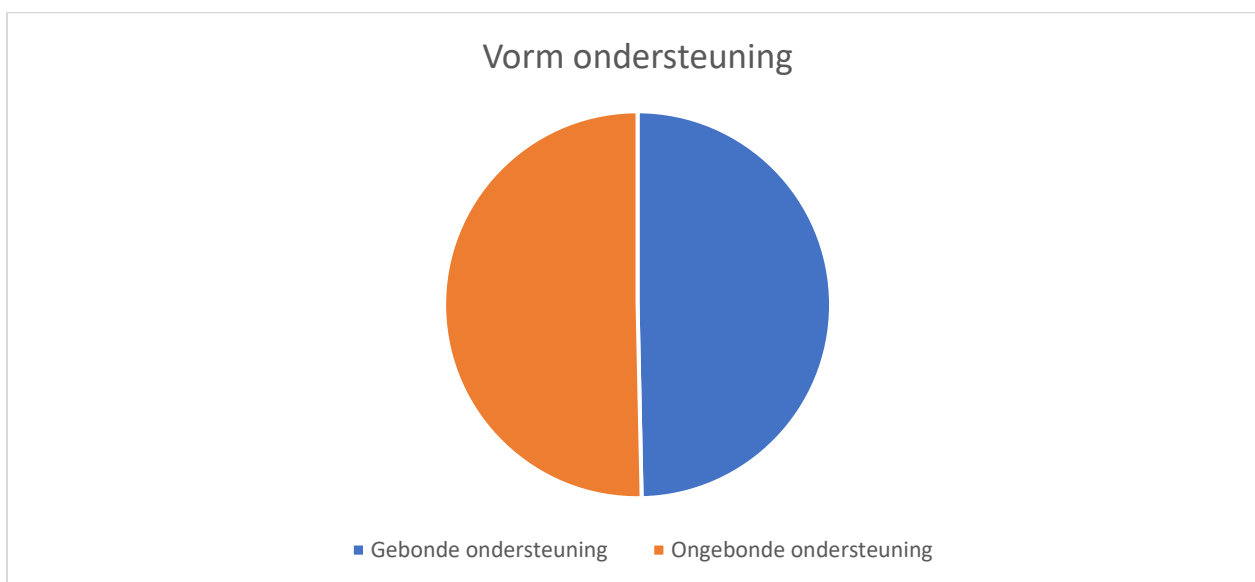

Figuur 4: Cirkeldiagram verdeling organisatiemodellen (N=300).

Organisatiemodel zonder raadsleden	Organisatiemodel met raadsleden
207	93

Tabel 5: Verdeling wel/geen directe plek raadsleden (N=300).

Van de onderzochte rekenkameronderzoeken wordt een meerderheid gevormd in een proces waar de medewerker van de raadsgriffie officieel bij betrokken is. Uit tabel 6 blijkt dat 149 van de 300 meegenomen rekenkameronderzoeken worden gevormd in een proces waar de raadsgriffier of een medewerker van de griffie een officiële ondersteunende rol had in het proces. De officiële beschrijving van de griffiemedewerker blijft over het algemeen “ondersteuning in proces en vormgeving”. Slechts enkele keren wordt er ook specifiek gesteld dat de griffiemedewerker een actief adviserende functie heeft in het onderzoeksproces (Verordening Middelburg, 2015). Daarnaast valt op dat wanneer er voor een onafhankelijke ondersteuning wordt gekozen in het onderzoeksproces dat vaak (onderzoekende) medewerkers zijn van een extern onderzoeksbureau. Zij krijgen dan een grotere taak en hebben dan ook daadwerkelijk de kennis wat de wet verwacht van rekenkameronderzoeken als de redentie van Eichbaumen Shaw (2008) wordt gevolgd. In alle gevallen wordt er in de gemeentelijke verordening wel duidelijk gemaakt dat de ondersteunende actor verantwoording aflegt aan de rekenkamervoorzitter of rekenkamer. Hiermee wordt wel getracht om de relatie met de gemeenteraad te beperken, maar zoals Hoekstra (2013) en Dreef et al. (2019) ook stelden werkt een griffier hoe dan ook vanuit de raadsperspectief en daardoor niet volledig onafhankelijk zal zijn voor deze belangen.

Figuur 5: Cirkeldiagram verdeling vormen ondersteuning (N=300)

Onafhankelijke ondersteuning	Griffier als ondersteuning
151	149

Tabel 6: Verdeling onafhankelijke ondersteuning en griffie ondersteuning (N=300).

In de praktijk blijkt dat 140 van de 300 onderzoeken voortkomen uit een werkomgeving waar een politiek georiënteerde adviesgroep is geïnstitutionaliseerd en betrokken is geweest zoals staat vermeld in tabel 7. Deze geïnstitutionaliseerde groepen worden slechts zelden vernoemd in de verordening. Veelal komt het terug in de beschrijving van de gebruikte onderzoeksmethode bij het rekenkameronderzoek. Dit kan worden verklaard doordat het een relatief nieuw idee/suggestie is om de meerwaarde van onderzoeken te verhogen (Dreef et al., 2019: p. 32). Hierbij gaat het niet om de onderzoeken die voortkomen uit de “rondjes langs de fracties”, maar waar de rekenkamer gedurende het onderzoeksproces weleens met de adviesgroep moet sparren over het onderzoek om bijvoorbeeld de meerwaarde van het onderzoek te verhogen.

Figuur 6: Cirkeldiagram verdeling aanwezigheid adviesorganen (N=300)

Geen geïnstitutionaliseerde adviesgroep	Klankbordgroep/Adviescommissie
160	140

Tabel 7: Verdeling wel/geen geïnstitutionaliseerde adviesgroepen (N=300)

Aan de hand van tabel 8 blijkt dat de meegenomen onderzoeken het vaakst worden uitgevoerd door externe onderzoeksbureau die vaak zijn gespecialiseerd in de rekenkameronderzoeken. Bij de steekproef van 300 onderzoeken zijn 186 onderzoeken uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau en externe onderzoekers. Er zit niet veel diversiteit tussen de onderzoeksbureaus die worden ingeschakeld voor het onderzoek. Slechts een enkele keer wordt er in het jaarverslag van de gemeente Eindhoven vermeld dat de onderzoeken intern uitgevoerd moeten worden omdat ze anders de controle over het onderzoek verliezen (Gemeente Eindhoven, 2019). Voor de rest wordt hier niet echt over gesproken in de onderzochte stukken.

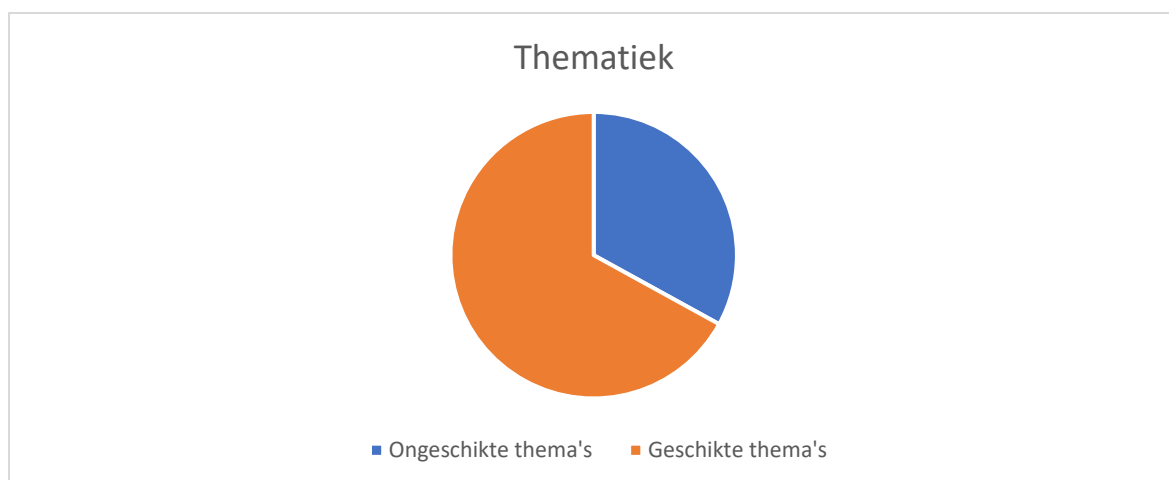

Figuur 7: Cirkeldiagram verdeling interne of externe uitvoering onderzoeken (N=300)

Extern	Intern
186	114

Tabel 8: Verdeling Interne vs. Externe uitvoering onderzoek.

Tot slot gaan 99 van de 300 onderzochte rekenkamerrapporten over onderwerpen die zijn gekwalificeerd als ongeschikt voor controlerende evaluatiemodellen, zie tabel 9. De tweesplitsing in de onderwerpen valt voornamelijk in het voordeel van de WMO gerelateerde onderwerpen uit. De meeste onderzoeken die in de categorie ongeschikte thema's belande komen voort uit de WMO-categorie en enkele uit de categorie gemeentelijke samenwerking. Dit is wel te verklaren. De WMO-onderwerpen zijn in 2015 overgeheveld naar de gemeenten en het beleid werkt nu een tijdje. Het gegeven dat het een tijd draait en er ook meerdere klachten over komen zorgt ervoor dat het deze thema's vaker terug zullen komen (Peters & Castenmiller, 2020).

Figuur 8: Cirkeldiagram verdeling geschikte en ongeschikte thematiek (N=300)

<i>Ongeschikte thema's</i>	<i>Geschikte thema's</i>
99	201

Tabel 9: Verdeling onderwerpen Ongeschikte en Geschikte thema's (N=300)

4.2 Logistische regressie aanwezigheid politieke interventie

Nu het beschrijvende onderdeel is weergegeven, is het zaak om in te gaan op de toetsing van mogelijke verklaringen voor het afwijken van de taakomschrijving in de wet. In hoofdstuk 4.2 zal eerst het effect van politieke interventie (en de toegang daarvan in het onderzoeksproces) op het afwijken van de controlerende doelstelling worden besproken. Dit omdat hier vanuit de literatuur en de wet zelf ook de nadruk op wordt gelegd als een mogelijke verklaring. Om deze reden wordt er in dit hoofdstuk een statistisch model ontwikkeld aan de hand van een logistische regressie met de voorspellende variabelen uit hoofdstuk 2.2. Het gecreëerde model geeft weer of de theorie over de aanwezigheid van politieke interventie tot het onafhankelijke onderzoeksproces door de inrichting van de organisatie achter het onderzoek in relatie staat met het afwijken en of deze relatie niet op toeval berust. Aan de hand van dit model kan dan de hoofdhypothese (H1) worden aangenomen of worden verworpen. Indien het model significant blijkt te zijn, is het van belang om vast te stellen wat de verklaringskracht is van het model. Daarna worden de variabelen een voor een besproken om te analyseren wat hun specifieke effect is op het niet voldoen aan de taakstelling binnen de werkomgeving.

4.2.1 Logistische model 1: elementen werkomgeving die politieke interventie meebrengen

In dit statische model (tabel 10) zijn alle opgestelde voorspellende variabelen met betrekking tot de organisatie achter een onderzoek opgenomen die ook herkenbaar zijn voor de praktijk van lokale rekenkamers. Op deze manier moet duidelijk worden wat de invloed is van deze variabelen in de praktijk waar ze ook tegelijk werken en niet afzonderlijk van elkaar invloed hebben (Moore & McCabe, 2001). Het statistische model met alleen de primaire organisatorische variabelen blijkt, in zijn geheel, significant te zijn wat betekent dat de hoofdhypothese (*H1: Als de werkomgeving achter het onderzoek*

politieke interventies toelaat, dan zullen de rekenkameronderzoeken eerder niet voldoen aan de controlerende taakstelling dan wanneer politieke interventie niet toegelaten worden) aangenomen dient te worden. Dit kan worden gesteld omdat de significantiewaarden van dit statistische model 0,000 ($\text{prob} > \chi^2_2$) is bij een zekerheidsgraad van 95%. De daar bijhorende assumpties over specifieke factoren qua organisatie worden in het statistische model ook als positief en significant aangemerkt. Dit zal verder worden toegelicht in de onderstaande paragraaf.

Logistische regressie		B coëfficiënt	Sig.
Meervoudig	Wel/Niet voldoen	Referentie	Referentie
	Organisatiemodel	2,521**	0,000
	Aanwezigheid griffie	1,486**	0,000
	Aanwezigheid adviescommissie	1,800**	0,000
	Interne vs. Externe	1,006**	0,002
	CONSTANTE	-3,280	0,000

* = $p < 0,05$
** = $p < 0,01$
Prob> χ^2_2 : 0,000
Pseudo R2 (McFadden test): 0,381

Tabel 10: Overzicht uitkomsten logistische regressie primaire voorspellende variabelen

Interpretatie van de fitmaten

Voordat er verder kan worden gegaan met het model dat uit Stata komt, moet er eerst worden gecontroleerd of het geschatte model goed bij de data past (Sieben & Linssen, 2009: p. 6). Hiervoor moet er worden gecontroleerd of het model aan een vooraf opgestelde wetenschappelijke assumpties voldoet (Moore & McCabe, 2001). Over welke toets gebruikt moet worden om de fitheid vast te stellen is geen consensus (Sieben & Linssen, 2009: p. 7). Dit onderzoek maakt gebruik van de McFadden test, om de reden dat deze test ook is geïntegreerd in het statistische analyseprogramma Stata. De McFadden test houdt in dat de aannemelijkheidsratio van het model zonder de onafhankelijke variabelen worden afgetrokken van de aannemelijkheidsratio van het model met de onafhankelijke variabelen (ibid.: pp. 6-7). Dit moet dan worden gedeeld door de eerste aannemelijkheidsratio. Dit levert een waarde op van 0,381 zoals in tabel 10 wordt weergegeven. Deze 0,381 stelt dat de fitheid van het model (met de voorspellende variabelen) matig tot redelijk sterk is (idem.). Het uiterste is de waarde 1. Dan zou het model perfect de situatie beschrijven. Dat is lastig in de sociale wetenschappen omdat er vele verschillende redenen en mechanismen kunnen zijn die het beïnvloeden (Moore & McCabe, 2001: p. 8).

De andere fitmaten assumpties die in het methode hoofdstuk zijn beschreven voldoen ook aan de gestelde eisen. Er is geen sprake van de assumptie collineariteit en het model is lineair verdeeld over het gehele model. Het is benoemingswaardig om te melden dat de variabelen directe lidmaatschap van gemeenteraadsleden en de aanwezigheid van een politieke adviesgroep wel wat samenhang vertonen. Het is niet problematisch omdat de collineariteit nog steeds binnen de opgestelde kaders valt (Moore & McCabe, 2001: p. 10). Er zijn wel enkele outliers gevonden die besproken dienen te worden. In totaal worden 14 cases aangemerkt als outliers waarbij meer dan 2 variabelen niet overeenkomen met de verwachting, namelijk de cases: 21, 45, 54, 95, 115, 144, 157, 166, 171, 196, 252, 257, 294 en 299 (zie bijlage I, tabel 12). Van deze cases wijkt case 21 op 2 punten af, cases 95, 115, 171, 294 en 299 op drie punten en cases 45, 54, 144, 157, 166, 196, 252 en 257 wijken op 4 variabelen af. Met name de laatste acht cases zijn grote outliers omdat ze helemaal van de theoretische lijn afwijken.

In alle bovengenoemde outliers is niet een duidelijke en/of specifieke reden te geven waarom het desbetreffende onderzoek afwijkt van de theoretische verwachtingen. Het zijn “normale” onderzoeken net zoals de andere meegenomen cases en vertonen op het eerste gezicht geen bijzonderheden. Het kan zijn dat achter de oppervlakte waar deze database naar kijkt, factoren zichtbaar worden die een verklaring kunnen bieden. Dat kan alleen met deze inhoudsanalyse en dataset niet worden achterhaald. Doordat het om een klein aantal afwijkende cases gaat (waardoor er verwacht kan worden dat het effect op de data verwaarloosbaar is) en er op het eerste gezicht geen bijzonderheden zijn geconstateerd bij de cases, is er besloten om deze cases niet uit de database te verwijderen.

Al met al kan er worden gesteld dat het geïnitieerde model voldoende is gerechtvaardigd om te gebruiken en kunnen de effecten van de verklarende variabelen op de afhankelijke variabele worden aangenomen.

4.2.2 Effect directe lidmaatschap leden

De voorspellende variabele dat de directe aanwezigheid van gemeenteraadsleden in de onderzoekscommissie (organisatiemodel) invloed heeft op het niet voldoen aan de controlerende doelstelling (en daarmee de geprefereerde taakstelling) heeft in vergelijking met de andere meegenomen variabelen een zeer sterk (en significant) positief effect, zoals blijkt in tabel 10. In de tabel wordt de score 2,521 weergegeven onder het B-Coëfficiënt (B). De waarde die wordt weergegeven bij de kolom B-coëfficiënt geeft weer met welke factor de directe toevoeging van raadsleden effect heeft op het niet voldoen aan de voorkeur doelstelling. In dit geval wil dat dus zeggen dat wanneer er in de werkomgeving achter het onderzoek spraken is van directe lidmaatschap, dat er een effect is van factor 2,521 in het model. Dit betekent dat binnen dit model de kans met 31,87%

toeneemt dat een onderzoek afwijkt als politieke actoren via een directe lidmaatschap invloed kunnen uitoefenen. Uit de tabel blijkt dat direct lidmaatschap leden een positief effect heeft op het afwijken van de controlerende doelstelling. Dit komt overeen met de verwachting van de theoretische logica.

Het gegeven effect is ook significant zoals uit tabel 10 blijkt. Met een significantieniveau van 0,000 bij een veiligheidsgraad van 95% ($p < 0,05$). Met deze gegevens moet de nulhypothese (er is geen effect) worden verworpen en de opgestelde alternatieve hypothese (H1a) worden aangenomen. Dat betekent dat de hypothese: *H1a: Rekenkameronderzoeken waarbij gemeenteraadsleden een directe zetel hebben in de commissie zullen in de algemene setting van de werkomgeving achter het onderzoek eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek waar gemeenteraadsleden niet direct bij zijn betrokken*. De directe plaatsing van raadsleden binnen het werkproces heeft dus een sterk effect op het niet uitvoeren van de controlerende taakstelling.

4.2.3 Effect aanwezigheid adviesorgaan

De variabele aanwezigheid van een politiek adviesorgaan geeft ook een sterk en significant effect weer in tabel 10. Met een positieve B-coëfficiënt van 1,800 geeft het een sterke relatie weer met de onderzoeken die niet voldoen aan de taakstelling. Dit effect is wel kleiner dan het effect van de directe plaatsing in de onderzoekscommissie, maar het is nog steeds een sterk effect (zeker in vergelijking met de andere organisatie elementen). Wanneer dit naar de kans wordt omgerekend komt eruit dat, binnen dit model, de kans met 18,55% toeneemt dat het onderzoek afwijkt van de controlerende doelstelling als de griffie zitting heeft in het proces. De positieve B-Coëfficiënt komt overeen met de theoretische logica zoals het in 2.2 is omschreven.

Het weergegeven effect is ook significant, zoals blijkt uit tabel 10. Dit effect is bij een zekerheidsscore van 95% met een significantieniveau van 0,000 wel significant (zie tabel 10). Er kan worden gesteld dat het veronderstelde effect met een grote zekerheid kan worden aangenomen als correct. Dit betekent dat de hypothese H1b: *Rekenkameronderzoeken die tijdens het proces te maken hebben gehad met een politieke klankbordgroep zullen in de algemene setting van de werkomgeving achter het onderzoek eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek die geen klankbordgroep hebben doorstaan* aangenomen dient te worden.

4.2.4 Effect aanwezigheid griffie

De aanwezigheid van een politiek gebonden ondersteunende actor in de onderzoekscommissie toont een positieve invloed van factor 1,486 in tabel 10 die ook significant blijkt te zijn. Dit betekent dat er een redelijk sterk effect is tussen de achtergrond van de ondersteuning in de commissie en het niet voldoen aan de taakstelling. Deze coëfficiëntscore leert ons dat het verwachte effect minder sterk is

dan het effect van directe politieke leden in de commissie en de aanwezigheid van een adviesorgaan in de werkomgeving, maar dat het nog steeds een redelijk sterk effect is. Wanneer het gemeten effect binnen het model wordt omgerekend tot een kans percentage komt daar 14,26% uit. Dit houdt in dat, binnen het gegeven model, de kans dat een onderzoek afwijkt toeneemt met 14,26% als er een gebonden adviesgroep is. Daarbij is dit effect met een zekerheidsscore van 95% en een significantieniveau van 0,000 significant (zie tabel 10). Dat wil zeggen dat de verwachte invloed in de praktijk significant is gebleken en gebonden ondersteunende actoren (griffier) in de wetenschappelijke adviescommissie effect hebben op het niet voldoen aan de taakstelling. Om deze reden dient de alternatieve hypothese: H1c: *Rekenkameronderzoeken waar de griffier zitting neemt in de onderzoekscommissie zullen in de algemene setting van de werkomgeving achter het onderzoek eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek waar deze actor niet in mee participeert* aangenomen te worden.

4.2.5 Effect interne uitvoering onderzoek

De theoretische variabele dat de interne uitvoering van het onderzoek naar verwachting invloed heeft op het niet voldoen aan de taakstelling toont een positieve invloed van factor 1,006 in tabel 10 die ook significant is. Dit betekent dat er een tamelijk zwak effect is tussen de interne uitvoering van het onderzoek en het niet voldoen aan de taakstelling (zeker in vergelijking met de andere meegenomen elementen). Deze coëfficiënt score leert ons dat het verwachte effect van alle opgenomen variabelen het zwakste is, maar nog steeds een positief effect laat zien op het niet voldoen aan de taakstelling. Wanneer de sterkte van dit effect in kans verhouding wordt weergegeven, binnen het gegeven model, komt er 9,33% uit. Dit betekent dat binnen het model de kans met 9,33% toeneemt dat een onderzoek afwijkt als het intern wordt uitgevoerd en het daardoor toegankelijk wordt voor politieke actoren. Daarbij is dit effect met een zekerheidsscore van 95% en een significantieniveau van 0,002 significant (zie tabel 10). Dat wil zeggen dat de verwachte invloed in de praktijk significant is gebleken en het intern uitvoeren van de onderzoeken effect heeft op het niet voldoen aan de taakstelling. Om deze reden dient de alternatieve hypothese: H1d: *Rekenkameronderzoeken die intern worden uitgevoerd zullen in de algemene setting van de werkomgeving achter het onderzoek eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek die extern worden uitgevoerd* aangenomen te worden.

4.3 Interpretatie volledige model (Tweede logistisch model)

Het tweede deel van het toetsende onderdeel voegt de thematiek benadering toe aan de hoofdbenadering. Op deze manier wil dit onderzoek toetsen of deze (extra) benadering de hoofdbenadering aanvult. Om deze reden is er een nieuw statisch model gemaakt aan de hand van

een logistische regressie met alle voorspellende variabelen. Het resultaat hiervan is weergegeven in tabel 11.

Logistische regressie		B coëfficiënt	Sig.
Meervoudig	Wel/Niet voldoen	Referentie	Referentie
	Organisatiemodel	2,520**	0,000
	Aanwezigheid griffie	1,568**	0,000
	Aanwezigheid adviescommissie	1,796**	0,000
	Interne vs. Externe	1,109**	0,001
	Ongeschiktheid thema	1,051**	0,002
	CONSTANTE	-3,738	0,000

* = $p < 0,05$

** = $p < 0,01$

Prob>chi2: 0,000

Pseudo R2 (McFadden test): 0,405

Tabel 11: Overzicht uitkomsten logistische regressie primaire voorspellende variabelen + ongeschiktheid thema variabele

Bij het analyseren van het volledige model valt op dat de verklaringskracht van het model sterker wordt door de toevoeging van de gevonden thematiek benadering. De McFadden test geeft nu een score weer van 0,405 in plaats van 0,381. Ook is het volledige model significant (0,000). Hieruit kan worden geconcludeerd dat de samenvoeging van deze benadering met de hoofdbenadering een relatie in de praktijk weergeeft, die niet rust op toeval en interventies (zowel politiek als wetenschappelijk) inderdaad een rol spelen bij het afwijken van de controlerende doelstelling. Wat betreft de assumpties over de fitmaten (en daarmee het gebruik van dit model) kan er ook worden gesteld dat ze nog voldoen aan de afgesproken eisen.

Ook aan de andere assumpties die uiteen zijn gezet in hoofdstuk 3.8 worden voldaan. Er is geen sprake van collineariteit en het model is lineair verdeeld over het hele model zoals de vormeisen stellen. Verder zijn er hier ook (extra) cases die als outlier worden aangemerkt. Aangezien het tweede model niet naar andere inzichten wordt getrokken, kan de verwachting worden uitgesproken dat de cases die al eerder zijn aangemerkt als outliers dat nu ook blijven. Dit blijkt ook uit de nieuwe toets. De veertien eerder genoemde cases worden ook nu weer aangemerkt als outliers. Door de toevoeging van de nieuwe variabele zijn er wel vijf nieuwe cases bijgekomen die als outlier worden getypeerd. Deze nieuwe cases zijn: case 6, case 87, case 105, case 144 en case 285. Deze zijn terug te vinden in bijlage I tabel 12.

Net zoals bij de cases die al eerder zijn aangemerkt als outliers zijn er ook bij de toegevoegde cases geen bijzonderheden waargenomen die het afwijken kunnen verklaren. Ook bij deze cases kan het zijn dat een verklaring gevonden kan worden wanneer er meer uitgebreid naar de case zou worden gekeken dan is gebeurd in dit onderzoek. Onderliggende mechanisme zouden bijvoorbeeld door een casestudie herkend kunnen worden. Doordat het nog steeds om een relatief klein aantal cases gaat die afwijken (nu 19 in totaal) en er geen bijzonderheden gevonden kunnen worden, is er besloten om de cases niet te verwijderen uit de dataset.

Samenvattend kan er worden gesteld dat het model gebruikt kan worden om de effecten van de verklarende variabelen op de onafhankelijke variabele te analyseren.

Interpretatie van de waarden

Wat opvalt is dat in het tweede model alle meegenomen invloeden significant blijven. Sommige effecten op het niet voldoen aan de taakstelling worden iets zwakker of sterker. Dat is statistisch gezien niet vreemd. Wel valt op dat de invloed van de griffier en het intern laten uitvoeren van het onderzoek met bijna factor 0,1 sterker wordt. Dat is, zeker in vergelijking met de andere organisatievariabelen, een sterke toename. Verder kan er uit het tweede model worden opgemaakt dat de relatie tussen een directe lidmaatschap en het afwijken nagenoeg gelijk blijft wanneer thematiek wordt toegevoegd. Hierbij gaat het om de score 2,521 (voor thematiek) en 2,520 na de toevoeging. Dit verschil is verwaarloosbaar. Dat geldt ook voor de weergegeven scores van een adviescommissie (1,796 volledige model en 1,800 in het eerste model). Deze verschillen in coëfficiënt waarden zijn, zoals verwacht, niet zorgwekkend hoog en zijn statistisch gezien niet vreemd.

4.3.1 Toegevoegd effect thematiek

Doordat het logistische model (tabel 11) nog steeds significant is (0,000) en de verklaringskracht van het model hoger wordt, kan er naar de tweede hypothese (H2) uit hoofdstuk 2.3 worden gekeken. Het thema heeft een coëfficiënt waarde van 1,051 en is significant met een score van 0,002 bij een zekerheidsgraad van 95%. Zoals blijkt uit tabel 11. Dat betekent dat wanneer het onderzoek gaat over een thema dat als ongeschikt wordt gekenmerkt doordat het net gedecentraliseerd is of gaat over grensoverschrijdende samenwerkingen de kans binnen het gegeven model met 6,37% toeneemt dat het afwijkt van de controlerende doelstelling.

Dat wil zeggen dat de opgestelde hypothese (H2) aangenomen dient te worden. Met andere woorden de hypothese: H2: *Rekenkameronderzoeken die gaan over thema's zoals gemeentegrens overschrijdende samenwerkingen en thema's die recent zijn gedecentraliseerd, zullen eerder niet voldoen aan de taakstelling dan rekenkameronderzoek die niet over deze typen onderwerpen gaan is aangenomen.*

4.4 Samenvatting

In dit hoofdstuk is een beeld geschetst van de mate waarin gepubliceerde rekenkameronderzoeken werken met de gewenste opzet en zo voldoen aan de onderzoekdoelstelling die de Wet dualisering gemeentebestuur uit 2001 prefereert. Hieruit blijkt dat lokale rekenkamers in de meeste gevallen wel hun onderzoek uitvoeren volgens de voorkeursdoelstelling. Over het algemeen worden de onderzoeken uitgevoerd aan de hand van beide generaliserende doelstellingen. Dat wil zeggen dat er meerdere evaluatie ontwerpen langs elkaar worden gebruikt om een breed onderzoeksrapport op te stellen. Zoals in hoofdstuk 2.1 is aangegeven worden deze onderzoeken gekenmerkt als “voldoen aan de wettelijke voorkeur” omdat er ook deels wordt gewerkt volgens de doelstelling en het gebruik van het onderzoek waar de wet op hamert. Namelijk inzichten creëren over geleverde beleidsprestaties waarmee bestuurders ter verantwoording geroepen kunnen worden.

Ook zijn de verschillende hypothesen getoetst. Hieruit blijkt dat het vermoede van onder andere de oud-minister en de Raad van Openbaarbestuur correct is. Verschillende organisatie elementen die kenmerkend zijn voor het aantasten van de onafhankelijkheid (door politieke interventie toe te laten) en typerend kunnen zijn voor het onderzoeksproces van lokale rekenkamers blijken een significant effect te hebben op de rekenkameronderzoeken om niet te voldoen aan de wettelijke voorkeursdoelstelling. Wat dat betekent voor de beantwoording van de hoofdvraag zoals die is opgesteld in hoofdstuk 1 wordt in het volgende hoofdstuk besproken.

5. Conclusie & aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van dit onderzoek besproken en de hoofdvraag beantwoord. Na het bespreken van de resultaten wordt er gereflecteerd op het onderzoek en wat het onderzoek nu toevoegt aan het maatschappelijke en wetenschappelijke debat. Op deze manier is het de hoop dat er een wel overwogen beeld ontstaat over rekenkameronderzoeken op het gemeentelijke politieke niveau in Nederland.

5.1 Beantwoording onderzoeksvraag

Paragraaf 5.1 heeft als doel om de onderzoeksvraag, zoals het is opgesteld in de inleiding van deze thesis, te bespreken en te beantwoorden met de informatie die dit onderzoek heeft opgeleverd. Zoals eerder duidelijk is gemaakt kan de hoofdvraag in tweeën worden gesplitst met een evaluerend onderdeel en een toetsend onderdeel. Om paragraaf 5.1 overzichtelijk te houden zal het ook vanuit dit onderscheid worden besproken.

Evaluerend onderdeel

Het evaluerende onderdeel van deze studie was gericht op de vraag in hoeverre de rekenkameronderzoeken werken volgens de doelstelling die de wet prefereert. In het theoretische kader werd vastgesteld dat het daarbij gaat om de generaliserende doelstelling controleren en is ingegaan op de evaluatiemodellen die bij deze doelstelling horen. Een meerderheid van de onderzochte rekenkameronderzoeken voldoet aan de controlerende doelstelling als we kijken naar het gebruik van de evaluatiemodellen. Hiermee lijkt de problematiek zoals in de inleiding beschreven niet zo extreem; het gaat in meer dan de helft van de gevallen goed.

Opvallend is dat bij deze onderzoeken het bijna altijd voorkomt dat er meerdere evaluatiemodellen worden toegepast die aansluiten bij verschillende doelstellingen. Dat wil zeggen dat een rekenkameronderzoek vaak wel begint met het controlerende aspect naar de doelbereiking en/of efficiëntie van het beleid (evalueren met top-down criteria die betrekking hebben op deze modellen), maar het onderzoek vaak uitbreiden door ook lerende evaluatiemodellen toe te passen en bijvoorbeeld te beschrijven hoe stakeholders het beleid ervaren. Hoewel in dit onderzoek het onderscheid nogal “hard” is gemaakt tussen gewenst en minder gewenst onderzoek, moet er opgemerkt worden dat een “gemengde opzet” ook naar wettelijke standaarden gepast is, omdat de wet hiervoor ruimte biedt (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: pp. 65-66). Hier wordt dieper op ingegaan in het reflecterende onderdeel van de conclusie.

De onderzoeken die worden aangemerkt als niet controlerende gaan in de praktijk voornamelijk op zoek naar de bevindingen en meningen van betrokken stakeholders en professionals bij het betreffende vakgebied. Op deze manier, geven de meeste onderzoeken ook aan, kunnen ze de

raadsleden helpen om zich het onderwerp meer eigen te maken en standpunten te vormen voor het debat (Verordening gemeente Eindhoven, 2019). Naast het opstellen van verschillende standpunten worden ook de evaluatiemodellen die inzichten creëren over het verloop van het beleidsproces vaak gebruikt. Hiermee, zo geven enkele rekenkamers aan, wordt het beleid van de gemeente als een team (raad en college gezamenlijk) aangepakt voor een betere toekomst (ibid.). Slechts enkele van de onderzochte onderzoeken gaan puur en alleen in op de controlerende doelstelling en hanteren strikt de bijpassende modellen.

Van hieruit kan het eerste deel van de opgestelde hoofdvraag worden beantwoord. Over de vraag in hoeverre rekenkameronderzoeken werken volgens de doelstelling die de wettelijke tekst prefereert, kan het volgende worden gezegd: *Er kan worden geconcludeerd dat het over het algemeen bij rekenkameronderzoeken niet slecht is gesteld met de naleving van de wettelijke tekst, maar dat er inderdaad wel een afwijking van de controlerende doelstelling waarneembaar is.*

Uit het onderzoek komt verder naar voren dat een groot deel van de rekenkameronderzoeken worden uitgevoerd in een proces waarbij geen gemeenteraadsleden direct betrokken zijn. Slechts een derde van de onderzoeken (en rekenkamers) maakt gebruik van een gemengd systeem of een systeem dat helemaal wordt ingevuld met raadsleden. Tijdens het bestuderen van de rekenkamers valt op dat de overgrote meerderheid gebruik maakt van een organisatiemodel waarbij alleen externe rekenkamerleden zitten. Dit bevestigt het beeld dat Mark & Wal (2015) ook hebben geschetst van het rekenkamerlandschap. Dit is overigens niet onverwacht. De wettelijke tekst en voormalig minister van binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties Plasterk geven ook expliciet aan dat dit model de voorkeur heeft (Wet dualisering gemeentebestuur, 2001: p. 67; Koster, 2013).

Wat verder ook opvalt is dat de griffier in ongeveer de helft van de onderzochte gevallen direct betrokken is bij het rekenkameronderzoek. Dit past bij de beschreven trend van Hoekstra (2013) en Dreef et al. (2019) dat de griffier meer als brug kan dienen tussen de rekenkamer en de raad om de meerwaarde van de onderzoeken te verhogen. Daarbij valt ook op dat er geen onderscheid is tussen het formaat van steden en het gebruik van de griffier in de administratieve rol. In zowel grote als kleine steden komt het vaak voor dat de griffie officieel wordt betrokken in het proces en een adviserende rol krijgt toebedeeld (naast het administratieve). Ook qua onderwerpen waarover wordt geschreven is er wel wat overlap gevonden. Veel rapporten hebben te maken met “nieuwswaardige” thema’s zoals de WMO, duurzaamheid en veiligheid. Voor dit onderzoek is met name de WMO een interessante constatering, omdat het als relatief nieuw onderwerp (pas sinds 2015 onder gemeentelijke regie) geen geschikt thema is voor rekenkamers om te onderzoeken (Hansen, 2005). Het is begrijpelijk dat

gemeenteraadsleden hier meer informatie over willen, omdat de onduidelijkheid en het gebrek aan kennis als vervelend worden ervaren, zoals Braas in Peters & Castenmiller (2014) stelt.

Toetsend onderdeel

Uit de logistische regressie blijkt dat verschillende van de bovengenoemde organisatie kenmerken, die in de theorie in verband zijn gebracht met de mogelijkheid tot politieke interventie, een relatie hebben met het type onderzoek. Op basis van de analyse kan geconcludeerd worden dat het direct toelaten van gemeenteraadsleden tot de onderzoekscommissie het grootste effect heeft op het afwijken van de controlerende doelstelling. Dit valt ook in de lijn der verwachtingen, omdat op deze manier de politieke interventie een directe en grote rol krijgt in het proces en daarmee beter kan sturen. De daaropvolgende sterkste organisatie factor is het indirecte adviesorgaan met gemeenteraadsleden. Dat wil zeggen dat beide organisatie elementen die bepalen of de gemeenteraadsleden formeel op een directe of indirecte manier zelf kunnen interveniëren de sterkste waarden laten zien. Vanuit een logisch perspectief is dit ook te verklaren, omdat de politieke belangen dan door de gemeenteraadsleden zelf op een formele manier worden behartigd en daarmee sterker zijn dan als het via een tussenpersoon moet gaan of informeel. Ook het intern laten uitvoeren van het onderzoek en een politiek gebonden ondersteunende actor hebben positieve invloed op het afwijken, al is het effect daarvan iets minder sterk.

Daarnaast is er een tweede model gemaakt waarbij de benadering thematiek ter controle is toegevoegd. Het dient als controle om te analyseren of de effecten van de organisatie elementen daadwerkelijk invloed hebben zoals het staat omschreven in het eerste model. Uit het tweede model kan worden geconcludeerd dat de bovengenoemde effecten van de organisatie kenmerken nog steeds sterk en significant zijn. Sommige waarden zijn wat gestegen of gedaald, maar niet op een manier die statistisch gezien niet te verwachten was. De benadering thematiek heeft ook een significant effect op het type onderzoek. Niet zo sterk als de organisatie kenmerken, maar nog steeds significant.

Het antwoord op het toetsende onderdeel van de hoofdvraag luidt dan: *politieke interventies die de onafhankelijkheid van het onderzoeksproces aantasten hebben een significant effect op het type onderzoek dat wordt uitgevoerd en kan als verklaring worden aangedragen voor rekenkameronderzoeken die niet voldoen aan de controlerende doelstelling die de wet prefereert.* Daarbij kan ook worden geconcludeerd dat de organisatie kenmerken, waarvan de theorie verwacht dat ze politieke interventies toelaten, ieder een positieve invloed hebben op het afwijken van de rekenkameronderzoeken. De keuzes over hoe de organisatie achter een onderzoek eruitzien zijn dus invloedrijk op het onderzoek.

5.2 Reflectie

Bij deze conclusie moet, zoals in het methode hoofdstuk is aangegeven, wel een slag om de arm worden gehouden. Ten eerste omdat de interne validiteit beperkingen kent. De gebruikte theoretische logica gaat ervanuit dat er altijd politieke interventies plaatsvinden bij bepaalde kenmerken in de organisatie achter het onderzoek én iedereen het algemene politieke belang volgt en weg wil van controleren (zoals Dreef et al. (2019) en Denters (2005) generaliserend stellen). Ondanks dat uit de resultaten blijkt dat er inderdaad een link is, kan het natuurlijk goed zijn dat in specifieke gevallen raadsleden niet willen handelen vanuit belang maar echt de letter van de wet willen volgen. Er zouden mogelijk ook ander mechanisme kunnen zijn die ervoor zorgen dat organisatie kenmerken van invloed zijn op het type onderzoek.

De resultaten van dit onderzoek zijn zeker interessant, omdat het ons vertelt dat interventies in het onafhankelijke werkproces inderdaad een rol spelen bij het afwijken van controlerend onderzoek. Ook vertelt het ons dat de wetenschappelijke literatuur, die veel gericht is op wetenschappelijke adviesorganen in de Verenigde Staten van Amerika of de Europese Unie, ook van toepassing zijn op Nederlandse lokale rekenkamers. Deze studie levert daarmee een belangrijke wetenschappelijk bijdrage. Echter, de verklaringskracht van het logistische model blijft onder de 50% steken. Dit is niet vreemd of schadelijk voor het onderzoek, maar het werpt wel de vraag op wat er nog meer als verklaring kan worden opgedragen.

Een vervolgonderzoek kan op beide punten uit de bovenstaande reflectie een antwoord geven. Zo kan er aan de hand van dit onderzoek een casestudie worden uitgevoerd die dieper ingaat op het mechanisme van de organisatie elementen en het kiezen van een onderzoeksdoelstelling. Vanuit de basis kan dan het bovenstaande theoretische mechanisme worden gebruikt, maar de casestudie kan dan ook opzoek naar meer achtergrondkennis en mechanismen. Op deze manier kan er bijvoorbeeld worden onderzocht wat mogelijke andere mechanismen zijn die ervoor zorgen dat de organisatie kenmerken invloed uitoefenen op het type onderzoek. Hierbij kan het toekomstige onderzoek gebruik maken van dit onderzoek als basis voor het selecteren van de cases waarin het wil verdiepen. Daarnaast kan een vervolgonderzoek ook ingaan op andere benaderingen waarom onderzoeken uiteindelijk afwijken van de controlerende doelstelling. Aangezien de verklaringskracht onder de 50% blijft is hier dus nog voldoende ruimte voor. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan politieke cultuur binnen een gemeente of mogelijk de kwaliteit/ wetenschappelijke achtergrond van de externe leden.

Tot slot is er wat betreft rekenkameronderzoeken ook nog ruimte om te onderzoeken of de kwaliteit van de onderzoeken voldoen. Zoals hierboven is uiteengezet in de reflectie is een onderzoek vanuit de lerende doelstelling niet foutief. Het kan nog steeds van grote toegevoegde waarden zijn.

Alleen vanuit een andere doelstelling en rol dan de wet voor ogen had in 2001. Bij deze stelling wordt er wel vanuit gegaan dat, ondanks de lerende doelstelling, er wel wordt voldaan aan de wetenschappelijke kaders voor een goed onderzoek.

5.3 Praktische aanbevelingen

Dit onderzoek ging uit van een harde scheiding tussen leren en controleren en gewenst en ongewenst. Dat is natuurlijk niet het geval in de praktijk. Een onderzoek dat vanuit een lerende doelstelling is opgezet en volgens de methodologische regels wordt uitgevoerd is niet een slecht of foutief onderzoek. Het onderzoek kan dan nog steeds aan alle wetenschappelijke standaarden voldoen en een waardevolle toevoeging hebben in het politieke systeem.

Het punt dat dit onderzoek wil maken is dat het dan wel afwijkt van de beschrijving die de Wet dualisering gemeentebestuur in 2001 heeft gegeven en dat de aanwezigheid van interventies in het onafhankelijke proces daarvoor een verklaring kunnen bieden. Wanneer de (nationale) politiek wil dat de controlerende functie van de gemeenteraden wordt versterkt dan kan er dus aan worden gedacht om de regels rondom de invulling van de organisatie aan te scherpen en de onafhankelijkheid van het onderzoeksproces beter te waarborgen. Dit onderzoek laat namelijk duidelijk zien dat politieke interventies door middel van onderdelen in de organisatie een factor is waar dan rekening mee gehouden moet worden. De vraag die daarvoor eerst moet worden beantwoord is of de politiek de nadruk wel op deze controlerende taak wil leggen, of dat de kader stellende rol van de raad als belangrijker wordt geacht. Deze afweging zal eerst moeten worden gemaakt voordat er een keuze wordt gemaakt over de invulling van de organisatie achter het onderzoeksproces van lokale rekenkamers.

6. Referentielijst

- Accountant (2013). *Rekenkamers bezorgd over controlelegat bij decentralisaties*. Geraadpleegd op 26 maart 2020, van <https://www.accountant.nl/nieuws/2013/11/rekenkamers-bezorgd-over-controlelegat-bij-decentralisaties/>.
- Alkin, M. C. (Ed.). (2012). *Evaluation roots: A wider perspective of theorists' views and influences*. Sage Publications.
- Baarda, D. B., de Goede, M. P. M., & Teunissen, J. (2001). *Basisboek kwalitatief onderzoek: praktische handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Stenfert Kroese.
- Bahari, S. F. (2010). Qualitative versus quantitative research strategies: contrasting epistemological and ontological assumptions. *Sains Humanika*, 52(1).
- Balkin, R. S. (2013). Validation of the goal attainment scale of stabilization. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 46(4), 261-269.
- Baum, J., Rabovsky, M., Rose, S. B., & Abdel Rahman, R. (2018). Clear judgments based on unclear evidence: Person evaluation is strongly influenced by untrustworthy gossip. *Emotion*.
- Benders, L. (2020). *Een selecte of aselechte steekproef in je scriptie*. Geraadpleegd op 21 december 2020, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/steekproef-in-je-scriptie/>.
- Beyers, J. (2008). Policy issues, organisational format and the political strategies of interest organisations. *West European Politics*, 31(6), 1188-1211.
- Bijker, W. E., Bal, R., & Hendriks, R. (2009). *The paradox of scientific authority: The role of scientific advice in democracies*. MIT press.
- Bjørnholt, B., & Larsen, F. (2014). The politics of performance measurement: 'Evaluation use as mediator for politics'. *Evaluation*, 20(4), 400-411.
- Bovens, M., Schillemans, T., & Hart, P. T. (2008). Does public accountability work? An assessment tool. *Public administration*, 86(1), 225-242.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative research journal*, 9(2), 27.
- Castenmiller, P., & Peters, C. (2013). Opschalen en decentraliseren. *Openbaar bestuur*, 15-18.
- Chelimsky, E. (2007). Factors influencing the choice of methods in federal evaluation practice. *New Directions for Evaluation*, 2007(113), 13-33.
- Chouinard, J. A. (2013). The case for participatory evaluation in an era of accountability. *American Journal of Evaluation*, 34(2), 237-253.
- Cousins, J. B., & Chouinard, J. A. (2012). *Participatory evaluation up close: A review and integration of the research base*. Greenwich, CT: Information Age Publishing Inc.
- Dam, M. van, & Vaan, K. de (2016). *Kans op meerwaarde van rekenkamers*. Geraadpleegd op 26 april 2020, van https://tijdschriften-boombestuurskunde.nl.ru.idm.oclc.org/tijdschrift/bso/2016/4/BO_2213-3550_2016_000_004_001.pdf.

- Denters, S. A. (2005). De burger aan zet? Stadsbestuur en burgerparticipatie: drie ontwikkelingen en uitdagingen. *City journal*, 1(1), 21-26.
- Denters, S. A., & Klok, P. J. (2005). The Netherlands: in search of responsiveness. In *Comparing local governance. Trends and developments* (pp. 65-82). Palgrave Macmillan Ltd..
- Denters, S. A., & Rose, L. E. (2005). *Comparing local governance. Trends and developments*. Palgrave Macmillan Ltd..
- Dreef, S., Wesseling, H. & Scholthof, T. (2019). *Werkgroep Lokale Rekenkamers. De Stand van zaken m.b.t. lokale rekenkamers, op basis van landelijke gesprekronde*. Geraadpleegd op 15 april 2020, van <https://kennisopenbaarbestuur.nl/media/256221/werkgroep-lokale-rekenkamers.pdf>.
- Eichbaum, C., & Shaw, R. (2008). Revisiting politicization: Political advisers and public servants in Westminster systems. *Governance*, 21(3), 337-363.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), 107-115.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. sage.
- Gârboan, R. (2008). Introducing Program Evaluation Models. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 4(22), 44-50.
- Gerring, J. (2006). *Case study research: Principles and practices*. Cambridge university press.
- Gluckman, P. (2014). Policy: The art of science advice to government. *Nature News*, 507(7491), 163.
- Goldson, S., Gluckman, P., & Allen, K. (2014). Getting science into policy. *Journal für Verbraucherschutz und Lebensmittelsicherheit*, 9(1), 7-13.
- Gonçalves, L. R. (2016). *Regional fisheries management organizations: is power listening to Science?* (Doctoral dissertation, Universidade de São Paulo).
- Hanemaayer, D. (2012). *Onderzoek door lokale rekenkamers: maatschappelijke effecten versus beleidstechniek*. Geraadpleegd op 6 augustus 2020, van <http://www.beleidsonderzoekonline.nl/tijdschrift/bso/2012/04/BELEIDSONDERZOEK-D-12-00003.pdf>.
- Hanemaayer, D., Wever, Y., Berg, Y. van den (2008). *Evaluatie gemeenschappelijke Regeling Randstedelijke Rekenkamer*. Geraadpleegd op 25 mei 2020, van <https://stateninformatie.flevoland.nl/Documenten/ggb901.pdf>.
- Hansen, H. F. (2005). Choosing evaluation models: a discussion on evaluation design. *Evaluation*, 11(4), 447-462.
- Hoekstra, R. (2013). Wat is de meerwaarde van onze rekenkamer? Introductie van een model om de doorwerking van rekenkameronderzoek te meten. *Beleidsonderzoek Online*.
- Hoffman, S. J., & Røttingen, J. A. (2014). Split WHO in two: strengthening political decision-making and securing independent scientific advice. *Public health*, 128(2), 188-194.
- House, E. R. (1973). *School evaluation: the politics & process*. McCutchan,.

InfoNu.nl (2008). *Meetniveaus: Nominaal, Ordinaal, Interval en Ratio*. Geraadpleegd op 14 april 2020, van <https://wetenschap.infonu.nl/onderzoek/110039-meetniveaus-nominaal-ordinaal-interval-en-ratio.html>.

Jong, I. de, Scherpenisse, J., Steen, M. van der, & Twist, M. van (2013a) De uitdaging van uitkeren.

Jong, P. O. de, Fogl, E., & Haven, F. (2013b). institutionele vormgeving, budget en output van gemeentelijke rekenkamers en rekenkamercommissies.

Jose, P. E. (2013). *Doing statistical mediation and moderation*. Guilford Press.

Koster, Y. de (2013). *Plasterk wil niet af van Lokale Rekenkamers*. Geraadpleegd op 14 april 2020, van <https://www.binnenlandsbestuur.nl/financien/nieuws/plasterk-wil-niet-af-van-lokale-rekenkamers.8719870.lynkx>.

Koster, P., & Tollenaar, A. (2016). *Raadsleden in lokale rekenkamers: de gevolgen voor de doorwerking van rekenkameronderzoek*. Geraadpleegd op 21 december 2020, van https://www.rug.nl/research/portal/files/40327939/Raadsleden_in_lokale_rekenkamers_de_gevolgen_voor_de_doorwerking_van_rekenkameronderzoek.pdf.

Kundin, D. M. (2010). A conceptual framework for how evaluators make everyday practice decisions. *American Journal of Evaluation*, 31(3), 347-362.

Lammers, J. G. M. (2007). *Categorische data analyse met SPSS*. Uitgeverij Van Gorcum.

Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *biometrics*, 159-174.

Lane, D., Scott, D., Hebl, M., Guerra, R., Osherson, D., & Zimmer, H. (2003). *Introduction to statistics*. David Lane.

Leeuw, F. L., & Gils, G. H. C. van (2010). Over benutting van beleidsevaluaties bij het Ministerie van Buitenlandse zaken. *Meerwaarde van de bestuurskunde*, 165-173.

Lentsch, J., & Weingart, P. (Eds.). (2011). *The politics of scientific advice: Institutional design for quality assurance*. Cambridge University Press.

Lynn Jr, L. E. (2001). The myth of the bureaucratic paradigm: What traditional public administration really stood for. *Public Administration Review*, 61(2), 144-160.

March, J. G., & Olsen, J. P. (2004). The logic of appropriateness. In *The Oxford handbook of political science*.

Mark, R. van der & W. de Wal, Onderzoek naar budgetten en samenwerking van gemeentelijke rekenkamers en rekenkamercommissies, eindrapport, Berenschot, Den Haag: 2015.

McClave, J. T. (2011). *Statistiek*. Pearson Education.

Meer, T. van der, & Hakhverdian, A. (2017). Political trust as the evaluation of process and performance: A cross-national study of 42 European countries. *Political Studies*, 65(1), 81-102.

Meeusen- van Onna, M. J. G., & Wijnands, J. H. M. (1995). KWALITATIEVE ONDERZOEKMETHODEN: INLEIDING. *KWALITATIEVE ONDERZOEKMETHODEN*, 7.

Moore, D. & McCabe, G. (2008). *Statistiek in de praktijk, Theorieboek*. Geraadpleegd op 10 november 2020, van: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:KH068gv->

CY4J:https://www.boomhogeronderwijs.nl/media/8/statistiek_in_de_praktijk_theorieboek.pdf+&cd=3&hl=nl&ct=clnk&gl=nl

Moore, D. & McCabe, G. (2008). *Statistiek in de Praktijk. Theorieboek*. Geraadpleegd op 12 juli 2020, van https://www.boomhogeronderwijs.nl/media/8/statistiek_in_de_praktijk_theorieboek.pdf.

Niiranen, V. (2008). The many purposes of performance evaluation. *Intl Journal of Public Administration*, 31(10-11), 1208-1222.

Pedersen, L. H., & Rieper, O. (2008). Is realist evaluation a realistic approach for complex reforms?. *Evaluation*, 14(3), 271-293.

Peters, K., & Castenmiller, P. (2014). Tijdschrift voor public governance, audit en control 12(2): 16-18.

Peters, K., & Castenmiller, P. (2020). Kaderstellen en controleren door de gemeenteraad: een zware opgave.

Polacheck, T. (2012). Politics and independent scientific advice in RFMO processes: a case study of crossing boundaries. *Marine Policy*, 36(1), 132-141.

Rekenkamer Venlo (2016). *Jaarverslag Rekenkamer Venlo*. Geraadpleegd op 18 juli 2020, van <https://gemeenteraad.venlo.nl/file/261/download>.

Rijksoverheid (n.d.A). *Decentralisatie van overheidstaken naar gemeenten*. Geraadpleegd op 2 augustus 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/decentralisatie-van-overheidstaken-naar-gemeenten>.

Rijksoverheid (n.d. B). *Taken van een gemeente*. Geraadpleegd op 2 augustus 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/taken-gemeente>.

ROB (2001, maart). *De cultuur van dualisering*. Geraadpleegd op 19 april 2020, van <https://www.raadopenbaarbestuur.nl/documenten/publicaties/2001/03/01/de-cultuur-van-dualisering>.

Rossi, P. H., Lipsey, M. W., & Henry, G. T. (2018). *Evaluation: A systematic approach*. Sage publications.

Rothwell, P. M. (2005). External validity of randomised controlled trials: "to whom do the results of this trial apply?". *The Lancet*, 365(9453), 82-93.

Scriven, M. (1991). *Evaluation thesaurus*. Sage.

Seawright, J., & Gerring, J. (2008). Case selection techniques in case study research: A menu of qualitative and quantitative options. *Political research quarterly*, 61(2), 294-308.

Sieben, I., & Linssen, L. (2009). Logistische regressie analyse: een handleiding. Geraadpleegd via www.ru.nl/publish/pages/525898/logistischeregressie.pdf.

Stame, N. (2013). A European evaluation theory tree. *Evaluation roots—A wider perspective of theorists' views and influences*, 355-370.

Stern, E. (2006). Contextual Challenges for Evaluation Practice.

- Stoltzfus, J. C. (2011). Logistic regression: a brief primer. *Academic Emergency Medicine*, 18(10), 1099-1104.
- Stufflebeam, D. (2001). Evaluation models. *New directions for evaluation*, 2001(89), 7-98.
- Stufflebeam, D. L., & Coryn, C. L. (2014). *Evaluation theory, models, and applications* (Vol. 50). John Wiley & Sons.
- Swaen, B. (2014a). *Hoe beoordeel je de kwaliteit van een scriptieonderzoek?* Geraadpleegd op 20 juli 2020, van <https://deafstudeerconsultant.nl/afstudeertips/onderzoeksmethoden/casestudie-onderzoek/>.
- Swaen, B. (2014b). *Wat is interne validiteit?* Geraadpleegd op 12 september 2020, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/interne-validiteit/>.
- Swaen, B. (2014c). *Wat is externe validiteit?* Geraadpleegd op 12 september 2020, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/externe-validiteit/>.
- Tubbing, L. (n.d.). *Casestudie onderzoek: Voor- en nadelen, ontwerp en proces*. Geraadpleegd op 15 juli 2020, van <https://deafstudeerconsultant.nl/afstudeertips/onderzoeksmethoden/casestudie-onderzoek/>.
- Vedung, E. (1997). *Evaluación de políticas públicas y programas*. Inersso.
- Vedung, E. (2006). Evaluation research. *Handbook of public policy*, 397-416.
- Vedung, E. (2010). Four waves of evaluation diffusion. *Evaluation*, 16(3), 263-277.
- Vennix, J. A. M. (2011). *Theorie en praktijk van empirisch onderzoek*. Pearson/Custom Publishing.
- Verordening gemeente Eindhoven (2019). *Verordening op de auditcommissie gemeente Eindhoven 2020*. Geraadpleegd op 17 september 2020, van : <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/gmb-2019-320203.pdf>
- Verordening Middelburg (2015). *Verordening Auditcommissie Middelburg 2015*. Geraadpleegd op 12 oktober, van http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmlloutput/Historie/Middelburg/368542/368542_1.html.
- Verschuren, P., & Doorewaard, H. (2007). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Geraadpleegd op 17 juli 2020, van http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:TifFf5GgYCCJ:scholar.google.com/&hl=nl&as_sdt=0,5&inst=4701840609672088137&scioq=Verschuren+%26+Doorewaard,+2007.
- VNG (2019). *VNG-position paper over Lokale Rekenkamer*. Geraadpleegd op 14 april 2020, van <https://vng-nl.ru.idm.oclc.org/nieuws/vng-position-paper-over-lokale-rekenkamer>.
- Wester, F. P. J. (2006). *Inhoudsanalyse: theorie en praktijk*. Alphen a/d Rijn: Kluwer.
- Wet Dualisering Gemeentebestuur. (2001, 31 mei). Geraadpleegd van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-27751-3.html>.
- Winter, H. (2014). Evaluatie van overheidsbeleid. In A. Hoogerwerf, & M. Herweijer (Eds.), *Overheidsbeleid: Een inleiding in de beleidswetenschap* (9 ed., pp. 151-167). (Serie

maatschappijbeelden). Kluwer. Wollman, H. (2003). Public Sector Reforms and Evaluation: Patterns and Trends Leading localities 213.

Yin, R. K. (2013). Validity and generalization in future case study evaluations. *Evaluation*, 19(3), 321-332.

Youker, B. W., & Ingraham, A. (2014). Goal-free evaluation: An orientation for foundations' evaluations. *The Foundation Review*, 5(4), 7.

7. Bijlagen

I. Outliers in het logistische regressie modellen

Outliers op 2 punten (1 ^e model)	Outliers op 3 punten (1 ^e model)	Outliers op 4 punten (1 ^e model)	nieuwe outliers 2e model (2 punten)
Case 21	Case 95	Case 45	Case 6
	Case 115	Case 54	Case 87
	Case 171	Case 144	Case 105
	Case 171	Case 157	Case 144
	Case 294	Case 166	Case 285
	Case 299	Case 196	
		Case 252	
		Case 257	

Tabel 12: cases die als outliers worden gekenmerkt in het eerste regressie model

II. Meegenomen rekenkameronderzoeken

Welke rekenkamer: welk document is er gebuikt (publicatie jaar):

- Aa & Hulze: *Resultaten van het dereguleringsprogramma van Aa en Hunze* (2017)
- Aalsmeer: Subsidiebeleid gemeente Aalsmeer (2017)
- Aalten; Samenwerken aan arbeidsintegratie (2018)
- Achtkarspelen: Klare wijn schenken (2017)
- Albrandswaard: Duurzaamheidsbenchmark Albrandswaard Rekenkameronderzoek (2018)
- Alkmaar; Het beste van stad en land? (2017)
- Almelo: Grip op afval: Evaluatie van de uitvoering van het afvalbeleid door Twente Milieu (2017)
- Almere: Lessen beheer en onderhoud openbare ruimte Almere (2017)
- Alphen aan den Rijn: Bouwen aan een betere woningmarkt (2019)
- Alphen-Chaam: Dienstverlening gemeente Alphen-Chaam (2019)
- Altena: Armoedebelid (2018)
- Ameland: Onderzoek naar de inrichting en uitvoering van de Waddentoets (2018)
- Amersfoort: Effectiviteit integratiebeleid gemeente Amersfoort (2017)
- Amstelveen: Grip op Samenwerking (2017)
- Amsterdam: Inhuur met beleid (2017)
- Apeldoorn: Verkenning energietransitie Apeldoorn (2018)
- Appingedam: Interne Beheersing van financiën en fiscaliteit in DAL (2017)
- Arnhem: Oranje is het nieuwe groen (2017)
- Assen: Verkennend onderzoek naar de instrumenten voor monitoring en beheersmaatregelen om de besteding van zorgelden en de kwaliteit van zorg te meten in de gemeente Assen (2019)
- Baarle-Nassau: Dienstverlening (2019)
- Baarn: Doeltreffendheid uitvoering participatiewet door BBS (2018)
- Barendrecht: Riolerings uit beeld (2018)
- Barneveld: Onderzoek naar het risicomanagement in het sociale domein (2018)
- Beek: Sturing in samenwerking (2017)

- Beemster: Onderzoek naar integrale schuldhulpverlening (2017)
- Beesel: Armoede in Beesel (2019)
- Berg en Dal: Het fietspad door de spoorkuil (2017)
- Bergeijk: Rapport Uitvoering Participatiebeleid (2019)
- Bergen (L): Onderzoek sturing grote projecten (2018)
- Bergen (NH): Burgerparticipatie in Bergen, uitgeest, Castricum en Heiloo (2018)
- Bergen op Zoom: Lokaal gezondheidsbeleid Bergen op Zoom (2017)
- Berkelland: Zicht op de jeugdhulp in Berkelland (2019)
- Bernheze: Onderzoeksrapportage Woningbouwbeleid Gemeente Bernheze (2019)
- Best: Van intenties naar een beperkt aantal uitvoeringsgerichte acties (2018)
- Beuningen: digitaal informatiebeheer gemeente Beuningen (2019)
- Beverwijk: Onderzoek naar burgerparticipatie in Beverwijk (2018)
- Blaricum: Toegang onder de loep (2019)
- Bloemendaal: Communicatiebeleid gemeente Bloemendaal (2018)
- Bodegraven-Reeuwijk: Omgevingswetonderzoek (2018)
- Borger-Odoorn: Duurzaam Borger-Odoorn (2017)
- Borne: Armoedebeleid gemeente Borne (2017)
- Boxmeer: Nabeschouwing over het project Hansa (2017)
- Boxtel: Loket wegwijs, Sociaal Team en Basisteam Jeugd en Gezin (2017)
- Breda: Het Bredse klimaatbeleid evaluatie (2019)
- Brielle: Burger- en overheidsparticipatie in Brielle (2017)
- Brummen: Rekenkamerrapport over schuldhulpverlening (2018)
- Brunssum: Het dossier Palmen (2018)
- Bunnik: Rekenkameronderzoek digitale veiligheid Bunnik (2018)
- Bunschoten: Rekenkameronderzoek BBS aan Raad (2018)
- Buren: Onderzoek Rekenkamercommissie gemeente Buren naar de inkoopfunctie van de gemeente Buren (2018)
- Capelle aan den IJssel: Niet zonder schuld (2019)
- Castricum: Groen- en Bomenbeleid gemeente Castricum (2017)
- Coevorden: Digitale dienstverlening. De ervaring van burgers onderzocht (2017)
- Cranendonck: A2-samenwerking..... En route (2017)
- Cuijk: Rapport Grijs en groen is best te doen (2017)
- Culemborg: Rapport onderzoek naar regionale samenwerking (2019)
- Dalfsen: Handhaving en evenementen (2018)
- De Bilt: Armchair auditing (2018)
- De Fryske Marren: Financiële ondersteuning van reguliere sportbeoefening in De Fryske Marren (2017)
- De Ronde Venen: Doorpakken op de implementatie, transformatie jeugdhulp (2019)
- De Wolden: Rapportage onderzoek communicatie door de gemeente De Wolden (2017)
- Delft: Rapport niet wachten op klachten (2019)
- Delfzijl: Quickscan informatiebeveiliging Dal-gemeenten (2017)
- Den Haag: onderzoekszet aanpak afvalgerelateerde overlast (2019)
- Den Helder: De effecten van de transformatie in de jeugdzorg in Den Helder (2018)
- Deventer: Onderzoek naar Participatiewet (2018)
- Diemen: Re-integratiebeleid (2018)
- Dinkelland: Rekenkameronderzoek gemeente Losser (2017)
- Doesbrug: Integraal werken in het sociaal domein Doesburg (2019)
- Doetinchem: Zicht op de jeugdhulp, dat zal de raad een zorg wezen (2018)

- Dongen: Naar begrip van en grip op de uitvoering van de WMO (2019)
- Dordrecht: Een verkenning naar De veranderende rol van de raad (2018)
- Drechterland: Doelmatigheid afvalstoffenheffing in Koggenland, Opmeer, Medemblik, Stede Broec, Enkhuizen en Drechterland (2018)
- Drimmelen: Zicht op de decentralisaties gemeente Drimmelen (2017)
- Duiven: Integraal werken in het sociaal domein Duiven (2019)
- Echt-Susteren: Tevreden? Een onderzoek naar de tevredenheid in de samenwerking tussen de gemeenteraad en het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Echt-Susteren (2019)
- Edam-Volendam: De ervaringen met het subsidiebeleid en de opvolging van aanbevelingen (2019)
- Ede: Niet kiezen is ook een keuze (2018)
- Eemnes: Externe inhuur BEL combinatie en BEL-gemeente (2017)
- Eersel: onderzoek WMO Individuele begeleiding en groepsbegeleiding (2019)
- Eijsden-Margraten: Onderzoeksrapport stimuleringsmaatregelen in gemeente Gulpen-Wittem (2017)
- Eindhoven: Werk aan de winkel (2019)
- Elburg: Rekenkameronderzoek toeristisch beleid (2019)
- Emmen: Toezicht met gezond verstand GGD (2017)
- Enkhuizen: Opvolging RKC-onderzoeken in de gemeenten Stede Broec - Enkhuizen-drechterland periode 2016-2017 (2019)
- Enschede: Duurzaam in bedrijf? Verduurzaming van bedrijventerrein in Enschede (2018)
- Epe: Zelf doen of uitbesteden? Onderzoek naar het beleid van de gemeente Epe met betrekking tot zelf doen, uitbesteden inhuren of samenwerken (2019)
- Ermelo: Rekenkameronderzoek Subsidiebeleid gemeente Ermelo (2017)
- Etten-Leur: Databeveiliging gemeente Etten-Leur (2019)
- Geertruidenberg: Onderzoek Afvalinzameling gemeente Geertruidenberg (2019)
- Geldrop-Mierlo: Informatiebeveiliging en privacy gemeente Geldrop-Mierlo (2019)
- Gemert-Bakel: Rekenkameronderzoek Inhuur van handhavers n Gemert-Bakel en Laarbeek (2017)
- Gennep: Het toerismebeleid van de gemeente Gennep geëvalueerd (2018)
- Goeree-Overflakkee: Kansen en risico's sociaal domein (2017)
- Goirle: Rekenkamerrapport Goirle Naar begrip van en grip op de uitvoering van de WMO (2019)
- Gooise Meren: Sturing grote projecten rekenkameronderzoek Gooise Meren (2019)
- Gorinchem: Over de toekomst van de digitale archieffunctie in Gorinchem (2017)
- Gouda: Omgevingswetonderzoek Gouda (2018)
- Grave: Evaluatie project snippergroen gemeente Grave (2017)
- Groningen: Subsidiëren onder controle: Onderzoek proces subsidieverlening gemeente Groningen (2017)
- Gulpen-Wittem: Transformatie Jeugdhulp in de gemeente Gulpen-Wittem (2019)
- Haaksbergen: De ladder beklommen (2018)
- Haarlem: Project Waarderhaven- Publiek leergeld (2017)
- Haarlemmermeer: Ruimte voor verbetering (2017)
- Halderberge: Rekenkameronderzoek inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeente Halderberge (2018)
- Hardenberg: Informatievoorziening Jeugdhulp (2019)
- Harlingen: Evaluatie toeristisch beleid gemeente Harlingen (2018)

- Heemskerk: Werk in uitvoering, onderzoek naar effectiviteit van het re-integratiebeleid onderdeel van de participatiewet door de gemeente Heemskerk (2018)
- Heemstede: Rekenkameronderzoek gemeente Heemstede: Inzicht in de ontwikkeling van bedrijfsvoeringstaken van gemeente Heemstede door samenwerking met gemeente Bloemendaal (2017)
- Heerde: Toegang zorg en sociale draagkracht (2018)
- Heerenveen: Subsidiebeleid gemeente Heerenveen (2019)
- Heerhugowaard: Analyse opkomstbevordering en analyse betrokkenheidsprofiel Heerhugowaard (2018)
- Heerlen: Onderzoek digitale veiligheid Heerlen (2017)
- Heiloo: Grondexploitatie BUCH-gemeenten (2017)
- Hellendoorn: Onderzoek burger- en overheidsparticipatie Gemeente Hellendoorn (2018)
- Hellevoetsluis: privacy en informatieveiligheid sociaal domein (2018)
- Hendrik-Ido-Ambacht: Onderzoek inkoop- en aanbestedingsbeleid ten aanzien van inhuur derden (2019)
- Hengelo: Rekenkameronderzoek: Rapportage Sociaal Domein (2018)
- 's Hertogenbosch: Onderzoek burgerinitiatieven gemeente 's-Hertogenbosch (2019)
- Heumen: De kwetsbare status van het ouderenbeleid (2018)
- Heusden: Rekenkameronderzoek Zwembad Het Run (2019)
- Hillegom: Onderzoeksrapport Help een burger (2018)
- Hilversum: Grip op samenwerking. Onderzoek van de rekenkamer Hilversum naar Grip van de gemeente Hilversum op samenwerkingsverbanden (2018)
- Hof van Twente: Toegang tot WMO- en Jeugdhulp (2018)
- Hollands Kroon: Onderzoek "Partners in Beheer" (2019)
- Hoogeveen: Schuldhulpverlening in beeld rekenkamercommissie Hoogeveen (2018)
- Hoorn: ICT-beleid (2017)
- Horst aan de Maas: Onderzoek maatschappelijk vastgoed (2017)
- Houten: Integratie van statushouders in de gemeente Houten (2019)
- Huizen: Samen bouwen aan Huizen (2019)
- Hulst: Grensoverschrijdend of grensverleggend (2018)
- IJsselstein: Rapportage huishoudelijke ondersteuning (2018)
- Kampen: Uitvoering participatiewet voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (2018)
- Kapelle: Onderzoek naar subsidies (2019)
- Katwijk: Onderzoeksrapport Social return in Katwijk (2018)
- Kerkrade: Grip op verbonden partijen (2017)
- Koggenland: Doelmatigheid afvalstoffenheffing in Koggenland, Opmeer, Medemblik, Stede Broec, Enkhuizen en Drechterland (2018)
- Krimpen aan de IJssel: Bijstand op afstand. Onderzoek naar uitvoering Participatiewet (2019)
- Krimpenerwaard: De beste stuurlied stellen kaders, sturen in risicovolle projecten (2018)
- Laarbeek: Duurzaam Laarbeek, Onderzoek naar de sturing en controle door de gemeenteraad (2019)
- Landsmeer: Onderzoek Bestuurlijke toekomst Landsmeer (2017)
- Langedijk: Onderzoek decentralisering sociale domein (2017)
- Lansingerland: Scheidend vermogen, onderzoek naar afvalheffingen en afvalbeleid (2018)
- Laren: Informatieproces van de raad in besluitvormingsprocessen casus Laten: Hart van Laren (2019)
- Leeuwarden: Rekenkamer Leeuwarden, Wachttijden in de jeugdhulp (2019)

- Leiden: Toegang tot jeugdzorg (2018)
- Leiderdorp: Signalen vertalen (2019)
- Leidschendam-Voorburg: Toegang tot voorzieningen in de WMO (2019)
- Lelystad: Regie in Uitvoering (2019)
- Leudal: Maatschappelijke kosten-baten analyse bij meerjarige projecten in de gemeente Leudal (2017)
- Leusden: Risicomanagement sociaal domein in de gemeente Leusden (2019)
- Lingewaard: Vastgoed op Orde? (2018)
- Lisse: Onderzoek Mantelzorgbeleid Inzicht in het beleid en ervaringen van mantelzorgers (2018)
- Loon op Zand: "Lessen voor projectmatig werken" uit quickscan Dongen en Loon op Zand en onderzoek Goirle (2018)
- Loppersum: Informatiebeveiliging DAL-gemeenten (2017)
- Maasdriel: Beveiliging van informatie (2018)
- Maasgouw: Lef tonen met burgers (2018)
- Maassluis: Onderzoek decentralisatie jeugdhulp gemeente Maassluis (2018)
- Maastricht: De afstemming tussen jeugdzorg en onderwijs (2019)
- Medemblik: Doeltreffendheid en doelmatigheid Duurzaamheidsbeleid eigen bedrijfsvoering. De voorbeeldrol van de gemeente (2017)
- Meerssen: Onderzoek rapportage Uitbestedingstraject administratie Wmo en Jeugd in Meerssen (2019)
- Meierijstad: Over de toegang tot het sociaal domein in de gemeente Meierijstad (2018)
- Meppel: Het beleid voor wegenonderhoud in de gemeente Meppel (2018)
- Middelburg: Helpt het subsidiebeleid om doelen te bereiken? (2019)
- Midden-Delfland: Privacy van inwoners- een nulmeting (2019)
- Midden-Drenthe: Rapportage Jeugdhulp (2019)
- Midden-Groningen: Dienstverlening beoordeeld. Een onderzoek naar de kwaliteit van dienstverlening van de gemeente Midden-Groningen (2019)
- Moerdijk: Armoedebelief gemeente Moerdijk (2017)
- Montferland: Samen Werken, Voor de inwoners van Montferland. Wie draait vanuit welke rol waar aan? (2019)
- Montfoort: Rekenkameronderzoek naar de realisatie van (sport) voorzieningen in de gemeente Montfoort (2018) *(zie bijzondere omstandigheid hieronder)*
- Neder-Betuwe: "Hoort u mij? Onderzoek naar contacten burgers met Avri en Omgevingsdienst Rivierenland (2018)
- Nederweert: Onderzoek naar beëindiging Fusie Rissen en Westrom (2018)
- Nieuwegein: Rekenkameronderzoek duurzaamheidsbeleid gemeente Nieuwegein (2017)
- Nieuwkoop: Op reis naar een duurzaam Nieuwkoop. Een onderzoek naar de klimaat- en energietransitie van de gemeente Nieuwkoop (2018)
- Nijkerk: Sportaccommodaties in Nijkerk (2017)
- Nijmegen: Toegang tot de WMO, Rekenkameronderzoek vanuit cliëntperspectief (2019)
- Nissewaard: Mensen in beeld. Kansen en risico's in het sociaal domein (2017)
- Noordoostpolder: Uitvoering van de jeugdzorg in Noordoostpolder (2019)
- Nunspeet: Rekenkameronderzoek toeristisch beleid Nunspeet (2019)
- Oegstgeest: De burger neemt het initiatief (2018)
- Oirschot: Rapportage Onderzoek WMO gemeente Oirschot (2019)
- Oisterwijk: Oisterwijk weet raad met burgerinitiatieven (2017)
- Oldambt: Nota van bevindingen. Onderzoek naar Plan Poststraat Scheemda (2017)

- Oldebroek: Rekenkameronderzoek Projectbeheersing (2017)
- Oldenzaal: Rapport rekenkameronderzoek Veiligheidsregio Twente (2019)
- Olst-Wijhe: Sturing op doelbereik Jeugd en WMO (2018)
- Ommen: Onderzoek Handhaving Ommen (2017)
- Oost-Gelre: Gronduitgifte Oost-Gelre (2017)
- Oosterhout: Lokaal sport- en gezondheidsbeleid gemeente Oosterhout (2018)
- Ooststellingwerf: Armoedebeleid (2017)
- Oostzaan: Doorwerking van het rekenkameronderzoek meerjarenbegroting (2019)
- Opmeer: Doeltreffendheid samenwerking jeugdhulp (2019)
- Opsterland: Subsidies cultuurpromotie (2018)
- Oss: What's in it for Oss? (2018)
- Overbetuwe: Burgerpeiling Waar staat Overbetuwe (2018)
- Papendrecht: Onderzoek toezicht en handhaving in Papendrecht (2017)
- Peel en Maas: Onderzoek pilot Hulp bij huishouden (2017)
- Pijnacker-Nootdorp: Privacy beleid (2018)
- Purmerend: Onderzoek naar de stadsverwarming Purmerend (2018)
- Putten: Onderzoek naar de maatschappelijke begeleiding van statushouders in Putten (2018)
- Raalte: visie op externe inhuur (2018)
- Renkum: ICT Governance (2017)
- Renswoude: eindrapportage rekenkameronderzoek minimabeleid in de gemeente Renswoude (2018)
- Reusel-De Mierden; Informatiebeveiliging en privacy gemeenten Eersel, Oirschot en Reusel-De Mierden (2019)
- Rheden: evaluatie armoede- en minimabeleid gemeente Rheden (2017)
- Rhenen: rekenkameronderzoek effectiviteit re-integratietrajecten (2017)
- Ridderkerk: Invoering en uitvoering van de participatiewet in Ridderkerk (2019)
- Rijssen-Holten: Privacy en informatieveiligheid in het sociale domein (2017)
- Rijswijk: Rekenkameronderzoek informatiebeleid en informatievoorziening gemeente Rijswijk (2018)
- Roerdalen: Roerdalen roert zich (2018)
- Roermond: Onderzoek proces Jaarstukken 2017 gemeente Roermond (2018)
- Roosendaal: Onderzoek onderhoud en beheer openbare ruimte gemeente Roosendaal (2017)
- Rotterdam: Werk aan de winkel (2019)
- Rucphen: Gemeentelijke basisvoorziening (2019)
- Schagen: Rekenkameronderzoek naar "toezicht en Handhaving" (2019)
- Scherpenzeel: Risicomanagement sociaal domein in de gemeente Scherpenzeel (2018)
- Schiedam: Woningbouwbeleid Schiedam (2018)
- Schiermonnikoog: Invloed gemeenten op veerdiensten (2019)
- Schouwen Duiveland: Evaluatie verzelfstandiging Stadhuis museum Zierikzee (2019)
- Simpelveld: Verbonden partijen: "Grip op samenwerking" (2017)
- Sint Anthonis: Grijs en Groen is best te doen (2017)
- Sint Michielsgestel: Evaluatie van de WMO (2018)
- Sittard-Geleen: Fusie en oprichting cultuurbedrijf De Domijnen (2018)
- Smallerland: onderhoud openbare ruimte (2018)
- Soest: Onderzoek gemeentelijke duurzaamheidsbeleid Soest (2018)
- Someren: Vergunningverlening, toezicht en handhaving (2017)
- Staphorst: Informatiebeveiliging redelijk tot goed op orde (2019)

- Stede Broec: Doelmatigheid afvalstoffenheffing in Koggenland, Opmeer, Medemblik, Stede Broec, Enkhuizen en Drechterland (2018)
- Steenwijkerland: onderzoek informatiebeveiliging gemeente Steenwijkerland (2019)
- Stein: Onderzoeksrapportage Structuur en Werkwijze Majeure projecten gemeente Stein (2018)
- Stichtse Vecht: Externe inhuur bij de gemeente Stichtse Vecht (2018)
- Súdwest-Fryslân: Schuldhulpverlening in de gemeente Súdwest-Fryslân (2017)
- Terneuzen: Bestemming in beeld (2018)
- Terschelling: Invloed gemeenten op veerdiensten (2019)
- Texel: Rapport Rekenkamercommissie 'Besluitvorming kostenverdeelsleutel Veiligheidsregio Noord-Holland Noord' (2017)
- Teylingen: Onderzoek naar projectbeheersing door de gemeente Teylingen (2017)
- Tholen: Onderzoek naar de rechtmatigheid en doelmatigheid van grondaankopen in de periode 2007-2017 (2018)
- Tiel: Rekenkameronderzoek subsidiebeleid gemeente Tiel (2017)
- Tilburg: Rekenkameronderzoek Citymarketing Tilburg (2018)
- Tynaarlo: Toezicht met gezond verstand (2018)
- Tytsjerksteradiel: Rekenkameronderzoek naar informatiebeveiliging en privacy Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel (2019)
- Uitgeest: Burgerparticipatie in Bergen, uitgeest, Castricum en Heiloo (2018)
- Uithoorn: Uitvoering participatiewet gemeente Uithoorn (2019)
- Urk: Rekenkameronderzoek ICT Gemeente Urk (2019)
- Utrecht: Werken aan perspectief (2019)
- Utrechtse Heuvelrug: Privacy in het sociaal domein (2017)
- Valkenswaard: A2-samenwerking..... En route (2017)
- Veendam: onderzoek naar de informatiewaarde van de jaarstukken van de gemeente Veendam (2019)
- Veenendaal: Onderzoek naar de totstandkoming van het Integraal veiligheidsplan 2019-2022 (2018)
- Veere: Inkoop- en aanbestedingsbeleid Veere (2019)
- Veldhoven: De Veldhovense raad als volksvertegenwoordiger (2018)
- Velsen: Burger- en overheidsparticipatie in Velsen (2017)
- Venlo: Onderzoek Evaluatie 3D Venlo (2018)
- Venray: Gebiedsgericht werken in Venray (2018)
- Vlaardingen: Vlaardingen veiliger (2018)
- Vlieland: Onderzoek naar de inrichting en uitvoering van de Waddentoets (2018)
- Vlissingen: parkeren in Vlissingen (2017)
- Voerendaal: Onderzoek rekenkamercommissie inkoop basishulp Jeugd (2018)
- Voorschoten: Begroting op orde (2017)
- Voorst: Hoe draait de dagbesteding (2017)
- Waadhoeke: Onderzoek planning en control producties (2019)
- Waalre: De raad van Waalre in zijn volksvertegenwoordigende rol (2019)
- Waalwijk: Onderzoek naar de inzichtelijkheid van de Programmabegroting (2018)
- Waddinxveen; Veiligheidsbeleid Groene Hart Rekenkamer Gemeente Waddinxveen (2019)
- Wageningen: Inhuur van externen Wageningen (2019)
- Wassenaar: Toegang tot voorzieningen in de WMO (2019)
- Waterland: Van verschil kan je leren (2017)
- Weert: uitbesteding buitendienst (2019)

- Weesp: Route boekje Bloemendalerpolder. Hoe de gemeenteraad de ontwikkeling in de Bloemendalerpolder nog kan beïnvloeden (2018)
- West Betuwe (voormalig Geldermalsen): Onderzoek projectmatig werken (2017)
- West Maas en Waal: Grip krijgen op veilig thuis (2018)
- Westervoort: Integraal werken in sociaal domein Westervoort (2019)
- Westland: Rekenkameronderzoek naar het economische beleid in Westland (2018)
- Weststellingwerf: Armoedebelief rekenkameronderzoek naar de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van het armoedebelief in de gemeente Weststellingwerf (2017)
- Westvoorne: Burger- en overheidsparticipatie in Westvoorne (2017)
- Wierden: Rolinvulling & inzet en werking raadsinstrumenten (2018)
- Wijchen: Vanuit de bijstand naar werk (2019)
- Wijdmeren: Onderzoeksrapport Gespot: Dienstverlening gemeente Wijdmeren (2017)
- Wijk bij Duurstede: Onderzoek inhuur externen (2019)
- Winterswijk: Inspelen op de digitale revolutie in gemeente Winterswijk (2017)
- Woensdrecht: Decentralisatie jeugdzorg (2017)
- Woerden; Jeugdhulp, reden tot zorg? (2017)
- Wormerland; Risicomanagement Oostzaan en Wormerland (2018)
- Woudenberg: Inkomsten en risico's in Woudenberg (2018)
- Zaanstad: Beheersing grote projecten; cultuurcluster (2018)
- Zaltbommel: Privacybeleid in het Sociaal domein in de gemeente Zaltbommel (2019)
- Zandvoort: Jeugdzorg. Onderzoek Rekenkamer Zandvoort (2018)
- Zeewolde: rekenkameronderzoek digitale veiligheid Zeewolde (2019)
- Zeist: Slim luisteren naar klanten (2019)
- Zevenaar: onderzoek Rekenkamercommissie Zevenaar; De verzelfstandiging van een sportbedrijf (2019)
- Zoetermeer: Onderzoek naar het armoedebelief gemeente Zoetermeer (2017)
- Zuidplas: Veiligheidsbeleid Groene Hart Rekenkamer Gemeente Zuidplas (2019)
- Zundert: Een onderzoek naar de toekomst van de Zundertse sportaccomodaties (2017)
- Zutphen: Taken op Afstand Dichtbij (2018)
- Zwartewaterland: Economische ontwikkeling Zwartewaterland (2017)
- Zwijndrecht: subsidiebeleid (2017)
- Zwolle: risicomanagement in de gemeente Zwolle (2019)

III. Toegepaste gemeentelijke verordeningen

- Gemeente Aa en Hunze:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Aa%20en%20Hunze/13558/13558_2.html.
- Gemeente Aalsmeer:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Aalsmeer/CVDR329718.html>.
- Gemeente Aalten:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Aalten/270532/270532_1.html.
- Gemeente Achtkarspelen: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:kr-RJpjUx0J:https://www.achtkarspelen.nl/document.php%3Fm%3D61%26fileid%3D68068%26f%3Dd522e1eaae6ba686536853641f77c665%26attachment%3D1%26c%3D36229+&cd=2&hl=nl&ct=clnk&gl=nl>.

- Gemeente Albrandswaard: <https://zoek.officiëlebekendmakingen.nl/gmb-2020-268880.html>.
- Gemeente Alkmaar: https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Alkmaar/424831/CVDR424831_2.html.
- Gemeente Almelo: <http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Almelo/CVDR625266.html>.
- Gemeente Almere: <https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Almere/CVDR17482.html>.
- Gemeente Alphen aan den Rijn: https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Alphen%20aan%20den%20Rijn/339080/339080_1.html.
- Gemeente Alphen-Chaam: https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Alphen-Chaam/15957/15957_1.html.
- Gemeente Altena: http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Altena/CVDR620188/CVDR620188_1.html.
- Gemeente Ameland: http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/ameland/50021/50021_1.html.
- Gemeente Amersfoort: <https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Amersfoort/CVDR331523.html>.
- Gemeente Amstelveen: https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Amstelveen/470950/470950_1.html.
- Gemeente Amsterdam: <https://www.rekenkamer.amsterdam.nl/documenten/reglement-van-orde/>.
- Gemeente Apeldoorn: https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Apeldoorn/CVDR41029/CVDR41029_1.html.
- Gemeente Appingedam: <http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Appingedam/CVDR50363.html>.
- Gemeente Arnhem: https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Arnhem/417424/417424_1.html.
- Gemeente Assen: https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Assen/24666/24666_2.html.
- Gemeente Baarle-Nassau: https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Baarle-Nassau/14853/14853_1.html.
- Gemeente Baarn: https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Baarn/487533/487533_1.html.
- Gemeente Barendrecht: <http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Barendrecht/CVDR618761.html>.

- Gemeente Barneveld:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Barneveld/74386/74386_1.html.
- Gemeente Beek:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Beek/61286/61286_1.html.
- Gemeente Beemster:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Beemster/CVDR610107.html>.
- Gemeente Beesel:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Beesel/CVDR406123.html>.
- Gemeente Berg en Dal:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Berg%20en%20Dal/CVDR362740.html>.
- Gemeente Bergeijk:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Bergeijk/CVDR93579/CVDR93579_3.html.
- Gemeente Bergen (L):
[https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Bergen%20\(L\)/CVD R402667.html](https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Bergen%20(L)/CVD R402667.html).
- Gemeente Bergen NH:
[http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Bergen%20\(NH\)/CVD R613402.html](http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Bergen%20(NH)/CVD R613402.html).
- Gemeente Bergen op Zoom:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Bergen%20op%20Z oom/CVDR602461.html>.
- Gemeente Berkelland:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Berkelland/484273/484273_1.html.
- Gemeente Bernheze:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Bernheze/379067/C VDR379067_2.html.
- Gemeente Best:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Best/306812/30681 2_1.html.
- Gemeente Beuningen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Beuningen/CVDR22 7638.html>.
- Gemeente Beverwijk:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Beverwijk/CVDR397 85.html>.
- Gemeente Blaricum;
https://www.blaricum.nl/Bestuur/Gemeenteraad/Rekenkamer/Verordening_Rekenkamercom missie_Blaricum.
- Gemeente Bloemendaal:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Bloemendaal/CVDR40 0982.html>.
- Gemeente Bodegraven-Reeuwijk:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Bodegraven- Reeuwijk/428005.html>.

- Gemeente Borger-Odoorn:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Borger-Odoorn/CVDR613823.html>.
- Gemeente Borne:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Borne/620941/CVDR620941_3.html.
- Gemeente Boxmeer;
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Boxmeer/CVDR313361.html>.
- Gemeente Boxtel:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Boxtel/CVDR333153.html>.
- Gemeente Breda:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Breda/CVDR122484.html>.
- Gemeente Brielle:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Brielle/CVDR233753.html>.
- Gemeente Brummen:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Brummen/70862.html>.
- Gemeente Brunssum:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Brunssum/CVDR305515.html>.
- Gemeente Bunschoten:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Bunschoten/59764/59764_1.html.
- Gemeente Buren:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Buren/CVDR84533.html>.
- Gemeente Capelle aan den IJssel: <https://rekenkamer.rotterdam.nl/wp-content/uploads/2019/07/2016-verordening-rekenkamer-Capelle-aan-den-IJssel.pdf>.
- Gemeente Castricum:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Castricum/CVDR385282.html>.
- Gemeente Cranendonck:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Cranendonck/CVDR490992.html>.
- Gemeente Cuijk:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Boxmeer/CVDR313361.html>.
- Gemeente Culemborg:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Culemborg/CVDR628356.html>.
- Gemeente Dalfsen:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Dalfsen/301413/301413_1.html.
- Gemeente De Bilt:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/De%20Bilt/27229/CVDR27229_1.html.

- Gemeente De Fryske Marren:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/De%20Fryske%20Marren/CVDR641861.html>.
- Gemeente De Ronde Venen:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/De%20Ronde%20Venen/CVDR625530.html>.
- Gemeente De Wolden:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/De%20Wolden/50411/50411_2.html.
- Gemeente Delft:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Delft/609718/CVDR609718_1.html.
- Gemeente Delfzijl;
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Delfzijl/CVDR39358.html>.
- Gemeente Den Haag: <https://www.denhaag.nl/nl/bestuur-en-organisatie/beleid-en-regelgeving/regelgeving-zoeken/verordening-op-de-rekenkamer-1.htm>.
- Gemeente Den Helder:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Den%20Helder/334134/334134_1.html.
- Gemeente Deventer:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Deventer/CVDR601713.html>.
- Gemeente Diemen:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Diemen/45905/45905_3.html.
- Gemeente Dinkelland;
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Dinkelland/628490/CVDR628490_1.html.
- Gemeente Doesburg:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Doesburg/CVDR469484.html>.
- Gemeente Doetinchem:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Doetinchem/CVDR402838.html>.
- Gemeente Dongen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Dongen/CVDR152019.html>.
- Gemeente Dordrecht:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Dordrecht/102486/102486_1.html.
- Gemeente Drechterland:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Drechterland/CVDR398948.html>.
- Gemeente Drimmelen:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Drimmelen/417641/417641_1.html.
- Gemeente Druten:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Druten/CVDR165502.html>.

- Gemeente Duiven;
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Duiven/CVDR8667.html>.
- Gemeente Echt-Susteren:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Echt-Susteren/378258/378258_1.html.
- Gemeente Edam-Volendam:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Edam-Volendam/CVDR391550/CVDR391550_1.html.
- Gemeente Ede:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/PDFoutput/Actueel/Ede/CVDR301560.pdf>.
- Gemeente Eemnes:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Eemnes/CVDR645726.html>.
- Gemeente Eersel:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Eersel/265641/CVDR265641_1.html.
- Gemeente Eijsden-Margraten:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Eijsden-Margraten/106163/106163_1.html.
- Gemeente Eindhoven: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/gmb-2019-320203.pdf>.
- Gemeente Elburg:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Elburg/CVDR179631.html>.
- Gemeente Emmen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Emmen/CVDR363312.html>.
- Gemeente Enkhuisen:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Enkhuisen/CVDR603445.html>.
- Gemeente Enschede:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Enschede/CVDR603298.html>.
- Gemeente Epe:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Epe/17960/17960_1.html.
- Gemeente Ermelo:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Ermelo/CVDR380881.html>.
- Gemeente Etten-Leur: <https://www.officielebekendmakingen.nl/gmb-2017-160641.pdf>.
- Gemeente Geertruidenberg:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Geertruidenberg/CVDR280592.html>.
- Gemeente Geldrop-Mierlo;
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Geldrop-Mierlo/CVDR75576.html>.
- Gemeente Gemert-Bakel:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Gemert-Bakel/79670/79670_1.html.

- Gemeente Gennep:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Gennep/CVDR354359.html>.
- Gemeente Goeree-Overflakkee:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Goeree-Overflakkee/326799/326799_1.html.
- Gemeente Goirle:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Goirle/CVDR127939.html>.
- Gemeente Gooise Meren:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Gooise%20Meren/CVDR411434.html>.
- Gemeente Gorinchem;
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Gorinchem/416791/CVDR416791_1.html.
- Gemeente Gouda:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Gouda/CVDR338183.html>
- Gemeente Grave:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Grave/CVDR404150/CVDR404150_2.html.
- Gemeente Groningen: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/gmb-2019-171358.pdf>.
- Gemeente Gulpen-Wittem;
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Gulpen-Wittem/194146/CVDR194146_1.html.
- Gemeente Haaksbergen:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Haaksbergen/626168/CVDR626168_1.html.
- Gemeente Haarlem:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Haarlem/CVDR606952/CVDR606952_1.html.
- Gemeente Haarlemmermeer:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Haarlemmermeer/CVDR14440.html>.
- Gemeente Halderberge:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Halderberge/421504/CVDR421504_1.html.
- Gemeente Hardenberg:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Hardenberg/CVDR26330.html>.
- Gemeente Harderwijk:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Ermelo/CVDR380881.html>.
- Gemeente Harlingen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Harlingen/CVDR113051.html>.
- Gemeente Heemskerk:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Heemskerk/472191/CVDR472191_1.html.
- Gemeente Heemstede:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Heemstede/CVDR30103.html>.

- Gemeente Heerde:
https://www.heerde.nl/Bestuur_en_organisatie/Beleid_en_regelgeving/Verordeningen/AZ/Verordening_op_de_rekenkamercommissie.
- Gemeente Heerenveen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Heerenveen/CVDR368079.html>.
- Gemeente Heerhugowaard:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Heerhugowaard/CVDR341037.html>.
- Gemeente Heerlen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Heerlen/CVDR379301.html>.
- Gemeente Heiloo:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Heiloo/CVDR613404.html>.
- Gemeente Hellendoorn:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Hellendoorn/CVDR18531/CVDR18531_1.html.
- Gemeente Hellevoetsluis:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/PDFoutput/Actueel/Hellevoetsluis/CVDR228653.pdf>.
- Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Hendrik-Ido-Ambacht/CVDR424144.html>.
- Gemeente Hengelo:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Hengelo/CVDR21422.html>.
- Gemeente 's-Hertogenbosch:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/'s-Hertogenbosch/CVDR365079.html>.
- Gemeente Heumen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Heumen/CVDR418188.html>.
- Gemeente Heusden:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Heusden/CVDR410959.html>.
- Gemeente Hillegom:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Hillegom/CVDR108454.html>.
- Gemeente Hilversum:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Hilversum/CVDR56178.html>.
- Gemeente Hof van Twente:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/PDFoutput/Historie/Hof%20van%20Twente/6385/CVDR6385_1.pdf.
- Gemeente Hollands Kroon:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Hollands%20Kroon/CVDR617283.html>.
- Gemeente Hoogeveen:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Hoogeveen/2458/CVDR2458_2.html.

- Gemeente Hoorn:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Hoorn/16242/16242_1.html.
- Gemeente Horst aan de Maas:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Horst%20aan%20de%20Maas/133624/133624_1.html.
- Gemeente Houten:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Houten/482049/482049_1.html.
- Gemeente Huizen:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Huizen/35135/35135_3.html.
- Gemeente Hulst:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Hulst/CVDR308918.html>.
- Gemeente IJsselstein:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/IJsselstein/CVDR625161.html>.
- Gemeente Kampen:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Kampen/301005/CVDR301005_1.html.
- Gemeente Kapelle:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Kapelle/CVDR79654.html>.
- Gemeente Katwijk:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Katwijk/CVDR80908.html>.
- Gemeente Kerkrade:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Kerkrade/CVDR603083.html>.
- Gemeente Koggenland:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Koggenland/CVDR450546.html>.
- Gemeente Krimpen aan den IJssel:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Krimpen%20aan%20den%20IJssel/CVDR365785.html>.
- Gemeente Krimpenerwaard:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Krimpenerwaard/CVDR408568.html>.
- Gemeente Laarbeek:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Laarbeek/CVDR270986.html>.
- Gemeente Landsmeer:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Landsmeer/25999/25999_1.html.
- Gemeente Langedijk:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Langedijk/CVDR308734.html>.
- Gemeente Lansingerland:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Lansingerland/50545/50545_1.html.

- Gemeente Laren:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Laren/CVDR117267.html>.
- Gemeente Leeuwarden:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Leeuwarden/622600/CVDR622600_1.html.
- Gemeente Leiden:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Leiden/478682/478682_1.html.
- Gemeente Leiderdorp:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Leiderdorp/CVDR298434.html>.
- Gemeente Leidschendam-Voorburg:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Leidschendam-Voorburg/313751/CVDR313751_2.html.
- Gemeente Lelystad:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Lelystad/CVDR64875.html>.
- Gemeente Leudal:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Leudal/CVDR106583.html>.
- Gemeente Leusden:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Leusden/CVDR301128.html>.
- Gemeente Lingewaard:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Lingewaard/CVDR613069.html>.
- Gemeente Lisse:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Lisse/CVDR621780.html>.
- Gemeente Loon op Zand:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Loon%20op%20Zand/CVDR632196.html>.
- Gemeente Loppersum:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Loppersum/88148/88148_1.html.
- Gemeente Maasdriel:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Maasdriel/332128/CVDR332128_1.html.
- Gemeente Maasgouw:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Maasgouw/CVDR372793.html>.
- Gemeente Maassluis:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Maassluis/122738/122738_1.html.
- Gemeente Maastricht:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Maastricht/CVDR609338.html>.
- Gemeente Medemblik:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Medemblik/CVDR233000.html>.

- Gemeente Meerssen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Meerssen/CVDR136459.html>.
- Gemeente Meierijstad:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Meierijstad/CVDR608067.html>.
- Gemeente Meppel:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Meppel/CVDR449255.html>.
- Gemeente Middelburg:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Middelburg/368542/368542_1.html.
- Gemeente Midden-Delfland;
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Midden-Delfland/CVDR410601.html>.
- Gemeente Midden-Drenthe:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Midden-Drenthe/138933/138933_1.html.
- Gemeente Midden-Groningen:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Midden-Groningen/CVDR607302.html>.
- Gemeente Moerdijk:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Moerdijk/CVDR41752.html>.
- Gemeente Montferland:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Montferland/CVDR629697/CVDR629697_1.html.
- Gemeente Montfoort: <https://www.montfoort.nl/mozard/document/docnr/463663>
- Gemeente Neder-Betuwe:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Neder-Betuwe/CVDR76877.html>.
- Gemeente Nederweert:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Nederweert/CVDR180158.html>.
- Gemeente Nieuwegein;
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Nieuwegein/CVDR64427.html>.
- Gemeente Nieuwkoop:
https://www.nieuwkoop.nl/gemeenteraad/rekenkamer_41611/item/verordening-rekenkamer-nieuwkoop_65685.html.
- Gemeente Nijkerk:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Nijkerk/355515/355515_1.html.
- Gemeente Nijmegen: <https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/Nijmegen/0f4bbb93-0dfe-4410-83cb-8f4c0f9784e9>.
- Gemeente Nissewaard: <https://www.nissewaard.nl/bestuur-en-organisatie/bestuur-en-organisatie/rekenkamer.htm>.
- Gemeente Noordoostpolder:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Noordoostpolder/CVDR368877.html>.

- Gemeente Nunspeet:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Nunspeet/179715.html>.
- Gemeente Oegstgeest:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Oegstgeest/CVDR318094.html>.
- Gemeente Oirschot;
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Oirschot/CVDR75836.html>.
- Gemeente Oisterwijk:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Oisterwijk/327509/327509_1.html.
- Gemeente Oldambt:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Oldambt/CVDR445696.html>.
- Gemeente Oldebroek:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Oldebroek/CVDR21257.html>.
- Gemeente Oldenzaal:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Oldenzaal/400376/400376_1.html.
- Gemeente Olst-Wijhe:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Olst-Wijhe/15923.html>.
- Gemeente Ommen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Ommen/CVDR229568.html>.
- Gemeente Oost Gelre;
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Oost%20Gelre/284772/CVDR284772_1.html.
- Gemeente Oosterhout:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Oosterhout/253239/253239_1.html.
- Gemeente Ooststellingwerf:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Ooststellingwerf/614834/CVDR614834_1.html.
- Gemeente Oostzaan:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Oostzaan/18062/18062_1.html.
- Gemeente Opmeer:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Opmeer/CVDR314960.html>.
- Gemeente Opsterland:
https://www.opsterland.nl/Gemeenteraad/Rekenkamercommissie/Werkwijze_rekenkamercommissie/Onderzoeksprotocol_Reglement_van_orde_Verordening_rekenkamercommissie_2015_onderzoeksprogramma_en_jaarverslag.
- Gemeente Oss:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Oss/CVDR52354.html>.
- Gemeente Overbetuwe:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Overbetuwe/CVDR609377.html>.

- Gemeente Papendrecht:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Papendrecht/16606/16606_1.html.
- Gemeente Peel en Maas:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Peel%20en%20Maas/304049.html>.
- Gemeente Pijnacker-Nootdorp:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Pijnacker-Nootdorp/CVDR25809.html>.
- Gemeente Purmerend:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Purmerend/CVDR610130/CVDR610130_1.html.
- Gemeente Putten:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Putten/198709/198709_2.html.
- Gemeente Raalte:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Raalte/107309/CVDR107309_1.html.
- Gemeente Renkum:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Renkum/CVDR42429.html>.
- Gemeente Renswoude:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Bunnik/CVDR296480.html>.
- Gemeente Reusel-De Mierden:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Reusel-De%20Mierden/CVDR237484.html>.
- Gemeente Rheden:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Rheden/32356/32356_1.html.
- Gemeente Rhenen:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Rhenen/CVDR637852.html>.
- Gemeente Ridderkerk:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Ridderkerk/372334/372334_1.html.
- Gemeente Rijssen-Holten: <https://www.rijssen-holten.nl/actueel/decentraleregeling/verordening-rekenkamer-west-twente>.
- Gemeente Rijswijk:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Rijswijk/CVDR613556.html>.
- Gemeente Roerdalen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/PDFoutput/Actueel/Roerdalen/CVDR373472.pdf>.
- Gemeente Roermond:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Roermond/429789/429789_1.html.
- Gemeente Roosendaal:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Roosendaal/601360/CVDR601360_1.html.

- Gemeente Rotterdam:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Rotterdam/CVDR19720.html>.
- Gemeente Rucphen:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Rucphen/386038/386038_1.html.
- Gemeente Schagen:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Schagen/341016/341016_1.html.
- Gemeente Scherpenzeel:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Scherpenzeel/CVDR79854.html>.
- Gemeente Schiedam;
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Schiedam/CVDR308801.html>.
- Gemeente Schiermonnikoog:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Texel/489136/489136_1.html.
- Gemeente Schouwen-Duiveland:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Schouwen-Duiveland/CVDR59926.html>.
- Gemeente Simpelveld:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Simpelveld/CVDR613487.html>.
- Gemeente Sint Anthonis;
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Sint%20Anthonis/329143/329143_1.html.
- Gemeente Sint-Michielsgestel:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Sint-Michielsgestel/CVDR36245.html>.
- Gemeente Sittard-Geleen:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Sittard-Geleen/CVDR332665.html>.
- Gemeente Sliedrecht:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Sliedrecht/445167/445167_1.html.
- Gemeente Sluis:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Sluis/395445/CVDR395445_1.html.
- Gemeente Smallerland:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Smallerland/CVDR173199.html>.
- Gemeente Soest:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Soest/CVDR615993/CVDR615993_1.html.
- Gemeente Someren:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Someren/324365/324365_1.html.
- Gemeente Staphorst:
https://www.staphorst.nl/bestuur/rekenkamercommissie_42749/item/werkzaamheden-en-samenstelling_13588.html.
- Gemeente Stede Broec:

- http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/PDFoutput/Historie/Stede%20Broec/399690/CVDR399690_1.pdf.
- Gemeente Steenwijkerland:
https://www.steenwijkerland.nl/Bestuur/Gemeenteraad/De_rekenkamer/Taken_en_werkwijze/Verordening_rekenkamercommissie_Steenwijkerland_2017.
 - Gemeente Stein:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Stein/485101/CVDR485101_1.html.
 - Gemeente Stichtse Vecht:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Stichtse%20Vecht/233670/233670_1.html.
 - Gemeente Súdwest-Fryslân:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/S%C3%BAdwest-Frysl%C3%A2n/141770/CVDR141770_1.html.
 - Gemeente Terneuzen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Hulst/CVDR308918.html>.
 - Gemeente Terschelling:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Texel/489136/489136_1.html.
 - Gemeente Texel: .
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Texel/489136/489136_1.html.
 - Gemeente Teylingen:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Teylingen/CVDR623019/CVDR623019_1.html.
 - Gemeente Tholen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Tholen/CVDR611102.html>.
 - Gemeente Tiel:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Tiel/401242/401242_1.html.
 - Gemeente Tilburg:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Historie/Tilburg/CVDR155802/CVDR155802_1.html.
 - Gemeente Twenterand:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Twenterand/50178/50178_2.html.
 - Gemeente Tynaarlo:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Tynaarlo/CVDR451252.html>.
 - Gemeente Tytsjerksteradiel:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Tytsjerksteradiel/348023/CVDR348023_1.html.
 - Gemeente Uitgeest:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Uitgeest/CVDR613405.html>.
 - Gemeente Uithoorn;
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Uithoorn/23298/23298_2.html.

- Gemeente Urk:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Urk/CVDR397227.html>.
- Gemeente Utrecht:
[https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/7.extern/Rekenkamer/Verordening Rekenkamer Utrecht gmb-2018-54231.pdf](https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/7.extern/Rekenkamer/Verordening_Rekenkamer_Utrecht_gmb-2018-54231.pdf).
- Gemeente Utrechtse Heuvelrug;
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Utrechtse%20Heuvelrug/CVDR611387.html>.
- Gemeente Valkenswaard:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Cranendonck/CVDR490992.html>.
- Gemeente Veendam:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Veendam/131590/CVDR131590_1.html.
- Gemeente Veenendaal:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Veenendaal/348631/348631_1.html.
- Gemeente Veere:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Veere/CVDR50131.html>.
- Gemeente Veldhoven:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Veldhoven/30468/CVDR30468_2.html.
- Gemeente Velsen; <https://www.velsen.nl/bestuur-organisatie/gemeenteraad/rekenkamer>.
- Gemeente Venlo:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Venlo/CVDR609027.html>.
- Gemeente Venray:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Venray/634529/CVDR634529_1.html.
- Gemeente Vlaardingen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Vlaardingen/CVDR321840.html>.
- Gemeente Vlieland:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Texel/489136/489136_1.html.
- Gemeente Vlissingen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Vlissingen/CVDR35918.html>.
- Gemeente Voerendaal:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Voerendaal/CVDR304925.html>.
- Gemeente Voorschoten:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Voorschoten/CVDR322529.html>.
- Gemeente Voorst: <https://www.voorst.nl/bestuur-organisatie/gemeenteraad/werkwijze/rekenkamercommissie/verordening>.
- Gemeente Waadhoeke:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Waadhoeke/615792/CVDR615792_1.html.

- Gemeente Waalre:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Waalre/400822.html>.
- Gemeente Waalwijk:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Waalwijk/CVDR3635.html>.
- Gemeente Waddinxveen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Waddinxveen/CVDR204958.html>.
- Gemeente Wageningen:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/historie/Wageningen/307711/307711_1.html.
- Gemeente Wassenaar:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Wassenaar/CVDR409032.html>.
- Gemeente Waterland: <https://www.gemeenteraadwaterland.nl/rekenkamercommissie>.
- Gemeente Weert:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/Weert/CVDR244398.html>.
- Gemeente Weesp:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Weesp/CVDR368051.html>.
- Gemeente West Betuwe:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/actueel/West%20Betuwe/CVDR620597.html>.
- Gemeente West Maas en Waal:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/West%20Maas%20en%20Waal/CVDR83802.html>.
- Gemeente Westervoort:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Westervoort/79940/79940_1.html.
- Gemeente Westland:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Westland/CVDR644886.html>.
- Gemeente Weststellingwerf;
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Weststellingwerf/364774/364774_1.html.
- Gemeente Westvoorne:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Westvoorne/CVDR492200.html>.
- Gemeente Wierden:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Wierden/52978/52978_1.html.
- Gemeente Wijchen:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Wijchen/CVDR111615.html>.
- Gemeente Wijdmeren:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Wijdmeren/CVDR628975.html>.
- Gemeente Wijk bij Duurstede:
<https://www.wijkbijduurstede.nl/bestuur/gemeenteraad/rekenkamercommissie.html>.

- Gemeente Winterswijk:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Winterswijk/294688.html>.
- Gemeente Woensdrecht:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Woensdrecht/89737/89737_3.html.
- Gemeente Woerden:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Woerden/CVDR78999.html>.
- Gemeente Wormerland:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Wormerland/CVDR26416.html>.
- Gemeente Woudenberg:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Woudenberg/299076/299076_1.html.
- Gemeente Zaanstad:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Zaanstad/5575/5575_1.html.
- Gemeente Zaltbommel:
https://www.raadzaltbommel.nl/data/downloadables/1/9/3/bsl_verordening_op_de_rekenka_mercie_zaltbommel_2010_1.pdf.
- Gemeente Zandvoort:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Zandvoort/CVDR608483.html>.
- Gemeente Zeewolde:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Zeewolde/CVDR19472.html>.
- Gemeente Zeist:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Zeist/CVDR616080.html>.
- Gemeente Zevenaar:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Zevenaar/CVDR607665.html>.
- Gemeente Zoetermeer:
<https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Zoetermeer/CVDR327350.html>.
- Gemeente Zuidplas:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Zuidplas/CVDR630714.html>.
- Gemeente Zundert:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Actueel/Zundert/CVDR620569.html>.
- Gemeente Zutphen:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Zutphen/432431/432431_1.html.
- Gemeente Zwartewaterland:
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Actueel/Zwartewaterland/24119.html>.
- Gemeente Zwijndrecht:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Zwijndrecht/CVDR628888/CVDR628888_1.html.

- Gemeente Zwolle:
https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Zwolle/612733/CVD R612733_1.html.

IV. No show rekenkamers in de database

Welke rekenkamer ontbreekt (niet de juiste documenten of geen documenten):

- Alblasserdam (in de tijdsperiode geen werkende rekenkamer door vertrek directeur)
- Asten (geen documenten, slapende rekenkamer)
- Beekdaelen (geen documenten)
- Bladel (geen documenten)
- Boekel (Geen documenten)
- Borsele (geen documenten)
- Bronckhorst (geen respons en geen site)
- Dantumadeel (geen documenten gevonden)
- Deurne (geen rekenkamerrapporten beschikbaar)
- Dronten (geen respons en geen site)
- Druten (jaren slapend, vanaf 2020 opnieuw opgezet)
- Gilze & Rijen (geen documenten, geen respons)
- Goes (geen documenten, geen respons)
- Haaren (geen beschikbare documenten)
- Hardinxveld-Giessendam (geen documenten, rekenkamer maakt een herstart in 2020)
- Hattem (geen rapporten van de desbetreffende jaren)
- Heeze-Leende (geen documenten beschikbaar)
- Helmond (geen respons)
- Het Hogeland (door herindeling tijd geen rapporten. Nieuwe rapporten worden in 2020 verwacht)
- Hilvarenbeek (slapend)
- Hoeksche Waard (rekenkamer maakt nieuwe doorstart)
- Kaag & Braassem (slapend)
- Landerd (geen respons)
- Landgraaf (geen respons)
- Lochem (geen documenten uit de gevraagde jaartallen)
- Lopik (slapend)
- Losser (bezig met een herstart van de rekenkamer)
- Mill en St. Hubert (geen respons)
- Molenland (geen documenten gevonden)
- Mook en Middelaar (geen actieve rekenkamer)
- Noardeast-Fryslan (nog geen bestanden, nieuwe fusie. Oude bestanden van voor de fusie niet gevonden).
- Noord-Beveland (geven aan jaren geen gebruik te hebben gemaakt van de rekenkamer)
- Noordenveld (documenten niet online door nieuwe site. Geen 2^e respons)
- Noordwijk (nog geen bestanden, nieuwe fusie. Oude bestanden van voor de fusie niet gevonden).
- Nuenen (geen documenten in de jaren 2017, 2018 en 2019)
- Oude IJsselstreek (geen documenten gevonden)
- Ouder-Amstel (geen documenten gevonden)
- Oudewater (geen documenten gevonden)

- Pekela (geen respons)
- Reimerswaal (konden geen documenten leveren)
- Rozendal (geen respons)
- Sint Anthonius (geen respons)
- Sliedrecht (geen respons)
- Son en Breugel (geen respons)
- Stadskanaal (geen respons)
- Steenbergen (geen respons)
- Tubbergen (geen respons)
- Uden (geen respons)
- Vaals (geen respons)
- Valkenburg aan den Geul (geen respons)
- Vijfheerenlanden (geen respons)
- Vught (geen respons)
- Westerkwartier (geen respons)
- Westerveld (geen respons)
- Westerwolde (geen rapport in de gevraagde jaren)
- Zoeterwoude (geen respons)

Bijzondere vermeldingen:

- Montfoort geeft aan een slapende rekenkamer te hebben. Ze hebben in 2018 wel een onderzoek gepubliceerd vanuit de raadsleden, maar is voor de rest slapend. Dit rapport is toentertijd ook door de raad uitbesteed en vanuit een auditcommissie gestuurd.

V. Protocol data verzamelen & standaard opzet mail

Protocol Rekenkamer onderzoek

16 april 2020

Prof. dr. K. Peters
Tries van Tintelen
Bob Smits

Stapsgewijs de handelingen voor het verzamelen van de rekenkamer documenten.

Stappen

De Nederlandse gemeenten zijn allemaal te vinden op:

<https://almanak.overheid.nl/Gemeenten/>

Stap 1.

Zoek via Google de rekenkamer/commissie van de gemeente

zoekterm:

“rekenkamer (gemeente)” of “rekenkamercommissie (Gemeente)”.

Stap 2.

→ Ja, er is een website voor de rekenkamer/commissie of een pagina over de rekenkamer op de officiële website van de gemeente.

Indien er een eigen site is, klik daarop.

NOTEER DE WEBSITE LINK IN HET LOGBOEK

Noteer het rekenkamermodel: kies uit nr 1 t/m 5, en noteer of het een wel/geen samenwerkingsverband betreft.

NB Als je het niet meteen kunt zien, kun je dit later nog aanvullen. Daarvoor is dan het webadres belangrijk.

Ter toelichting:

Er zijn 5 organisatiemodellen:

1. Rekenkamercommissie met alleen externe leden
2. Rekenkamercommissie met externe leden en raadsleden
3. Rekenkamercommissie met alleen raadsleden
4. Directeursmodel
5. Collegemodel

Die indeling haal ik uit het rapport van Berenschot uit 2015, getiteld 'Onderzoek naar budgetten en samenwerking van gemeentelijke rekenkamers en rekenkamercommissies'. Dat is het meest recente, gezaghebbende overzichtsrapport. Op pp. 5-8 lees je wat meer over die modellen.

Hoe zit dit? In de wet wordt onderscheid gemaakt tussen een 'echte' rekenkamer en een *rekenkamerfunctie*. Dat laatste is simpelweg alles wat niet een echte rekenkamer is. Dit is dus een juridisch onderscheid. Ik zeg dat, omdat verderop duidelijk wordt dat het onderscheid in de praktijk soms lastig is.

Een **echte rekenkamer** is hetzelfde als dat hierboven genoemde collegemodel: twee, drie of meer externe mensen in een volledig onafhankelijke rekenkamer. Slechts circa 7% van de gemeenten heeft dit, in het algemeen alleen de grotere gemeenten.

Die **rekenkamerfunctie** komt veel en veel vaker voor, meestal ingevuld in de vorm van een rekenkamercommissie (rkc). (Omdat de rekenkamercommissie geen in de wet vastgelegde bevoegdheden heeft zoals een echte rekenkamer, moet er een gemeentelijke verordening zijn waarin die bevoegdheden zijn vastgelegd. Gemeentelijke verordeningen kun je het beste zoeken door te googlen: 'beuningen verordening rekenkamer' brengt je meteen op dé vindplaats voor verordeningen, dat werkt perfect).

Zo'n rkc kent 3 varianten: alleen externe leden, alleen raadsleden of een mix. Het meest voorkomend is de eerste variant, verreweg het minst voorkomend is de variant met alleen raadsleden.

Let op: er is dus op het eerste gezicht geen duidelijk onderscheid tussen het hierboven genoemde collegemodel en de rkc met alleen externe leden: beide soorten bevatten alleen externe mensen. Dit bemoeilijkt natuurlijk jullie werk!

Je kunt het merendeel van alle rekenkamer(commissie)s hier nazoeken. Soms staat erbij wat het model is, dat is erg fijn. Soms ook niet....:

<https://www.nvrr.nl/leden-nvrr>

Samenwerking

Los van het organisatiemodel, werken sommige gemeenten samen met andere gemeenten voor de invulling van de samenwerking. Zie bijvoorbeeld:

<https://www.raadbergen-nh.nl/Bestuur/Rekenkamercommissie/>

Hoezo 'los van het organisatiemodel'? Dat staat er los van, omdat ook dat samenwerkingsverband een keus uit de modellen moet maken natuurlijk. Ook al hebben ze dus een gezamenlijke keus gemaakt. Meestal is het een rekenkamercommissie met alleen externe leden, die dan voor meerdere gemeenten tegelijk werken.

Snappen jullie het nog...?

Ga verder naar stap 3

→ Nee, er is geen website voor de rekenkamer/commissie of een pagina over de rekenkamer op de officiële website van de gemeente.

Controleer of je via de website van de gemeente iets kan vinden. Kijk dan eerst op de pagina's van de gemeenteraad. Mocht ook dat niet het geval zijn noteer het in je logboek. Dan moet de rekenkamer secretaris of griffier worden gemaild (zie mail onderaan het bestand). Noteer in het logboek dat je gemaild hebt en op welke datum. Stuur na 2 à 3 dagen een reminder als je geen antwoord hebt ontvangen. Indien geen reactie, dan bellen.

- Dan kan je terug naar stap 1 en de volgende rekenkamer opzoeken.

Stap 3.

(alleen bij aanwezigheid website)

→ Zoek eerst de basisinformatie in het excel bestand (logboek).

- Check en noteer de rekenkamer vorm: zie box hierboven.
- Controleer of er een secretaris van de rekenkamer wordt genoemd (indien dat niet het geval is, zoek de griffier)
- Ga op zoek naar de publicaties van de rekenkamer (misschien verwoord als "documenten" of "de rapporten").

→ Ja ik kan de publicaties vinden op de website. Dan kan je door naar stap 4.

→ Nee ik kan geen publicaties vinden op de website.

Controleer of je via de website van de gemeente iets kan vinden. Mocht ook dat niet het geval zijn noteer het in je logboek. Dan moet de rekenkamer secretaris of griffier worden gemaild (zie mail onderaan het bestand). Noteer in het logboek dat je gemaild hebt en op welke datum. Stuur na 2 à 3 dagen een reminder als je geen antwoord hebt ontvangen.

- Dan kan je terug naar stap 1 en de volgende rekenkamer opzoeken.

Stap 4.

(alleen bij aanwezigheid rapporten op de site)

Belangrijke punten:

- De documenten moeten gepubliceerd zijn in de jaartallen 2017, 2018 of 2019
- Documenten met de naam JAARVERSLAGEN en JAARPLANNEN in een aparte map binnen de map van de desbetreffende gemeente.
- ONDERZOEKEN, RAPPORTAGES, QUICKSCAN, REKENKAMERBRIEF in de map van de gemeente.
- Bij meerdere documenten over hetzelfde onderwerp alleen het eindrapport overnemen. (Tenzij er een onderscheid wordt gemaakt in bestuurlijkrapport en bevindingenrapport. Dan moeten beide overgenomen worden).
- Onderzoeksplannen NIET. Een onderzoeksplan attendeert je alleen op het feit dat er een rapport moet volgen.

→ de stappen bij aanwezigheid documenten

- Selecteer in de database het mapje van de desbetreffende gemeente.
- *Als er tussen de documenten JAARVERSLAGEN en/of JAARPLANNEN staan op de site, dan moet je deze extra stap zetten. In het mapje van de gemeente zie zit nog een extra map. In deze extra map (met de naam "jaarverslagen") moet je de jaarverslagen van 2017, 2018 en 2019 van de desbetreffende gemeente opslaan/ na het downloaden met de browser Chrome kan je het er naar toe slepen (dat is een stuk sneller).*
- ONDERZOEKEN, RAPPORTAGES, QUICKSCAN en REKENKAMERBRIEVEN uit de jaren 2017, 2018 en 2019 moeten gedownload en opgeslagen worden in de map van de desbetreffende gemeente.

!! het kan zijn dat het niet compleet is. Als je bijvoorbeeld 2019 mist moet je contact opnemen met de rekenkamer of de griffier!!

- Bij alle documenten moet je het publicatiejaar in de naam zetten met een punt
2017.naamrapport

2017.quickscangemeenteAaenHunze
2018.rekenkamerbrief
enz.

Stap 5.

Wanneer alle documenten van 2017, 2018 en 2019 in de juiste mappen van de database zijn gestopt en de namen van de documenten zijn voorzien van het publicatie jaartal, kan je door naar de volgende rekenkamer en begin je opnieuw bij stap 1.

Mail

Mail voor de secretaris van de rekenkamer. Indien er geen secretaris is (of gevonden kan worden) dan wordt een mail gestuurd naar de desbetreffende griffier.

Voorbeeld van een mail:

Beste {Naam},

Voor een gezamenlijk onderzoek van de Radboud Universiteit en de Universiteit Maastricht zijn wij op zoek naar rapporten van gemeentelijke rekenkamers uit de jaren 2017-2019.

Wij hebben op internet geen/mogelijk niet alle rapporten van uw rekenkamer(commissie) kunnen vinden. Zou u ons kunnen helpen aan alle rapporten die zijn gepubliceerd in de jaren 2017, 2018 en 2019, plus de jaarverslagen over dezelfde drie jaren? Als u een internetlink voor ons heeft waar wij dit kunnen vinden, is dat natuurlijk voldoende.

Mocht ik niets van u horen, dan zal ik over enkele dagen telefonisch contact met u opnemen.

Alvast veel dank voor uw medewerking, wij stellen die zeer op prijs.

Met vriendelijke groet,

{Naam}

Reminder mail

Beste {Naam},

Op {Datum} heb ik u een mail gestuurd met een vraag over de rekenkamerrapporten uit uw gemeente. Tot op heden hebben we nog geen antwoord van u ontvangen. Zou u ons de rapporten van de rekenkamer kunnen laten toekomen?

Mocht ik niets van u horen, dan zal ik over enkele dagen telefonisch contact met u opnemen.

Alvast veel dank voor uw medewerking, wij stellen die zeer op prijs.

Met vriendelijke groet,

{Naam}

Belscript

Ik: Een goedemorgen/middag, u spreekt met van de Radboud Universiteit Nijmegen. Ik bel u omdat ik geen reactie heb mogen ontvangen op mijn mails. Bel ik op een gelegen moment?

Zij: ...

Ik: Voor de Universiteit van Maastricht en de Radboud Universiteit ben ik een database aan het bouwen met daarin alle rekenkamerproducten uit de jaren 2017, 2018 en 2019. Helaas kon ik niets op jullie website vinden (/ of had ik het idee dat het misschien niet compleet is).

Ik: Mijn vraag aan u is of u weet of er rapporten zijn en zo ja waar deze zijn?

Zij:...

(Bij een positief antwoord):

Ik: Dat is fijn om te horen. Is het mogelijk dat u mij vertelt waar de bestanden zijn of is het mogelijk dat u deze even naar mij mailt?

(Bij een negatief antwoord)

Ik: Oké, dank u wel voor uw tijd. Ik wens u een fijne dag verder. Tot ziens.

VI. Codeerschema

Kolom A:

Nr.: Het nummeren van cases zodat ze altijd terug gevonden kunnen worden.

Kolom B:

Naam van de gemeente waar de rekenkamer bij hoort. De almanak van de website overheid.nl is hiervoor gebruikt.

Kolom C:

Titel van het geselecteerde rekenkamerrapport.

Kolom D:

Datum waarop het rapport is gepubliceerd. Jaartal volstaat.

Kolom E:

Komt ter vervallen.

Kolom F:

Thematiek van het rapport. De thema's zijn onderverdeeld in:

Gemeentelijke thema's aldus Rijksoverheid (n.d.A).
- Jeugdzorg - Werk & inkomen - Zorg langdurige zieken en ouderen - Gemeentegrens overschrijdende projecten als onderwerp - Veiligheid & samenleving - Onderwijs (gebouwen) - Bestuur & Organisatie - Milieu/omgeving - Gemeentefinanciën - Huisvesting - Verkiezingen & Participatie

In kolom F wordt de termen nog gebruikt om duidelijk te maken wat het thema is.

Kolom G:

Thematiek onderverdeeld in de thema's waarvan er binnen de wetenschap consensus heerst of het wel of niet geschikt is voor een onderzoek vanuit de controlerende doelstelling.

Ongeschikte thema's (code 1)	Geschikte thema's
Thema's volgens Rijksoverheid (n.d.A). - Jeugdzorg - Werk & inkomen - Zorg langdurige zieken en ouderen - Gemeentegrens overschrijdende projecten als onderwerp (Denters, 2005). - WMO (valt actieve participatie ook onder)	Thema's die voor 2015 al bij de gemeente hoorde aldus de Rijksoverheid (Rijksoverheid, n.d. B): - Veiligheid & samenleving - Onderwijs (gebouwen) - Bestuur & Organisatie - Milieu/omgeving - Gemeentefinanciën - Huisvesting - Verkiezingen

Bron: Rijksoverheid (n.d.A).	Bron: Rijksoverheid (n.d.B).
------------------------------	------------------------------

Kolom H:

Organisatiemodel. In deze kolom wordt er duidelijk gemaakt wat voor typen organisatiemodel achter het onderzoek werkzaam is. Het onderscheid wordt gemaakt tussen code 1: wel interne leden en code 0: geen interne leden. Hiervoor is de volgende indeling gemaakt van verschillende vormen van organisatiemodellen die in de praktijk zichtbaar zijn:

Politieke leden	Geen politieke leden
- Alleen raadsleden nemen zitting - Rekenkamercommissie wordt gevuld met raadsleden - In de rekenkamercommissie nemen zowel interne als externe leden zitting - Naast raadsleden ook experts	- Alleen externe leden - Leden die geen zitting nemen in de raad - Experts - Dubbele functie verboden - Een directeur door de raad aangesteld - Rekenkamer is een externe organisatie

Kolom I:

Ondersteuning. In deze kolom wordt duidelijk gemaakt wat voor soort ondersteuning achter een onderzoek werkzaam is. Is het een ondersteuner die is gebonden aan de gemeentelijke organisatie (1) of een onafhankelijke ondersteuner (0).

Gebonden ondersteuning	Ongebonden ondersteuning (neutrale ondersteuning)
- De griffie ondersteunt de rekenkamer(commissie) - Contact met de rekenkamer loopt via de griffie	- Secretaris van de rekenkamer - Secretariaat rekenkamer

Kolom J:

Aanwezigheid adviesorgaan. In deze kolom wordt duidelijk gemaakt of het onderzoeksproces wordt voorzien van een (politiek gemotiveerd) adviesorgaan (1) waar raadsleden een indirecte stem hebben over het onderzoek, of geen adviesorgaan (0).

Aanwezigheid (politiek) adviesgroep	Afwezigheid (politiek) adviesgroep
- Klankbordgroep - Fractievoorzittersoverleg - Adviesgroep - Adviesraad - Adviesronde gemeentesecretaris	- Geen vermelding in de gemeentelijke verordening.

Kolom K:

Interne of externe uitvoering. In deze kolom wordt duidelijk gemaakt of het onderzoek is uitbesteed (0) of dat het onderzoek intern (door de rekenkamer zelf) (1) is uitgevoerd.

Interne uitvoering onderzoek	Externe uitbesteding onderzoek
------------------------------	--------------------------------

- Geen vermelding - Onderzoek is intern uitgevoerd - Dit onderzoek is uitgevoerd door de lokale rekenkamer - Dit onderzoek is uitgevoerd door de lokale rekenkamer met behulp van een ingehuurde expert	- Dit onderzoek is uitbesteed aan een extern onderzoeksbureau
--	---

Kolom L:

Evaluatie modellen die horen bij de generaliserende doelstelling controleren. De modellen doelbereiking, effecten en kosten-efficiëntie zijn door de wetenschappelijke literatuur gekenmerkt als modellen die direct horen bij de controlerende doelstelling (Stufflebeam, 2001: p. 18). Deze modellen zijn aan de volgende onderzoeksvragen, doelstelling omschrijving en methode indicatoren te herkennen:

Model	Onderzoeksvraag	Doelstelling omschrijving	Methode indicatoren
Doelbereikingsmodel	In welke mate zijn de doelen bereikt? Hoe is het gesteld met de doelstellingen van het beleid Wat is de doeltreffendheid van het beleid? Is het beheer van de gemeentelijke organisatie doeltreffend?	- Onderzoeken in hoeverre de beloofde doelstellingen worden gehaald. - Onderzoeken wat de doeltreffendheid is van het beleid.	- Prestatie beleid focuspunt - Bestaande criteria overgenomen
Effecten-model	In welke mate zijn de verwachte effecten gerealiseerd?	- Onderzoeken in hoeverre de verwachte effecten zijn behaald.	- Voor en na analyse - Nulmeting
Kosten-efficiëntie model	Is de uitvoering van het beleid efficiënt gebeurd? In hoeverre was de uitvoering doelmatig?	- Onderzoeken in hoeverre het beleid economisch gunstig is uitgevoerd. - Onderzoeken of het beleid doelmatig is uitgevoerd.	- Geraamde kosten als onderzoekcriteria - Kosten vergelijkbare projecten/beleid als nulmeting

Wanneer een van de modellen is gesignaleerd krijgt het rapport de code 0. Mochten deze modellen er niet inzitten dan de code 1.

Een uitzondering wordt gemaakt voor de rechtmatigheidstoets die de wet zelf nog toevoegt (ROB, 2001). Wanneer dit terugkomt wordt het rapport ook met een 0 gecodeerd.

Model	Onderzoeksvraag	Doelstelling omschrijving	Methode indicator
Rechtmatigheidstoets	Heeft de organisatie binnen de kaders van de wet gehandeld? Is het beleid rechtmatig?	- Toetsen aan de gemeente-, Nederlandse- of Europese wetgeving	- De gemeente-, Nederlandse- en/of Europese wet als onderzoek criteria.

VII. Kappa test

	Value	Standard error	Approximate significance
Measure of agreement KAPPA	0,898	0,25	0,00
N of valid cases	300		

Tabel 13: Kappa test betrouwbaarheid onderzoek voldoening onderzoek

	Value	Standard error	Approximate significance
Measure of agreement KAPPA	0,985	0,011	0,00
N of valid cases	300		

Tabel 14: Kappa test betrouwbaarheid onderzoek organisatiemodel

	Value	Standard error	Approximate significance
Measure of agreement KAPPA	0,960	0,016	0,00
N of valid cases	300		

Tabel 15: Kappa test betrouwbaarheid onderzoek ondersteuning

	Value	Standard error	Approximate significance
Measure of agreement KAPPA	0,980	0,012	0,00
N of valid cases	300		

Tabel 16: Kappa test betrouwbaarheid onderzoek aanwezigheid adviesorgaan

	Value	Standard error	Approximate significance
Measure of agreement KAPPA	0,937	0,021	0,00
N of valid cases	300		

Tabel 17: Kappa test betrouwbaarheid onderzoek Intern vs extern

	Value	Standard error	Approximate significance
Measure of agreement KAPPA	0,962	0,017	0,00
N of valid cases	300		

Tabel 18: Kappa test betrouwbaarheid onderzoek ongeschiktheid thema